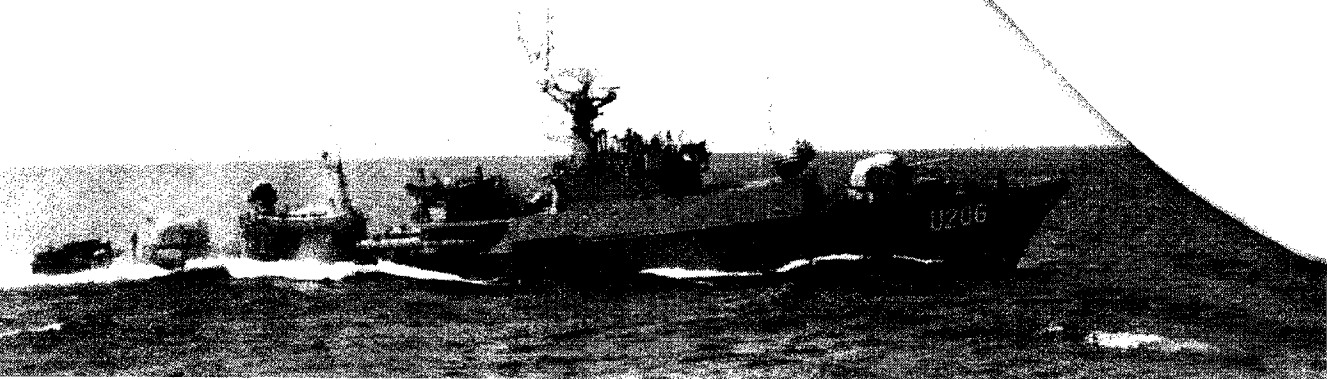
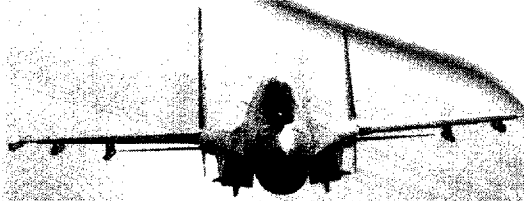

**Стратегічний оборонний
білетень України
на період до 2015 року
(Біла книга України)**

**Стратегічний оборонний
бюлетень України
на період
до 2015 року
(Біла книга України)**

Київ 2004 р.

Конституція України

Стаття 17 (витяг). *Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.*

Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України.

Закон України "Про оборону України"

Стаття 1 (витяг). *Оборона України - система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту.*

Стаття 2 (витяг). *Оборона України базується на готовності та здатності органів державної влади, усіх ланок воєнної організації України, органів місцевого самоврядування, Цивільної оборони України, національної економіки до переведення, при необхідності, з мирного на воєнний стан та відсічі збройній агресії, ліквідації збройного конфлікту, а також готовності населення і території держави до оборони.*

ВСТУПНЕ СЛОВО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Зміцнення довіри та безпеки на європейському континенті та на всьому трансатлантичному просторі відбувається в контексті розширення НАТО та Європейського Союзу. Тому Україна з глибоким задоволенням вітає цей процес і вважає, що політика відкритих дверей Альянсу та ЄС є ключовим елементом глобальної безпеки.

З перших років своєї незалежності Україна безальтернативно обрала для себе політичний курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію. З огляду на визначені пріоритети у зовнішній політиці, наша країна однією з перших на пострадянському просторі приєдналася до програми "Партнерство заради миру", започаткованої Організацією Північноатлантичного договору, і веде цілеспрямований, послідовний діалог з Європейським Союзом щодо поглиблення рівня співробітництва.

Ці кроки були здійснені на тлі реалізації Україною безпрецедентних, односторонніх заходів ліквідації ядерної зброї та стратегічного наступального озброєння, а також радикального скорочення чисельності військових формувань на її території. У свою чергу, цей процес сприяв утвердженню міжнародного авторитету нашої держави, підвищенню довіри до неї як передбачуваного та надійного партнера.

Загалом утвердження Української держави у світовому співтоваристві нерозривно пов'язане з формуванням стабільного середовища безпеки як усередині країни, так і навколо її кордонів. Тому активна участь України у міжнародних миротворчих операціях під егідою ООН, НАТО та ОБСЄ, а також дієва підтримка нею заходів боротьби з міжнародним тероризмом сприяють зміцненню регіональної та глобальної безпеки на основі захисту спільних демократичних цінностей.

У наш час суттєво зростає роль національних військових контингентів щодо забезпечення виконання спільних завдань у операціях з кризового реагування.

Україна прагне створити Збройні Сили, які відповідатимуть сучасним вимогам, та будуть здатні забезпечувати реалізацію національних інтересів у воєнній сфері, братимуть участь у всьому спектрі операцій коаліційних сил.

Окресленню шляхів досягнення цієї мети було присвячено проведення оборонного огляду в Україні. Майже рік провідні українські цивільні та військові фахівці, наукові колективи, органи державної влади та неурядові організації вели копітку, напружену аналітичну роботу щодо визначення майбутньої структури Збройних Сил України та інших військових формувань зразка 2015 року.

Приємно відзначити, що ці заходи здійснювалися у тісній взаємодії зі штаб-квартирою НАТО, а також нашими колегами та партнерами з країн - членів Альянсу.

Щиро вдячний усім, хто брав активну участь у цій роботі. Її результати відображені у Стратегічному оборонному бюлетені України на період до 2015 року.

Документ такого характеру вперше виноситься на розгляд широкої громадськості, що підтверджує відкритість і прозорість сфери національної безпеки та оборони держави, а також є свідченням незворотності демократичних перетворень в Україні.

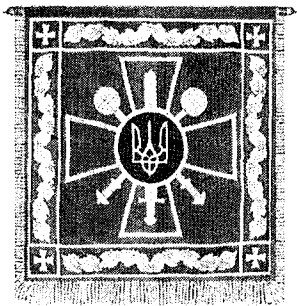
Метою публікації цього бюлетеня є насамперед підтримка українським суспільством процесу реформування та розвитку військового складника держави, а також донесення об'єктивної інформації щодо процесів у цій сфері до міжнародної спільноти.

Президент України

Л.Д. КУЧМА

ВСТУПНЕ СЛОВО МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Зміни у воєнно-стратегічній обстановці, які відбулися у Європі протягом останнього десятиріччя, виникнення нового спектра загроз у сфері безпеки на межі двох тисячоліть та впровадження механізмів ринкової економіки у повсякденну практику розбудови воєнної складової держави обумовили необхідність проведення оборонного огляду в Україні.

Окрім суто практичних завдань щодо визначення обрису Збройних Сил України зразка 2015 року, цей процес має ще й глибокий політичний контекст, оскільки за часом він співпав із офіційним проголошенням Україною свого політичного курсу на інтеграцію до Організації Північноатлантичного договору.

Ми із вдячністю сприйняли рішення Альянсу щодо підтримки цієї ініціативи та готовність надати практичну допомогу Україні у проведенні оборонного огляду, яка знайшла своє відображення у Плані дій Україна-НАТО і Цільовому плані Україна - НАТО на 2003 рік, ухвалених на засіданні комісії Україна - НАТО на рівні міністрів закордонних справ під час Празького саміту Альянсу.

Історично важко переоцінити таке рішення, оскільки проведенням оборонного огляду Україна, не будучи країною-аспірантом НАТО, фактично розпочала процедуру підготовки вступу до НАТО.

Питання, що відображені у Стратегічному оборонному бюлетені, охоплюють всю сферу національної безпеки і оборони держави та у сконцентрованому вигляді узагальнюють погляди на розвиток оборонної політики України у наступні дванадцять років.

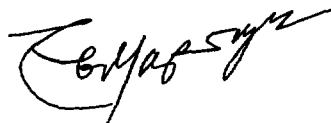
Поряд з цим, у цьому документі наведені результати глибокого аналізу поточного стану військових формувань України та його відповідності сучасній воєнно-стратегічній обстановці, а також визначені шляхи перебудови оборонної сфери держави відповідно до її стратегічних національних інтересів.

Зазначена аналітична робота була здійснена спільними зусиллями українських та закордонних фахівців за методиками і процедурами, прийнятими у країнах - членах Альянсу.

Положення, що наведені у цьому документі, будуть покладені в основу розробки комплексу плануючих документів, що визначають конкретні заходи реформування та розвитку Збройних Сил України і, що найбільш важливо - сприятимуть створенню гарантованої ресурсної бази для реалізації цього процесу. Наш досвід свідчить, що раціональний менеджмент оборонними ресурсами є головною передумовою здійснення будь-яких реформ. А реалістичність та досяжність планів є запорукою у створенні армії нового типу, здатної пліч-о-пліч із партнерами вирішувати спільні завдання щодо забезпечення підтримки миру та спокою для європейських народів.

Міністр оборони України

Є.К. МАРЧУК

Вступ

Із набуттям незалежності Україна успадкувала велику частину збройних сил колишнього СРСР, які будувалися і функціонували відповідно до часів "холодної війни". Цілком очевидно, що такі підходи аж ніяк не відповідають сучасним умовам середовища безпеки. Крім того, хронічна нестача коштів, значна чисельність військ, яка не відповідає воєнно-політичній обстановці у світі та економічним можливостям держави, призвели до зниження бойових можливостей Збройних Сил України (ЗСУ).

Основною причиною реформування ЗСУ є необхідність якомога скоріше пристосувати їх до змін у середовищі безпеки, збалансувати з можливими ресурсами держави, а також забезпечити їх здатність до виконання нових місій і завдань, що витікають з політики безпеки і оборони.

Україна є європейською державою, тому її безпека безпосередньо пов'язана з безпекою Європи, а її економічне зростання багато в чому залежить від міжнародної економічної кооперації. Тому реалізації національних інтересів буде сприяти активна співпраця з НАТО, ЄС та державами - стратегічними партнерами України. Досягнення стандартів НАТО є складовою частиною оборонної реформи, оскільки це дасть кращі можливості для здійснення нашого гідного внеску у підтримання миру та стабільності через проєкцію підрозділів ЗСУ в

операції з попередження криз та у боротьбу проти міжнародного тероризму.

Щоб виправити ситуацію, яка склалася, Україна провела оборонний огляд так само, як це робили держави-члени НАТО.

Основними цілями оборонного огляду були: реальна оцінка сучасного стану Збройних Сил та інших військових формувань, доцільності їх утримання в існуючих структурах та чисельності; всебічний аналіз вартісних показників; визначення оптимального майбутнього обрису ЗСУ, інших військових формувань держави, які б були здатні до виконання нових завдань щодо відвернення та нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України у воєнній сфері, сумісними до дій з військовими частинами збройних сил держав-членів НАТО та Євросоюзу.

На державному рівні виконання заходів оборонного огляду координувалося створеною відповідно до Указу Президента України Державною комісією з питань реформування, розвитку ЗСУ, інших військових формувань, озброєння та військової техніки на чолі з Прем'єр-міністром України.

Для проведення оборонного огляду були створені постійно діючі експертні комісії в міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади, причетних до виконання завдань оборони держави.

У зв'язку із відсутністю в українських фахівців необхідного досвіду, відповідних методик як один із привілеїв особливого партнерства України з НАТО, Україна прийняла допомогу у проведенні огляду з боку держав-членів НАТО та Міжнародного секретаріату НАТО. Ця підтримка полягала у наданні методичної допомоги та порад на які сфери необхідно зосередити увагу у проведенні огляду. Вся аналітична робота та усі рішення були прийняті Україною самостійно з урахуванням своїх національних інтересів та власних намірів і можливостей.

Здійснення такого огляду дало змогу визначити багато сфер, в яких потрібно інтенсифікувати проведення реформ. Найбільш складним під час його проведення виявився рівень ресурсного забезпечення та величезна кількість озброєння, військової техніки і боєприпасів, що потребує вилучення із складу ЗСУ, реалізації, передачі та утилізації, а також конверсії військової інфраструктури. Предметом особливої уваги та аналізу був людський фактор. Тому значне місце у ході оборонного огляду відводиться питанням кадрової політики, освіти, підготовки, соціального забезпечення військовослужбовців та цивільного персоналу Збройних Сил України. Оборонний огляд за своїм змістом, цілями та завданнями відповідав подібним заходам, що проводилися у державах-членах НАТО.

На підставі оборонного огляду розроблено Стратегічний оборонний бюлетень України на період до 2015 року.

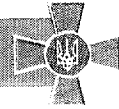
Перший розділ бюлетеня містить характеристику принципів державної політики у галузі безпеки і оборони; тенденцій розвитку воєнно-політичної обстановки в світі та довкола України; аналіз потенційних загроз воєнній безпеці України; оцінку сучасного стану Збройних Сил та інших військових формувань. Докладно проаналізовано існуючу практику та особливості сучасного національного військового будівництва.

Другий розділ бюлетеня базується на воєнно-стратегічному обґрунтуванні обрисів Збройних Сил України 2015 року. Визначено обрис системи управління Збройними Силами на принципах поєднання адміністративного та оперативного керівництва ними, реструктуризації Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України. Сформульовано вимоги до організаційних структур, бойового і чисельного складу Збройних Сил в цілому та видів Збройних Сил, функціональних структур. Опрацьовано моделі комплектування Збройних Сил, підготовки і накопичення мобілізаційних ресурсів, а також забезпечення гуманітарного і соціального розвитку, воєнної науки.

Базуючись на матеріалах першого та другого розділів, третій розділ бюлетеня містить основні напрями та шляхи досягнення майбутнього обрисів Збройних Сил, тобто характеристики завдань на перехідний період до створення їх перспективної моделі та основних заходів щодо їх виконання.

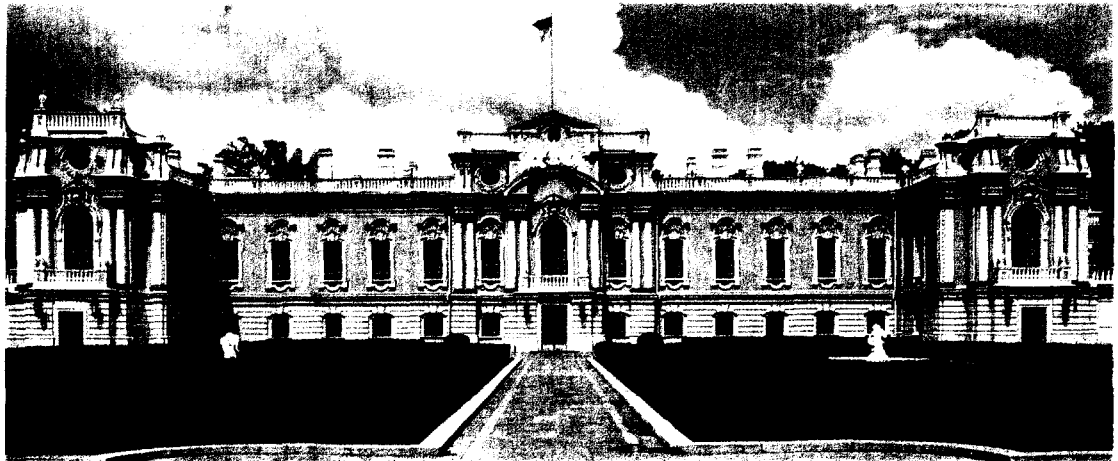
Стратегічний оборонний бюлетень, що пропонується, за своїм змістом та спрямованістю є концептуальним довгостроковим документом з реформування Збройних Сил та інших військових формувань України на період до 2015 року. На його основі передбачається удосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів, розробка цільових програм реалізації державної політики з питань національної оборони.

Експертна комісія Міністерства оборони України

РОЗДІЛ 1

**Загальні умови реформування
Збройних Сил та інших
військових формувань України**

1.1. Національні інтереси України, мета, завдання та принципи державної політики в галузі безпеки та оборони

Основна мета політики України у галузі безпеки полягає у підтриманні та розвитку сприятливих умов для свободи, незалежності та процвітання держави. Обов'язковою передумовою цього є мир і стабільність, тому політика України спрямована на сприяння зазначеній меті. Оборонна політика має два виміри: національний та міжнародний. У національному вона має за мету сприяння миру та стабільності через виважену державну політику у галузі безпеки і оборони. Найбільш важливими завданнями в цій галузі є забезпечення захисту суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України.

Однак наша безпека та економічне зростання нерозривно пов'язані з європейськими, а також і з іншими подіями, що відбуваються у світі. Нестабільність будь-де негативно вплине на нашу безпеку та економіку. Тому Україна зацікавлена в активному сприянні миру і стабільності в Європі та в усьому світі. Наш внесок у справу миру і стабільності може бути найкращим чином реалізований через зміцнення і поглиблення партнерства з відповідними міжнародними організаціями та інтеграцію воєнно-політичної,

економічної, військової діяльності в рамках європейської та міжнародної систем безпеки.

Україна поділяє із своїми європейськими сусідами та іншими партнерами зобов'язання і завдання внеску у міжнародну стабільність і мир. Вона, у межах міжнародного і національного права та своїх можливостей і ресурсів, готова брати участь у відповідних багатонаціональних операціях.

Досягнення своїх національних інтересів у галузі безпеки і оборони Україна здійснює на основі загальносвітових принципів. Надаючи пріоритет розв'язанню конфліктів мирним шляхом, із застосуванням політичних кроків і відповідно до міжнародного права, наша держава, за необхідністю, своєчасно вживатиме адекватні заходи щодо її захисту від реальних і потенційних воєнних загроз. Україна не висуває територіальні претензії до інших держав, водночас не визнає жодних територіальних претензій до себе і завжди суворо відстоюватиме недоторканність існуючих державних кордонів. Вона не припускає можливості застосування ЗСУ для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів державної влади чи перешкодження їх діяльності. Для цього вживаються передбачені законами усі необхідні заходи, у тому числі посилюється демократичний цивільний контроль над

Воєнною організацією держави. Для забезпечення національних інтересів у галузі безпеки і оборони Україна передбачає мати відповідну обороноздатність, основу якої складатимуть ЗСУ, що будуть побудовані за принципом оборонної достатності та утримуватися на найнижчому чисельному рівні у межах, що забезпечуватимуть виконання завдань оборони держави та інших місій. Це буде здійснено шляхом створення боєздатних, сучасних, мобільних, придатних до швидкого розгортання збройних сил, здатних виконувати широкий спектр завдань та спроможних робити гідний внесок у запобігання конфліктів, врегулювання кризових ситуацій, діяти спільно із збройними силами інших держав.

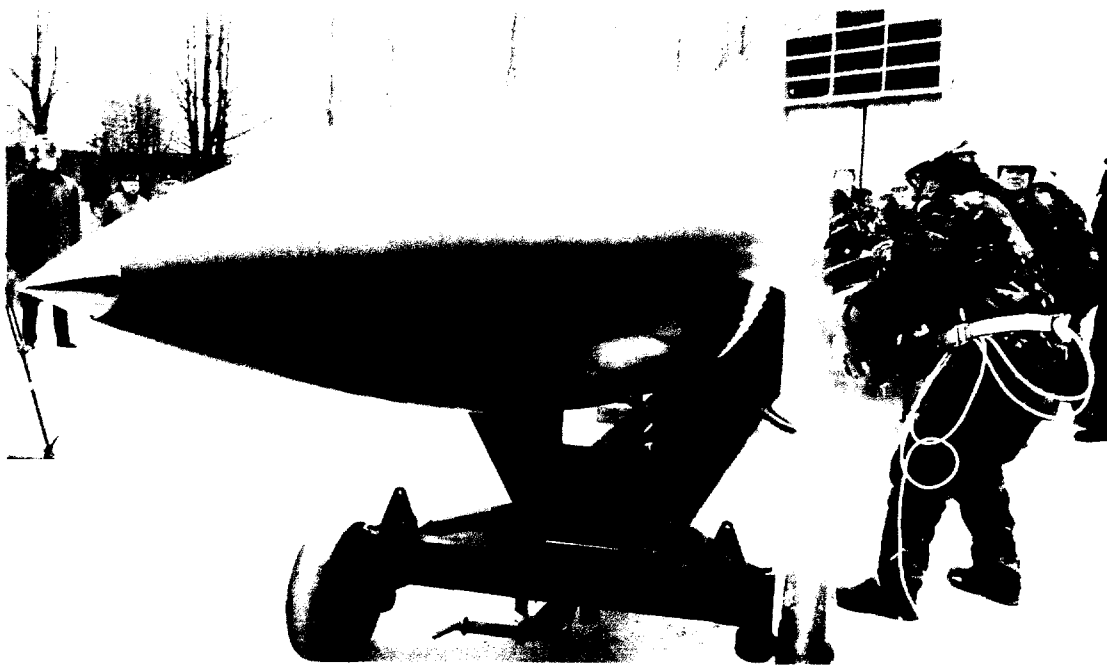
1.2. Контроль за озброєннями та роззброєннями

Україна приділяє велику увагу питанням контролю над озброєннями та нерозповсюдженню зброї масового ураження (ЗМУ) і засобів її доставки, як таким, що роблять найбільш вагомий внесок у зміцнення миру та стабільності. Україна є учасницею практично усіх

міжнародних договорів, що стосуються заходів безпеки, та буде і в подальшому виконувати усі їх положення. Особливої актуальності це набуває у сучасному середовищі безпеки, коли деякі держави, кримінальні та терористичні організації докладають значних зусиль для придбання, насамперед, високотехнологічної зброї.

Оскільки Україна взяла на себе зобов'язання не мати ніяких видів ЗМУ, завданням держави є беззаперечне виконання прийнятих на себе зобов'язань, а також участь у процесах, спрямованих на позбавлення людства від будь-яких видів ЗМУ та недопущення появи нових його видів.

Україна йде на суттєве (у декілька разів) зменшення кількості озброєнь та військової техніки у порівнянні із визначеною Договором про звичайні збройні сили в Європі для неї квотою. В такий спосіб Україна робить свій внесок у подальше згорання озброєнь в Європі, своїм прикладом залучає до цього процесу інші держави. Водночас Україна і у подальшому намагатиметься спонукати інші держави до скорочення систем важкого озброєння до мінімально необхідного рівня та синхронізуватиме

скорочення власних ЗС із темпами зміцнення довіри і безпеки у воєнній сфері.

1.3. Тенденції розвитку воєнно-політичної обстановки в світі та довкола України

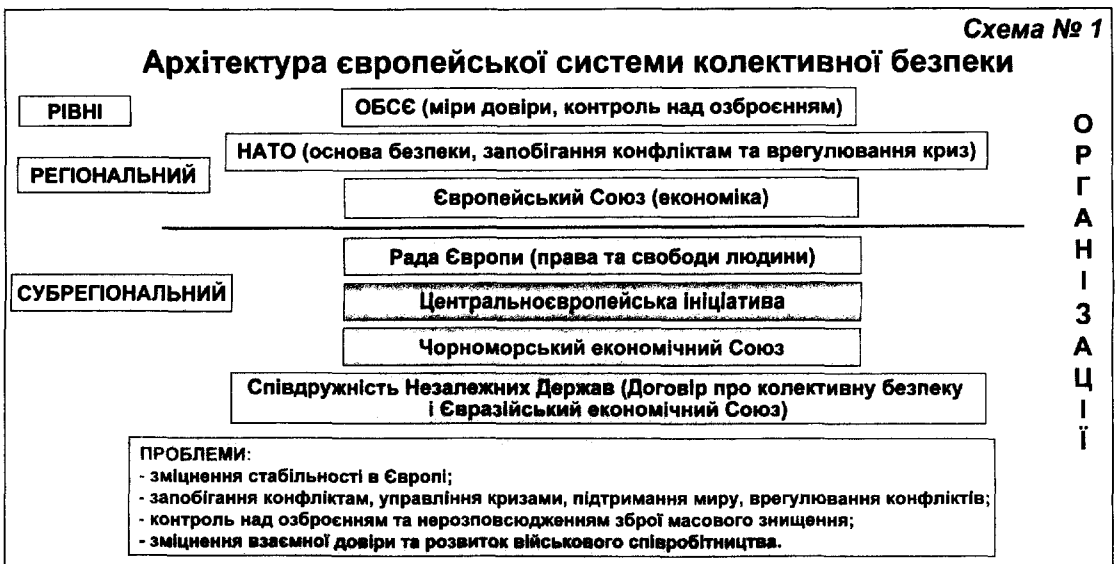
На рубежі XX та XXI століть світ вступив у якісно нову епоху розвитку системи міжнародних відносин. Процеси глобалізації, усвідомлення народами взаємної відповідальності за мир та безпеку спонукали до переосмислення ролі і місця держав, міжнародних організацій та воєнно-політичних союзів у новій архітектурі міжнародної безпеки. Динамічні зміни системи міжнародних відносин характеризуються новою якістю взаємин, а також новими вимірами традиційних та виникненням нетрадиційних викликів і загроз. Виникнення нових та постійне зростання вірогідності і небезпечності нетрадиційних загроз міжнародній безпеці викликало необхідність перегляду всього комплексу проблем забезпечення політичної, економічної, воєнно-стратегічної стабільності, розробки та опанування адекватних форм і способів реагування. Нові реалії визначають нові обриси безпеки початку XXI століття. Перш за все, зростатиме роль і значення

регіональних систем безпеки та співробітництва у забезпеченні стабільності у різних регіонах світу, набуватиме вирішального значення тісна взаємодія глобальних та регіональних систем колективної безпеки у врегулюванні конфліктів.

Характерні риси воєнно-політичної обстановки в різних регіонах світу визначатимуться кількістю держав, причетних до її формування, ступенем взаємної залежності та важливості воєнно-політичних проблем. Україна відзначає високий авторитет ООН та ОБСЄ у вирішенні проблем урегулювання конфліктів, реалізації міжнародних домовленостей та режимів. Водночас вона вважає, що їх роль і вага у прийнятті та реалізації відповідних рішень повинні постійно підвищуватися.

НАТО та ЄС і надалі будуть життєво важливими організаціями для підтримки миру і стабільності. Трансформація відносин і спільних поглядів на зовнішню політику та політику безпеки в рамках цих міжнародних організацій стане визначальною при формуванні нової архітектури безпеки в Європі та поза її межами (**Схеми № 1, 2**).

Процес розширення НАТО і ЄС сприймається нашою державою як один з головних факторів поліпшення безпекової ситуації навколо України.

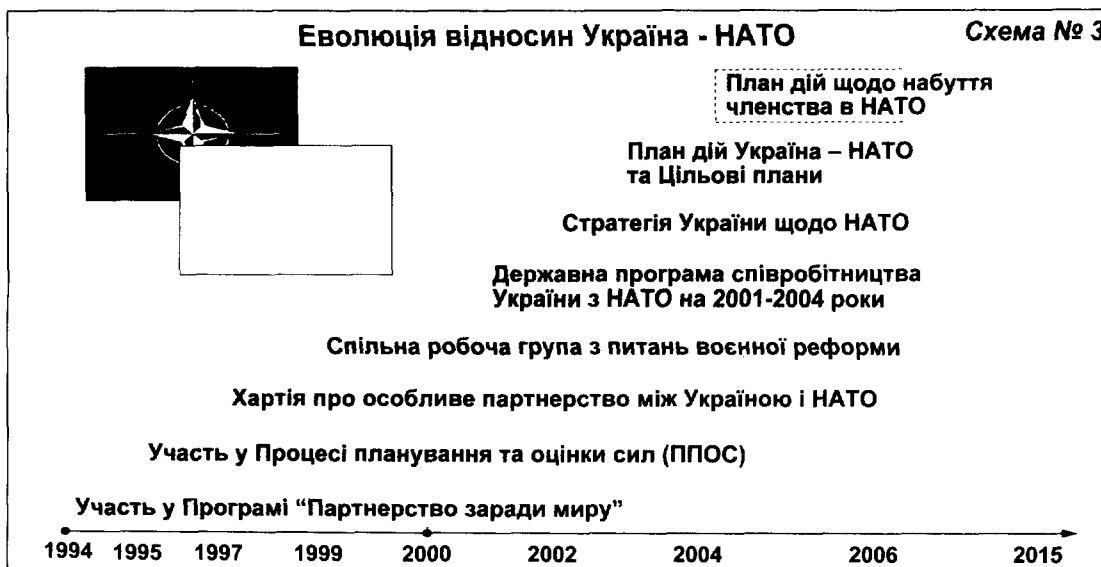

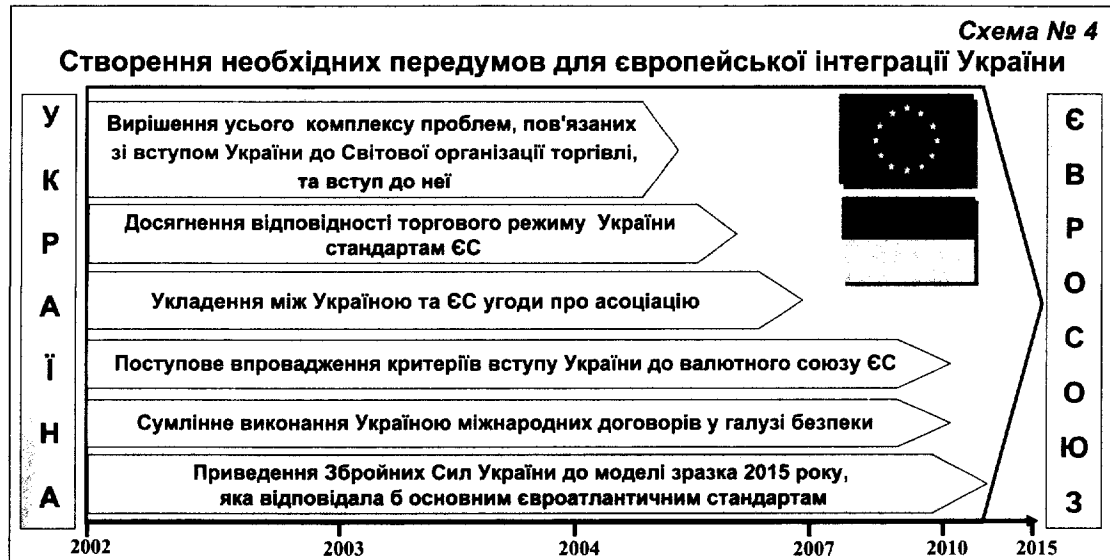
Загалом аналіз стану та тенденцій розвитку воєнно-політичної обстановки, потенційних загроз воєнній безпеці України свідчить, що участь нашої держави в ООН і ОБСЄ, виконання положень Хартії про особливе партнерство з НАТО, Плану дій Україна-НАТО, Угоди про партнерство та співробітництво з ЄС, а також ймовірність дотримання відповідних гарантій від ядерних держав не повною мірою забезпечують достатній рівень воєнної безпеки для України.

Саме тому активність України у реалізації стратегії інтеграції до євроатлантичних та

європейських структур безпеки та співробітництва, забезпечення широкомасштабної участі України в загальноєвропейській системі безпеки, набуття у майбутньому членства в НАТО та ЄС – є головними пріоритетами її зовнішньої політики (**Схеми № 3, 4**).

Цей курс є конструктивним виявом політичної волі щодо укріплення державності України та створення умов для її подальшого безперешкодного, динамічного розвитку. Відмова від інтеграційної політики об'єктивно створила б для нашої держави загрозу опинитися поза межами європейської спільноти.

Це вимагає від України інтеграції до європейських та євроатлантичних структур з одночасним досягненням відповідності стандартам держав-членів ЄС та держав-членів НАТО.

Водночас, з поступовою реалізацією стратегічного курсу держави щодо інтеграції до європейської спільноти, тісні історичні, культурні та економічні зв'язки, дружні добросусідські відносини з Російською Федерацією, іншими державами Співдружності Незалежних Держав і надалі залишатимуться ключовим елементом зовнішньої політики України.

Без тісного міжнародного співробітництва наша система національної безпеки і оборони буде неефективною, зокрема, що стосується таких загроз, як міжнародний тероризм, розповсюдження ЗМУ.

1.4. Потенційні загрози воєнній безпеці України

Глибокий аналіз міжнародної та регіональної обстановки показав, що деякі ризики і загрози продовжують існувати. З'являються також нові загрози, до нейтралізації яких можуть залучатися ЗСУ та інші військові формування. До них відносяться:

1.4.1. Загрози суверенітету і територіальній цілісності України

Незважаючи на невисоку імовірність

широкомасштабної агресії проти України з метою окупації усієї або великої частки її території, ми не маємо права повністю відкидати можливість виникнення кризи або конфлікту, які можуть нести загрози суверенітету і територіальній цілісності держави. До них слід віднести широкий діапазон викликів та загроз – від політичного втручання у внутрішні справи України, воєнно-політичного тиску з демонстрацією сили із застосуванням заходів та санкцій економічної блокади, припинення поставок енергоресурсів до застосування воєнної сили. Спроби розпалення регіонального сепаратизму, етнічних і релігійних конфронтацій тощо також небезпечні та можуть викликати дестабілізацію обстановки.

Незавершеність процесу делімітації та демаркації державного кордону може ініціювати територіальні претензії до України з боку окремих політичних сил деяких суміжних країн, програми яких містять претензії до України і, у свою чергу, можуть призвести до напруження у відносинах між Україною та її сусідами.

Для усунення передумов виникнення таких загроз Україна використовуватиме політичні механізми та засоби зміцнення довіри і стримування. Водночас, наша держава підтримуватиме на належному рівні готовність ЗСУ, інших військових формувань та правоохоронних органів для

вжиття адекватних заходів щодо усунення загроз національним інтересам України.

1.4.2. Політична нестабільність, воєнно-політичні конфлікти поблизу кордонів України

Політична нестабільність, воєнно-політичні конфлікти поблизу кордонів України можуть призвести до локальної та регіональної напруженості. Події на Кавказі, у країнах Центральної Азії, Балканах, нерегульованість конфліктів у Придністров'ї, наявність конфліктних ситуацій в інших європейських державах свідчать про те, що загроза воєнного конфлікту в Європі та поблизу неї залишається. Однак, це обумовлюється вже не ідеологічним блоковим протистоянням, а комплексною дією загроз "нового спектра". До того ж, спостерігається тенденція до загострення цих загроз, які без вчасного попередження, провокуватимуть нові конфлікти, що можуть поширитися на територію України, або вона може бути до них втягнута поза її бажанням.

Конфлікти та політична нестабільність, які, як правило, супроводжуються незаконною торгівлею зброєю, нелегальною міграцією, значною кількістю біженців та переміщених осіб, торгівлею людьми, активізацією наркоторгівлі. Ці явища можуть "зацепити" й Україну, що негативно впливатиме на економіку держави, її соціально-політичний стан та може призвести до інших небажаних наслідків. Для адекватного реагування на загрози такого характеру Україна передбачає активізацію своєї участі у миротворчих та гуманітарних операціях під егідою ООН та інших міжнародних організацій. Поряд з цим, ЗСУ та інші військові формування держави повинні бути готові до недопущення, нейтралізації або ліквідації зазначених загроз.

Основні зусилля України у вирішенні кризових ситуацій у світі будуть зосереджуватися на участі у миротворчих та гуманітарних операціях в тих регіонах та державах, в яких найбільшою мірою проявляються її національні інтереси.

1.4.3. Ймовірність втягування України в регіональні збройні конфлікти або воєнне протистояння між іншими державами

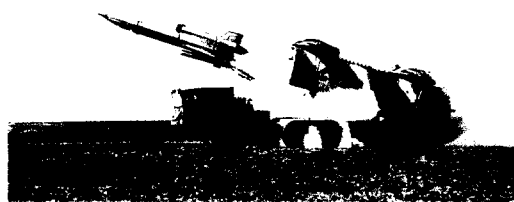
Міжнародні зобов'язання нашої держави передбачають тимчасове перебування на її території підрозділів збройних сил іноземних держав на умовах, визначених чинним законодавством України.

У зв'язку з цим, у випадку, коли держава, чий підрозділ тимчасово перебуває на території України, стає учасником збройного конфлікту чи протистояння з третьою стороною або в разі збройного конфлікту на її території, не можна виключати того, що на теренах України можуть проводитися акції проти сил та цивільних, що тимчасово перебувають на її території. Тому Україні необхідно підтримувати адекватні політичні та оборонні можливості для запобігання таким акціям та захисту своєї території і населення.

1.4.4. Неконтрольоване розповсюдження зброї масового ураження і технологій подвійного використання

Окремі держави, так само як і кримінальні та терористичні організації у різних регіонах світу, намагаються набути технології для виготовлення ЗМУ та засобів її доставки. Зростання кількості держав, які володіють такою зброєю, збільшує ризик для світового співтовариства, у тому числі і для України. Застосування такої зброї призведе до неймовірних демографічних та економічних втрат, а маніпулювання її наявністю може спонукати до соціальних проблем, політичного та економічного шантажу.

Україна підтверджує проголошений нею без'ядерний статус, в рамках якого буде

активізувати свою діяльність щодо забезпечення захисту національних інтересів України, дотримання нею міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження ЗМУ та підтримуватиме аналогічні заходи міжнародної співтовариства. Україна повинна підтримувати відповідні можливості для реагування на загрози такого характеру. Це не є безпосередньою сферою діяльності ЗСУ, але вони будуть об'єктом прискіпливої уваги з боку відповідних державних структур з метою виключення будь-яких порушень з їх боку міжнародних зобов'язань України.

1.4.5. Міжнародний тероризм

Події останніх років продемонстрували вразливість сучасного світу перед загрозою терористичних актів з боку радикальних екстремістських організацій і груп. Тенденції глобалізації загострюють загрози терористичного характеру, що набувають нового значення для високотехнологічних, відкритих суспільств. Особливу небезпеку для нашої держави становить загроза терористичних актів на ядерних та інших "чутливих" об'єктах промислової інфраструктури. Оскільки Україна має велику й розгалужену мережу зазначених об'єктів, наслідки від терористичних актів на них можуть бути катастрофічними не тільки для населення та території України, але й для значної частини європейської території.

Україна, відповідно до укладених міжнародних договорів, співробітничает в галузі боротьби із тероризмом з іноземними державами та спеціалізованими міжнародними організаціями, які здійснюють боротьбу з міжнародним тероризмом та організованою злочинністю. Згідно з чинним законодавством в Україні створена і функціонує загальнодержавна система боротьби з тероризмом та злочинами терористичної спрямованості (**Схема № 5**). Головним суб'єктом реалізації політики України у сфері боротьби з тероризмом є Служба безпеки України, у складі якої створено Антитерористичний центр. ЗСУ також можуть залучатися до проведення комплексу антитерористичних заходів. Вони здійснюють повітряне прикриття АЕС та інших важливих об'єктів держави, надають підтримку спеціальним підрозділам СБУ у їх перекиданні до районів виконання завдань, виконують інші завдання, що визначені законами України. Підрозділи ЗСУ, на підставі чинних для України угод, можуть бути залучені у різних формах до проведення міжнародних антитерористичних операцій за межами України.

1.4.6. Загрози в інформаційній сфері та інформаційна безпека

Україна, її Збройні Сили прискореними темпами впроваджують сучасні

інформаційні технології. Поруч із безперечними їх перевагами, вони є надзвичайно уразливими. До загроз у цій сфері варто віднести комп'ютерну злочинність та кібернетичний тероризм, можливість розголошення вразливої інформації, маніпулювання інформацією для впливу на суспільну свідомість, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації. Особливу загрозу для безпеки і стабільності нашої держави можуть становити спроби інших держав чи недержавних структур використати інформаційні технології та ресурси для реалізації власних цілей та певних дій, що суперечать інтересам національної безпеки України. Наприклад, кібератаки, що спрямовані на порушення або знищення деяких систем комунікацій ЗСУ, та навіть повне виведення з ладу системи управління військами (силами). Тому ЗСУ та інші військові формування держави повинні мати можливості, в межах своєї компетенції, брати участь у підтриманні надійної та безпечної інформаційної системи держави.

1.4.7. Порушення постачання життєво необхідних ресурсів

Стабільний розвиток України залежить від зовнішнього постачання таких життєво необхідних ресурсів, як нафта, природний газ, електроенергія тощо. Окрім цього, через територію України проходять важливі для деяких держав Європи нафтопроводи, лінії електропередач тощо. Україна несе не тільки економічну, а й моральну відповідальність за повне і своєчасне забезпечення їх постачання до

інших держав-партнерів. Ймовірно порушення системи забезпечення України та держав-партнерів зазначеними ресурсами можуть спричинити серйозні ускладнення для національної економіки. Маршрути постачання енергоресурсів до України проходять через політично нестабільні регіони. Тому існує необхідність у здійсненні міжнародних заходів щодо забезпечення їх безпеки. ЗСУ повинні бути готовими у рамках міжнародного права здійснити функцію захисту національних інтересів України у цій сфері.

1.4.8. Загрози для життя та безпеки громадян України

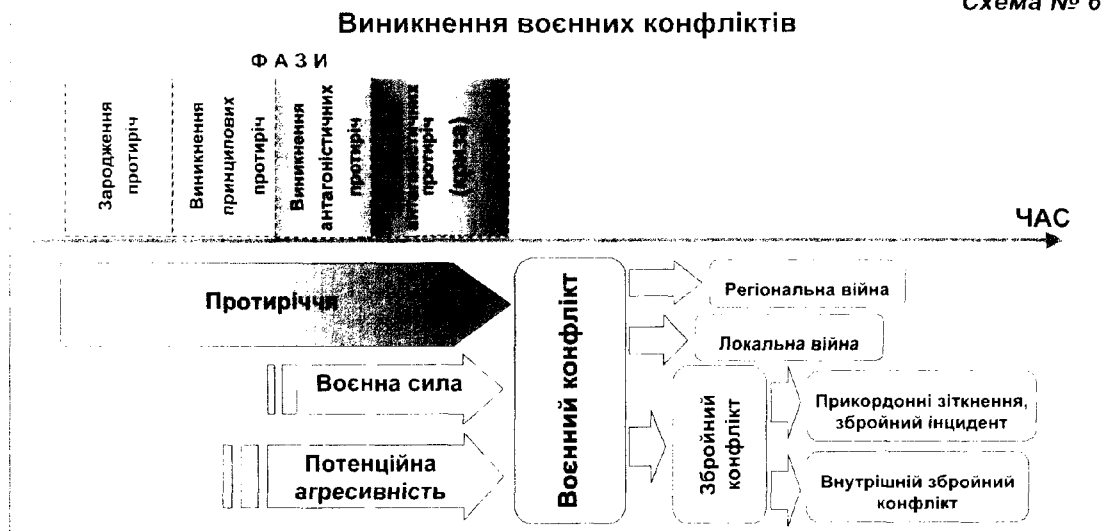
Конституція України визначає, що "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю". Враховуючи значну кількість громадян України, які перебувають за кордоном, у тому числі у конфліктонебезпечних регіонах, не виключається можливість проведення операцій з їх евакуації. ЗСУ та інші військові формування держави мають бути готові до проведення відповідних операцій в рамках міжнародного права та національного законодавства як самостійно, так і у взаємодії з компетентними структурами інших держав. Окрім цього, відповідно до чинного законодавства, ЗСУ мають використовувати свої можливості з метою надання підтримки спеціально уповноваженим центральним органам виконавчої влади з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, рятувальної справи, пожежної безпеки, захисту населення і територій від наслідків Чорнобильської катастрофи, іншим міністерствам і державним органам у подоланні наслідків стихійних лих та техногенних катастроф, розмінуванні та в інших обставинах, пов'язаних із функціонуванням тих чи інших об'єктів, або в інтересах життя та здоров'я людей.

1.4.9. Виникнення воєнних конфліктів

Протягом 12 років нашої незалежності середовище безпеки динамічно змінювалося. Широкомасштабна агресія

Схема № 6

проти України у найближчій перспективі малоімовірна, проте можливість виникнення такої загрози у віддаленому майбутньому не може відкидатися.

Безпека нашої держави є суб'єктом широкого спектра воєнних та невоєнних загроз, які в більшості випадків неможливо заздалегідь передбачити. Спричинені нестабільністю конфлікти в окремих державах можуть розповсюдитися на суміжні з ними держави, включаючи й Україну.

Залежно від масштабу конфлікту, кількості залучених сторін, їх воєнної могутності, воєнні конфлікти можуть відбуватися у вигляді війни (регіональної, локальної) або збройного конфлікту (Схема № 6)

Регіональна війна (конфлікт високої інтенсивності) – війна між державами (коаліціями держав), які для досягнення своїх політичних цілей використовують усі наявні сили та засоби, не виключаючи застосування ЗМУ. Можливість втягнення України у такий конфлікт малоімовірна.

Локальна війна (конфлікт середньої інтенсивності) – війна, що ведеться між державами з обмеженими цілями, для досягнення яких використовуються звичайні засоби збройної боротьби з обмеженням масштабу і географічного району їх застосування. Ймовірність виникнення локальної війни низька.

Збройний конфлікт (конфлікт низької

інтенсивності) – обмежене збройне зіткнення (прикордонний конфлікт, збройний інцидент, збройна акція) між двома державами, являє собою сукупність воєнних (бойових) дій і не переходить у війну (відсутність правового акта про оголошення стану війни). Ймовірність виникнення зазначеного конфлікту середня. Необхідно зазначити, що залежно від розвитку обстановки можлива ескалація воєнних конфліктів, перехід від одного рівня (наприклад, низької інтенсивності) до іншого (середньої або високої інтенсивності), перекидання на інші території або регіони. Це, у свою чергу, потребує постійного моніторингу у воєно-політичній та воєнній стратегічній обстановці навколо України, прогнозу тенденцій її розвитку, вжиття усіх можливих запобіжних заходів щодо недопущення втягнення нашої держави у воєнний конфлікт. Одним із ефективних засобів є

Міністерство оборони України
 Інститут стратегічних досліджень
 Київ, 2014 рік
 Укр. оборон. журнал № 1 (10) 2014

участь України у миротворчій діяльності у конфліктонебезпечних регіонах (районах). Сутність і загальні риси процесу виникнення воєнного конфлікту залишаються незмінними для будь-якої форми застосування воєнної сили для вирішення протиріч. Їх зміст наданий у Додатку 1.

1.5. Система державного управління в галузі безпеки і оборони

Досвід останніх конфліктів свідчить, що термін ескалації воєнного конфлікту від напруження між державами до виникнення кризи у їх стосунках, а також на здійснення відповідних приготувань до агресії може складати кілька місяців. При цьому, чим вищий рівень інтенсивності ймовірного конфлікту, тим більшими будуть терміни підготовки до його розв'язання. Таким чином, часові межі, які потрібні для визначення та запобігання загрози, здійснення необхідної підготовки для відсічі агресії, вважаються достатніми. Виходячи з цього, ЗСУ повинні мати можливості до реагування на виклики і загрози залежно від їх масштабів складом мирного часу у відносно стислі терміни, після часткового або повного мобілізаційного розгортання. Для цього вони повинні мати відповідні компоненти із ступенями готовності, що забезпечують своєчасне виконання ними завдань. Також зростає небезпека розповсюдження ядерних, хімічних і біологічних технологій. Нові форми тероризму, організована злочинність, нелегальна міграція та руйнування навколишнього середовища можуть викликати людські страждання та нестабільність. Запобігання дестабілізації та конфліктів є надзвичайно складним завданням. Це потребує інтегрованої зовнішньої політики. При застосуванні її інструментів, включаючи дипломатичні, економічні та воєнні заходи, ми можемо просувати наші інтереси. Збройним Силам необхідно мати можливості до швидкого реагування на виникаючі загрози, у тому числі до участі у кризових ситуаціях та гуманітарних операціях за кордоном під егідою міжнародних організацій.

1.5.1. Механізм формування державної політики в галузі безпеки і оборони

Воєнна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики у воєнній сфері відповідно до прийнятих доктрин, концепцій, стратегій і програм, якими визначаються принципи та цільові настанови з воєнного будівництва, а також напрями діяльності органів державної влади в конкретній обстановці з метою своєчасного виявлення, відвернення і нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України.

Правову основу формування державної політики у воєнній сфері становлять Конституція України, закони України з питань національної безпеки та оборони, міжнародні договори, а також видані на виконання законів інші нормативно-правові акти.

Формування державної політики у галузі безпеки і оборони в Україні здійснюється відповідними державними органами із широким залученням наукових установ, громадян, громадських організацій. Україна і надалі буде вживати заходи щодо забезпечення відкритості та прозорості процесу державної політики у воєнній сфері, залучаючи до обговорення важливих документів через засоби масової інформації (ЗМІ), громадські організації, широке коло громадян та міжнародних експертів.

Основними суб'єктами формування державної політики у воєнній сфері є Верховна Рада, Президент України, Рада національної безпеки і оборони, Кабінет Міністрів України та інші державні органи.

Президент України як Глава держави є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України і Головою Ради національної безпеки і оборони України. Він затверджує Стратегію національної безпеки України і Воєнну доктрину України, які є основою для розробки конкретних програм за складовими державної політики національної безпеки.

Верховна Рада України в межах повноважень, затверджених Конституцією України, визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики, основи національної безпеки, формує законодавчу базу в цій сфері, схвалює рішення з питань введення надзвичайного і воєнного стану, мобілізації, визначення загальної структури, чисельності ЗСУ та інших військових формувань, створених відповідно до законів України.

Рада національної безпеки і оборони України координує та контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони, вносить Президенту України пропозиції з цих питань.

Кабінет Міністрів України забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень здійснюють реалізацію концепцій, програм у сфері національної безпеки, підтримують у стані готовності до застосування сили та засоби забезпечення національної безпеки.

ЗСУ, інші військові формування забезпечують оборону держави, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, протидіють загрозам воєнного характеру.

Правоохоронні органи ведуть боротьбу із злочинністю і протидіють тероризму, забезпечують захист населення і надають

допомогу Міністерству України з питань надзвичайних ситуацій в разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру.

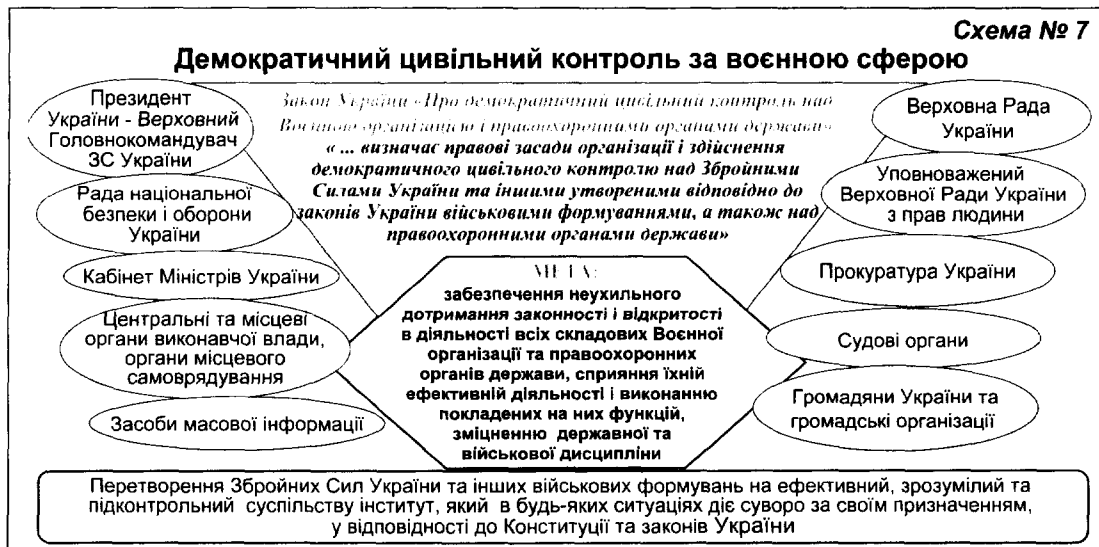
Суди загальної юрисдикції здійснюють судочинство у справах про злочини, що завдають шкоди національній безпеці України.

Громадяни України через участь у виборах, референдумах та інших формах демократії, а також через органи державної влади та органи місцевого самоврядування реалізують національні інтереси, добровільно і в порядку виконання конституційних обов'язків здійснюють заходи, визначені законодавством України, щодо забезпечення її національної безпеки.

1.5.2. Демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави

В Україні створено всі умови для ефективного демократичного цивільного контролю над її ЗС та іншими військовими формуваннями (**Схема № 7**). Це підтверджується безумовною їх підпорядкованістю органам державної влади у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України. Демократичний цивільний контроль, насамперед, передбачає пріоритет політичних підходів до вирішення питань воєнного будівництва. Предметом цивільного контролю є також дотримання законності в діяльності ЗСУ та інших військових формувань держави, створення умов, які унеможливають використання ЗСУ, інших військових формувань для обмеження свобод громадян. Важливе значення приділяється забезпеченню виділення у необхідних обсягах бюджетних коштів на потреби ЗСУ та контролю їх раціонального і ефективного використання.

З метою своєчасного повного і достовірного інформування органів державної влади та суспільства про діяльність ЗСУ, інших військових формувань держави чинним

законодавством передбачається звітність МО України Президентові України, Верховній Раді, Кабінету Міністрів України, регулярні зустрічі керівного складу МО України та Генерального штабу Збройних Сил України (ГШ ЗС України) із представниками ЗМІ, особовим складом ЗСУ та членами їх сімей. У свою чергу, держава буде вживати додаткових заходів щодо підвищення іміджу ЗСУ, престижності військової служби, виховання поваги у громадян України до особового складу ЗСУ.

Невід'ємною складовою демократичного цивільного контролю саме над ЗСУ є також розмежування функцій і повноважень МО України та ГШ ЗС України, комплектування переважної більшості посад цивільними особами.

Для здійснення демократичного цивільного контролю в державі створена та функціонує чітка система. Вона складається з парламентського контролю, контролю, здійснюваного Президентом України, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, судовими органами, нагляду з боку прокуратури, а також громадського контролю та ЗМІ. Якість роботи такої системи забезпечується відповідними суб'єктами, до яких належать: Президент України, Верховна Рада України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Рада національної безпеки і оборони України,

Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, прокуратура, судові органи, громадяни України та громадські організації, а також ЗМІ.

1.5.3. Публічне інформування

Принципи свободи слова і преси та вільне поширення інформації є наріжним каменем для утвердження демократичної держави і суспільства, що керується верховенством права. Україна підтримує Резолюцію 59 Генеральної Асамблеї ООН, яка проголошує, що свобода інформації є основним правом людини і критерієм для усіх інших свобод.

Головною метою політики України в галузі інформації та преси є розширення громадського розуміння питань безпеки та залучення громадян до ґрунтовного і конструктивного обговорення поточних аспектів безпеки та формування політики на майбутнє.

Посилення ролі та сфери діяльності ЗМІ, у тому числі у воєнній галузі, буде збережено і в подальшому. Удосконалення професійних стосунків із ЗМІ, використання електронних засобів зв'язку через Інтернет, поліпшення реагування на громадські запити дасть змогу на більш якісному рівні підвищити інформованість громадян і суспільства про діяльність ЗСУ, а також забезпечить подальшу демократизацію цивільно-військових відносин.

1.6. Аналіз і висновки із сучасного стану Збройних Сил, інших військових формувань України

Як гарант воєнної безпеки України, її Збройні Сили є свідченням твердої рішучості забезпечити захист держави та сприяти реалізації її цілей, спрямованих на збереження миру, підтримку міжнародної стабільності, дотримання принципів міжнародного права.

За часи незалежності ЗСУ пройшли складний шлях трансформації від угруповань колишньої радянської армії до чітко сформованого елемента забезпечення національної безпеки України. Спочатку, з отриманням незалежності, ЗСУ сприймалися лише тільки як обов'язковий атрибут державності, однак дуже швидко стало зрозуміло, що без сучасної армії неможливо надійно забезпечити національні досягнення, зберегти мир і спокій для свого народу.

Утримувати майже дев'ятсоттисячну армію для України означало крах для економіки. Тому до 1996 року основні зусилля в державі були спрямовані на формування основ ЗСУ та значне скорочення їх бойового і чисельного складу. За цей період ЗСУ скоротилися більше як на 400 тисяч чоловік, з їх складу було виведено колосальну кількість озброєння та військової техніки (**Схема № 8**).

Але таке скорочення у той період носило, так би мовити механічний, безпрограмний характер. Постало завдання розробки державного програмного документа, який би визначив поступове, цивілізоване приведення ЗСУ до вимог часу. Тому за дорученням Президента України було розроблено, а в подальшому, у 1997 році, затверджено Указом Президента України Державну програму будівництва та розвитку Збройних Сил України на період до 2005 року.

Однак суттєві зміни, які швидко відбувалися у світі у цей період, спонукали до уточнення заходів цієї програми, і тому вже у 2000 році розробляється та затверджується Державна програма реформування та розвитку ЗСУ, що також була розрахована на період до 2005 року і відповідно до якої нині відбуваються усі процеси у війську. Цією програмою охоплено усі сфери діяльності ЗСУ – від законотворчої до фінансового забезпечення. Водночас, потреба суттєвого підвищення боєздатності

Схема № 8

Скорочення бойового та чисельного складу ЗС України

Найменування	1992 р.	2000 р.	1.01.2004 р.	Різниця
Особовий склад				
Всього	900 000	400 000	355 000	- 545 000
У тому числі:				
військовослужбовці	720 000	310 000	265 500	- 454 500
цивільний персонал	180 000	90 000	89 500	- 90 500
Основні види озброєння				
танки	6 500	4 000	1790	- 4 710
ББМ	7 000	5 000	2270	- 4 730
гармати і міномети калібру більше 100 мм	7 200	4 000	2080	- 5 120
бойові літаки	1 500	680	270	- 1 230
бойові кораблі і катери	6*	35	30	+ 121
судна і катери забезпечення		103	97	

* наявність до розподілу Чорноморського флоту

ЗСУ, а також активізація зусиль України щодо входження до європейських та євроатлантичних структур безпеки і співробітництва вимагає здійснення виваженої оборонної політики, спрямованої на суттєву реорганізацію Українського війська. А відтак – уточнення існуючих та розробки нових концептуальних документів, програм, які б окреслили подальші шляхи України щодо досягнення визначеної мети.

1.6.1. Законодавча та нормативно-правова база з питань оборони

Законодавча та нормативно-правова база з питань оборони в цілому забезпечує функціонування та розвиток ЗСУ та інших військових формувань держави, її національної безпеки і оборони, правовий статус військовослужбовців та їх соціальний захист, а також підтримання у ЗСУ, інших військових формуваннях законності та правопорядку.

За час існування незалежної України прийнято понад 150 законів та більше 300 інших нормативних актів з питань національної безпеки і оборони держави зокрема, закони України: "Про основи національної безпеки України"; "Про оборону України"; "Про Збройні Сили України"; "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави" та інші.

Разом з тим, існуюча законодавча база у сфері оборони не повною мірою враховує процеси, що відбуваються у ЗСУ, подеколи "відстає" від темпів їх

реформування, в результаті цього виникають законодавчо неврегульовані проблеми. Тому вона потребує постійного удосконалення, уточнення, вирішення розбіжностей та проблемних питань в результаті виникнення нових воєнних реалій, змін геополітичної ситуації, особливостей розвитку нашої держави, ЗСУ та інших військових формувань. Особливої актуальності набувають зміни у законодавчій та нормативно-правовій базі у зв'язку із обранням Україною курсом на євроатлантичну інтеграцію. Основні шляхи удосконалення законодавчої бази України викладені у розділі 3, пункті 3.1.2.

1.6.2. Система управління військами

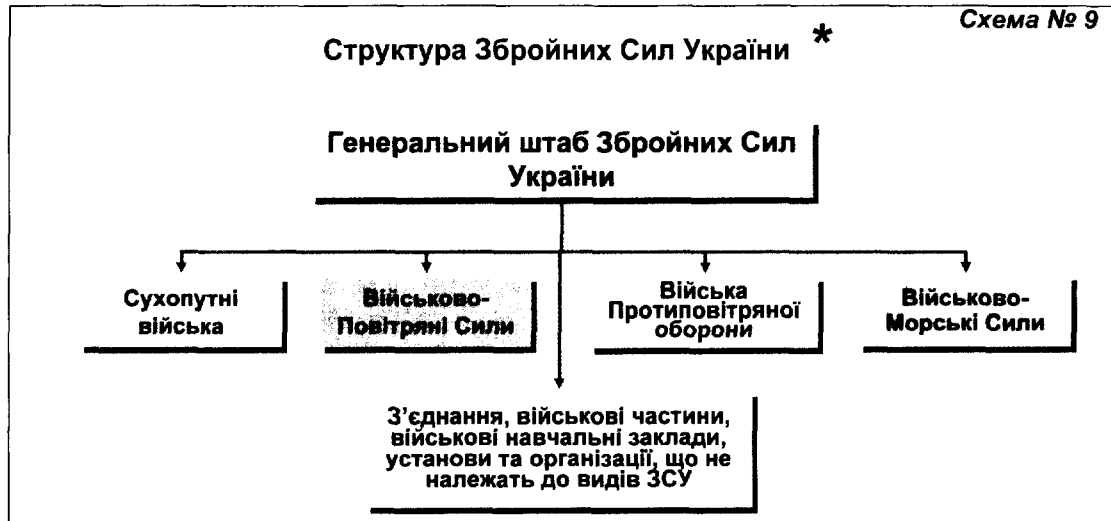
Система управління військами (СУВ) удосконалюється в основному за рахунок реформування органів управління усіх ланок, оптимізації кількості пунктів управління, частин зв'язку і забезпечення, автоматизації управління військами та створення пунктів оперативного реагування на кризові ситуації ЗСУ та інших військових формувань тощо.

Разом з тим, система зв'язку і автоматизована система управління військами (АСУВ) як ЗСУ, так й інших військових формувань майже не забезпечена цифровими засобами зв'язку. Це не дає змоги використовувати сучасні можливості Єдиної національної системи зв'язку України, яка на 95% складається із цифрових систем. З кожним роком погіршується стан техніки зв'язку та АСУВ, пунктів управління.

В умовах динамічних змін у воєнній справі, підвищення швидкоплинності операцій (бойових дій) і необхідності негайної реакції на зміни в обстановці, зростання обсягів і різноплановості завдань, набуття вирішального значення фактора часу в управлінні військами існуюча система управління ЗСУ не повною мірою відповідає новим викликам і загрозам.

Додаткові вимоги до СУВ висуває необхідність управління миротворчими підрозділами ЗСУ при їх діях у складі багатонаціональних сил за прийнятими у них стандартами та процедурами. Під час

проведення миротворчих операцій все частіше поєднуються воєнні функції, що виконуються підрозділами ЗСУ, з політичними та гуманітарними функціями. Це, в свою чергу, призводить до необхідності створення єдиних центрів управління, налагодження відповідних комунікацій тощо. Все це потребує перегляду системи управління, її адаптації до сучасних умов.

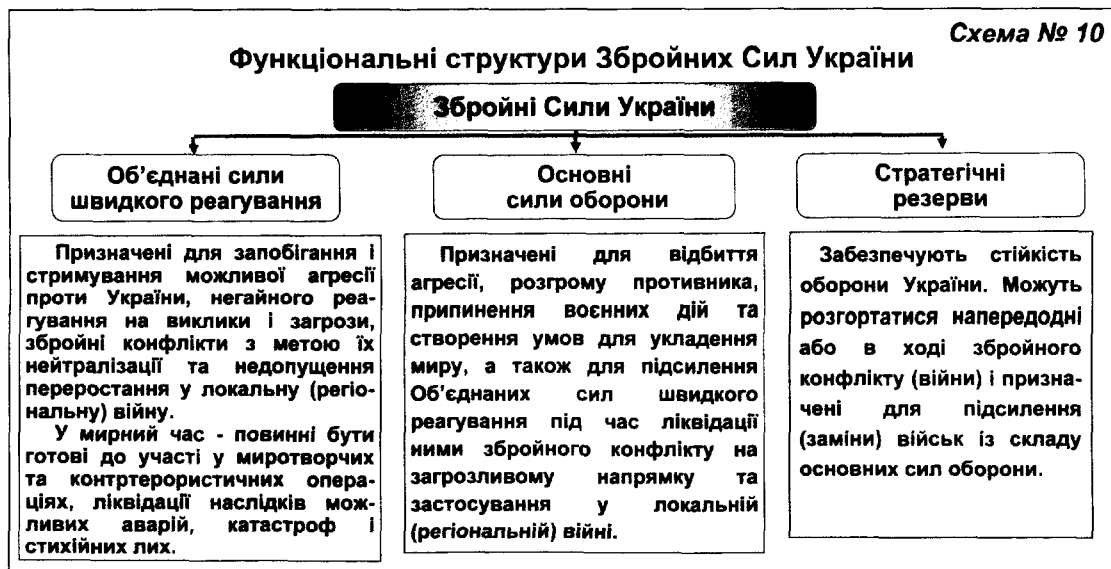
1.6.3. Організаційна структура та чисельний склад Збройних Сил, інших військових формувань України

На цей час ЗСУ організаційно складаються із Генерального штабу ЗС України, чотирьох видів (Сухопутні війська,

Військово-Повітряні Сили, Війська Протиповітряної оборони, Військово-Морські Сили) та з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ і організацій, що не входять до видів ЗСУ (військових частин безпосереднього підпорядкування Центру (ЧБП) (Схема № 9)*.

За функціональним призначенням (Схема № 10) ЗСУ розподілені на три структури: Об'єднані сили швидкого реагування (ОСШР), Основні сили оборони, Стратегічні резерви.

При цьому, ОСШР знаходяться у стадії створення, яка (за існуючими планами) повинна завершитися у 2006 році. Загальна штатна чисельність особового

* З прийняттям Закону України від 03.06.2004 № 1740-IV Про внесення зміни до статті 3 Закону України "Про Збройні Сили України" розпочалося створення, на базі Військово-Повітряних Сил та Військ Протиповітряної оборони, єдиного виду ЗС - Повітряних Сил ЗСУ, завершення формування якого передбачається до середини 2005 року.

Схема № 11

Штатна чисельність особового складу ЗС України (на 1.01.2004)

Особовий склад	МО України	ГШ ЗС України	СВ	ВПС	ВПО	ВМС	ЧБП
Всього	1760	980	166900	49300	45350	25940	64720
У тому числі:							
військовослужбовці	1020	760	125600	38200	38800	19600	41520
цивільний персонал	740	220	41350	11100	6550	6340	23200

складу ЗСУ станом на початок січня 2004 року складала 355 000 осіб, у тому числі 265 500 військовослужбовців та 89 500 цивільного персоналу (**Схема № 11**). В цілому ЗСУ спроможні виконати завдання, визначені Конституцією України, щодо оборони держави, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. Однак фінансування потреб обтяжливих для держави ЗС призвело до суттєвого дисбалансу структури бюджету МО України. Так, на утримання військ (сил) у різні роки витрачалося до 85% від усіх коштів, що визначені на потреби МО України. Такий стан фінансування ЗСУ практично унеможливував спрямування інвестицій на розвиток ОВТ, підготовку особового складу, якісне вирішення соціальних питань. Це, у свою чергу, призвело до погіршення боєздатності ЗСУ.

Таким чином, радикальне, всебічно забезпечене реформування військ (сил), приведення їх у відповідність до сучасних вимог стає першочерговим завданням держави. Однак це реформування повинне бути цивілізованим, з урахуванням усіх факторів, основними з яких є соціальний, а також недопущення втрати боєздатності ЗСУ.

Що стосується інших військових формувань держави, то вони нараховують: Державна прикордонна служба України (ДПС) – 50 000 осіб, у тому числі 42 000 військовослужбовців; внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України (МВС) – 43 200 осіб, у тому числі 41 450 військовослужбовців; Сили Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій

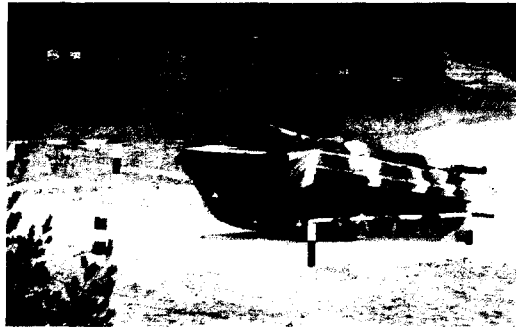
(МНС) – 82 000 осіб, у тому числі 53 900 військовослужбовців. З 2003 року розпочато реформування зазначених структур із військових у структури зі статусом правоохоронних та рятувальних.

1.6.4. Система комплектування Збройних Сил, інших військових формувань України, підготовки та накопичення мобілізаційних ресурсів

Одним із головних факторів оборони є людські ресурси.

У рамках реалізації кадрової політики продовжується інтеграція системи вищої військової освіти до державної системи освіти, а також оптимізація військових навчальних закладів (ВНЗ). Вдосконалюється система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації усіх категорій особового складу ЗСУ з урахуванням розвитку цивільного сектору в органах військового управління та розмежування функцій між МО України і ГШ ЗС України.

Разом з тим, наявна система управління кадрами не повністю відповідає основним сучасним принципам кадрової політики у збройних силах провідних держав. До цього часу ще не створено нормативного поля, яке б давало можливість формувати кар'єру офіцера за сучасними стандартами. Процедури призначення на посади, просування по службі не повною мірою враховують вимоги конкурсного підбору, рейтингові показники військовослужбовців. Не набула необхідного системного характеру ротация офіцерського складу на посадах. Ще не повною мірою створено привабливі умови

для залучення до роботи у структурах МО України висококваліфікованих цивільних фахівців.

Існує диспропорція у співвідношенні кількості офіцерського складу до загальної чисельності військовослужбовців ЗСУ. Нині воно складає 1:2,6. Приблизно аналогічні показники мають інші військові формування держави – від 1:2,2 до 1:3,7. Співвідношення між старшими і молодшими офіцерами ще не відповідає усередненим показникам, що існують у збройних силах провідних держав. На цей час воно становить 48,0% та 52,0% відповідно.

Згідно з чинним законодавством України ЗСУ та інші військові формування комплектуються за змішаним принципом: на підставі загального військового обов'язку шляхом призову громадян на строкову військову службу строком до 18 місяців (у ВМС ЗСУ до 24 місяців) та прийняттям громадян на військову службу у добровільному порядку, шляхом укладення з ними контракту на строк від 3 до 5 років. Така система в цілому дозволяє здійснювати комплектування військ (сил) рядовим, сержантським і старшинським складом у межах, які забезпечують підтримання їх бойової готовності та підготовку військовонавчених людських ресурсів для відмобілізування військ.

Водночас вже зараз існують певні проблеми щодо якості як призовних ресурсів, так і контингентів, з яких можливо відбирати кандидатів для подальшого їх зарахування на військову службу за контрактом. Існуюча законодавча база стосовно загального військового обов'язку сьогодні практично не дає можливості

призивати на строкову військову службу кращих призовних ресурсів. Внаслідок чого до ЗСУ та інших військових формувань може бути призвано і відправлено лише 9% від загальної кількості громадян, які підлягають виклику на призовну комісію. При цьому, переважна кількість (64%) призовників має найнижчий – четвертий ступінь обмеження за станом здоров'я і не може бути направлена для проходження служби у військові частини з підвищеними вимогами до стану здоров'я. Продовжує знижуватися загальноосвітній рівень молоді, яка призивається в армію. Кількість призовників, які мають лише 9 класів освіти становить 32,7%.

Таким чином, нині створилася ситуація, коли внаслідок як об'єктивних, так і суб'єктивних причин комплектування ЗС та інших військових формувань України якісним молодим поповненням на підставі загального військового обов'язку вже практично неможливе і потребує зміни. Актуальність вирішення цієї проблеми зростає через все більшу участь за обсягами та кількістю підрозділів ЗСУ у миротворчих операціях, які комплектуються виключно військовослужбовцями за контрактом. Складні системи військової техніки вже не можуть бути освоєними у стислі терміни, а підтримання високих навичок особового складу у володінні ними потребує значних коштів. В умовах, коли щойно навчений солдат, сержант строкової служби звільняється із лав ЗСУ, а на заміну йому приходять не навчений, такі витрати не можна вважати продуктивними. Вихід із такого становища – у поступовому переході до комплектування військовослужбовцями за контрактом.

Однак відсутність на цей час дійових механізмів стимулювання військової служби не дають можливості залучати на військову службу за контрактом найбільш освічених і підготовлених громадян та утримувати у лавах ЗСУ протягом тривалого часу кваліфікованих військовослужбовців. З цієї причини військова служба за контрактом є привабливою лише для тих громадян, які не мають фахової підготовки, або мешкають у місцевостях, де існують

проблеми з працевлаштуванням. Тому перехід до професійної армії повинен супроводжуватися створенням сприятливих умов служби і життя, які б стимулювали бажання молодих людей до служби у ЗСУ. Існуюча система мобілізаційної підготовки докорінно не відрізняється від аналогічної системи колишнього Радянського Союзу. Вона передбачає відносно незначні терміни приведення усіх ЗСУ у повну бойову готовність, накопичення в запасі та примусову приписку до військових частин військовозобов'язаних та техніки національної економіки, накопичення озброєння та воєнної техніки (ОВТ), матеріально-технічних засобів та продовольства, призначених для мобілізаційного розгортання, на складах, базах та арсеналах. На цей час зазначена система не повною мірою відповідає сучасним умовам та неадекватна тим загрозам державі, які існують. І на сьогодні вона являє собою громіздку та високозатратну базу мобілізаційного розгортання та низькоефективну систему оповіщення, збору і надання мобілізаційних ресурсів.

Крім того, економічне становище нашої держави та обмежений обсяг фінансування ЗСУ не дають можливості в повному обсязі розгорнути систему підготовки і накопичення військовонавчених людських ресурсів, що негативно впливає на якість укомплектованості військ за мобілізаційним планом, особливо спеціалістами, які визначають бойову здатність військових частин. Тому назріла нагальна потреба у створенні ефективної, необтяжливої для держави системи підготовки та накопичення мобілізаційних ресурсів, яка відповідає б потребам ЗСУ.

1.6.5. Система підготовки Збройних Сил, інших військових формувань України

У ЗСУ певних успіхів вдалося досягти в організації і проведенні заходів підготовки органів управління вищестоящих ланок та підготовці підрозділів, що визначені для виконання завдань у миротворчих

операціях. Після значної перерви поновилися мобілізаційні навчання з призовом військовозобов'язаних запасу. Разом з тим, підготовка органів військового управління, військ (сил) часто проводилася із значним скороченням за складом тих, хто навчається, масштабів, матеріально-технічного забезпечення тощо. Заходи бойової підготовки, в основному, спрямовувалися на одиночну підготовку та злагодження лише невеликих підрозділів. На цей час, у зв'язку із фінансовими труднощами у нас немає можливості підняти рівень підготовки наших військовослужбовців до необхідних стандартів. Тому бойові можливості наших підрозділів є невисокими. Однак, за останні декілька років нам вдалося поліпшити підготовку миротворчих підрозділів. Також, надавши пріоритет у підготовці ОСЩР за рахунок їх цільового фінансування, вдалося дещо підвищити рівень польового, повітряного та морського вишколу визначених військових частин та підрозділів. Але це ще не відповідає сучасним вимогам. Подібні проблеми мають й інші військові формування держави.

1.6.6. Забезпеченість Збройних Сил, інших військових формувань України озброєнням, військовою і спеціальною технікою та їх стан

Незважаючи на те, що ЗСУ укомплектовані практично всіма основними видами ОВТ, її стан характеризується швидкими темпами морального та фізичного старіння. Понад 60% ОВТ ЗСУ знаходяться в експлуатації більше 15 років.

У найбільш скрутному становищі перебуває авіаційна техніка, озброєння Військ Протиповітряної оборони та Військово-Морських Сил ЗСУ, засоби радіоелектронної боротьби, розвідки та зв'язку. Майже така ж ситуація із забезпеченням основними видами ОВТ у інших військових формуваннях.

При подальшому збереженні тенденції обмеженого виділення коштів на розробку нових зразків, закупівлю, модернізацію, продовження термінів технічної придатності та технічне обслуговування наявних зразків ОВТ у недалекому майбутньому критичної межі боєздатності досягнуть майже всі основні типи ОВТ. Без корінної зміни технічної політики, структури бюджету МО України на користь інвестицій в ОВТ цю проблему не вирішити.

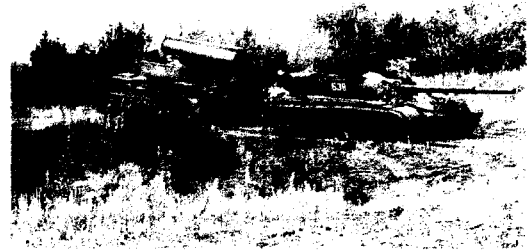
1.6.7. Системи технічного, тилового, медичного забезпечення

Існуючі системи матеріально-технічного забезпечення неефективні, дорого коштують та не відповідають потребам ЗСУ. Зокрема, утримання непотрібних матеріально-технічних засобів "зідають" значну частину і без того обмежених фінансів, що створює багато проблем в матеріально-технічному та медичному забезпеченні військ (сил).

Забезпечення ЗСУ, інших військових формувань пально-мастильними матеріалами, речовим майном здійснюється нижче розрахункових потреб. Це, в свою чергу, негативно впливає на повноту та якість виконання завдань підготовки військ (сил), вирішення повною мірою питання із забезпечення військовослужбовців речовим майном.

Гостро стоїть проблема утилізації ОВТ, ракет і боєприпасів, що непридатні до подальшого використання, а також забезпечення живучості та вибухопожежобезпеки арсеналів, баз і складів. Її невирішення найближчим часом може стати реальною загрозою як для життя людей, так і навколишнього середовища.

В цілому система медичного забезпечення ЗСУ дає змогу надавати медичну допомогу особовому складу військ (сил). Але через

територіальну недоступність та обмеженість фінансування реально медична допомога надається лише половині військовослужбовців і ветеранів військової служби із їх кількості, що визначена законодавством України. Правовий статус закладів охорони здоров'я ЗСУ на сьогодні склався таким чином, що обмежене фінансування використовується неефективно – фінансується не обсяг медичної допомоги, а утримання ліжкової місткості закладів. Наслідком такого стану справ став той факт, що лімітуються потреби пацієнтів і не оптимізується використання наявних медичних ресурсів для задоволення потреб пацієнтів. Такий підхід до організації та управління медичним забезпеченням означає, що медична допомога є недостатньо ефективною.

Таким чином, існуючий стан, нові завдання ЗСУ, умови їх виконання, ринкова економіка держави виводять проблему реструктуризації системи забезпечення військ (сил), створення сучасної логістики на одне із перших місць.

1.6.8. Стан військової інфраструктури

На території України розташована велика кількість об'єктів військової інфраструктури. Сьогодні до інфраструктури МО України належить понад 2400 військових містечок, 16 тисяч складів та сховищ, близько 50 тисяч будівель та споруд.

Під час скорочення ЗСУ вивільняється значна кількість військових містечок, баз, складів і арсеналів, які передбачено передавати на баланс місцевих органів державної влади. Але в результаті недосконалості нормативно-правової бази, а також з причин непривабливості

значної кількості об'єктів темпи їх передачі занадто повільні, а кошти, які витрачаються на їх утримання, стають додатковим навантаженням на бюджет МО України.

1.6.9. Воєнна наука

Система воєнно-наукових досліджень у ЗСУ в цілому забезпечує потреби наукового супроводження заходів підготовки і застосування військ (сил). Водночас вона значно вичерпала свої можливості і потребує певного реформування. На цей час вона побудована за адміністративним принципом – науково-дослідні установи підпорядковані відповідним органам військового управління. На початкових етапах будівництва та розвитку ЗСУ цей принцип виправдав себе, однак зараз він гальмує подальший розвиток організації наукових досліджень у воєнно-теоретичній галузі. Система науково-дослідних установ воєнно-теоретичної галузі має відповідати структурі наукових проблем, розв'язання яких дасть змогу реформувати ЗСУ відповідно до сучасних умов забезпечення обороноздатності держави.

1.6.10. Міжнародне співробітництво Збройних Сил України

Важливою складовою діяльності ЗСУ є міжнародне співробітництво, яке має особливе значення для зміцнення національної безпеки і оборони держави. Воно є необхідною умовою інтеграції України до європейських і євроатлантичних структур безпеки.

На цей час укладено міжнародні договори України про співробітництво у військовій та військово-технічній сферах більше ніж з 50 державами, виконання зобов'язань за якими здійснюється МО України. Водночас, за окремими домовленостями це Міністерство здійснює співробітництво з оборонними відомствами ще 36 держав.

Здійснюються заходи щодо досягнення взаємосумісності зі збройними силами інших держав, традиційною стала участь підрозділів іноземних держав у багатонаціональних навчаннях в рамках програм двостороннього співробітництва та в рамках співробітництва з НАТО.

У питаннях підготовки військових кадрів, підготовки підрозділів для участі у

миротворчих операціях динамічно розвивається співробітництво з такими державами, як США, Великобританія, Франція, ФРН, Італія, Нідерланди, Австрія, Греція, Туреччина, активно вивчається досвід європейських держав у розбудові збройних сил. 550 військовослужбовців ЗСУ пройшли підготовку на курсах багатонаціональних штабів у Національній академії оборони України.

Всього за 12 років близько 1300 представників ЗСУ набули підготовки в іноземних закладах та успішно використовують отримані знання при здійсненні миротворчих місій, реформуванні українських підрозділів та частин.

Одним із ключових напрямів є співробітництво з НАТО. Воно спрямоване на виконання двох першочергових завдань: реформування ЗСУ та підготовку сил і засобів, здатних брати участь у спільних операціях із збройними силами держав-членів НАТО та партнерів.

Перспективними напрямами співпраці між Україною та ЄС є надання послуг щодо переміщення військ або перевезення військових вантажів із застосуванням авіатранспортних можливостей України; можливість залучення українських військових підрозділів до проведення операцій з врегулювання криз під егідою ЄС; розвиток співробітництва між підприємствами військово-промислового комплексу, відповідними компаніями України та держав ЄС у сфері здійснення спільних проектів з досліджень та розробки нових типів ОБТ, а також модернізації вже існуючих видів.

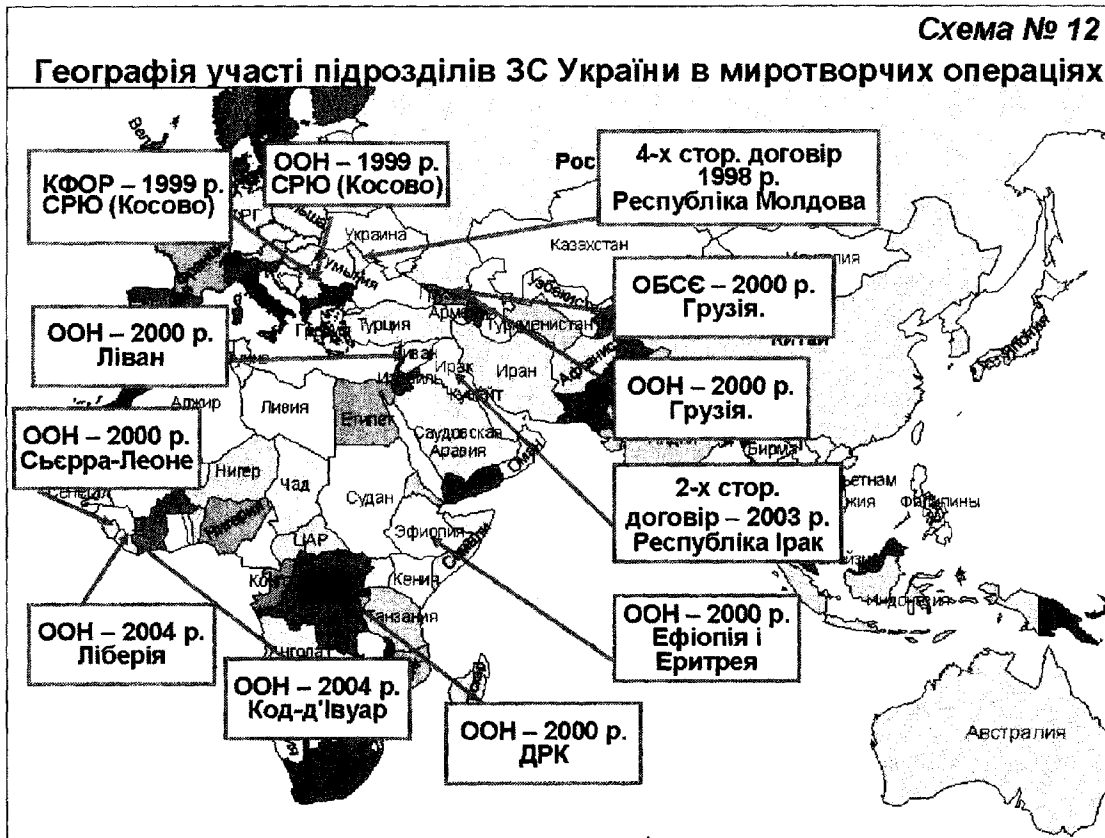
Невід'ємною складовою європейських та євроатлантичних інтеграційних процесів України є регіональне співробітництво. На двосторонньому рівні та в рамках діяльності міжнародних форумів продовжується діалог з країнами Південно-Східної Європи та Чорноморського регіону. Успішно реалізується спільна ініціатива щодо створення та функціонування багатонаціонального військово-морського з'єднання BLACKSEAFOR. Україні надано статус спостерігача в рамках Ради міністрів оборони держав Південно-Східної Європи.

ЗСУ і надалі будуть поширювати "оборонну дипломатію" для поглибленого вивчення та опанування досвіду врегулювання збройних конфліктів, ознайомлення з життєдіяльністю підрозділів та частин багатьох армій світу, набуття практичних навичок, дій у бойових або кризових умовах, сприяння зміцненню конструктивних взаємовідносин між військовослужбовцями різних держав, створення своєрідного клімату довіри та військового братерства.

1.6.11. Миротворча діяльність

Участь України у миротворчій діяльності є однією із вагомих складових її зовнішньої політики та забезпечення національної безпеки. Після проголошення незалежності та утворення власних ЗС Україна почала брати активну участь в операціях з підтримання миру та безпеки. Вона впевнено входить до десяти найбільших держав-контрибуторів ООН. Наші миротворчі контингенти мають високий імідж. З 1992 року більше ніж 20 тисяч військовослужбовців пройшли школу виконання миротворчих завдань. На цей час у дванадцяти міжнародних миротворчих та гуманітарних місіях бере участь близько трьох тисяч військовослужбовців (**Схема № 12**).

Участь в операціях з підтримання миру під егідою НАТО та навчаннях у рамках програми "Партнерство заради миру" дала змогу поліпшити знання українських військових зі штабних процедур Альянсу в управлінні військами (силами), технічному, тиловому забезпеченні тощо. Проте, перспектива розширення участі України в миротворчих операціях вимагає мати штатні комплекти миротворчих підрозділів, переглянути деякі структури та програми підготовки військ (сил). Набутий досвід в навчаннях та операціях з підтримання миру дозволив також визначити проблемні питання щодо налагодження взаємосумісності з силами НАТО. Такі можливості, як здатність до нарощування системи управління, технічне, тилове забезпечення, мають бути в майбутньому

вдосконалені в напрямі створення взаємосумісних систем управління та матеріально-технічного забезпечення (логістики).

1.6.12. Фінансова політика та фінансування

Безперечно, витрати на оборону мають

безліч національних особливостей, але вони повинні відповідати запитам.

В Україні головною проблемою залишається недостатнє задоволення рівня фінансових потреб МО України. В результаті фінансування запланованих заходів здійснювалося не ритмічно та не у повному обсязі (**Схема № 13**).

Однак, розуміючи, що загальнодержавні витрати мають бути збалансовані з економічним зростанням та наявністю багатьох пріоритетів і проблем у фінансуванні інших програм, ми повинні гарантувати, що виділені на оборону ресурси дозволять ЗСУ виконувати усі завдання, які ставляться перед ними. Крім того, ми повинні забезпечити найефективніше використання виділених ресурсів. Загальне недофінансування потреб МО України призвело до ситуації, коли фактично усі наявні ресурси витрачалися на особовий склад і реформування, при цьому дуже малі кошти спрямовувалися на модернізацію та оперативну (бойову) підготовку. Все це разом взяте негативно впливає на боєздатність ЗСУ в цілому.

Держава рішуче налаштована переглянути цю ситуацію і планує суттєво поліпшити умови фінансування ЗСУ у наступні декілька років, а також створити здорове співвідношення між деякими статтями витрат: на особовий склад, підготовку та капітальні інвестиції. Щоб цього досягти, буде потрібне суттєве прискорене скорочення бойового та чисельного складу ЗСУ, позбавлення від надлишкової інфраструктури, ОВТ і майна. Це скорочення потребуватиме інвестицій в програми забезпечення житлом та реабілітації звільнених військовослужбовців та членів їх сімей, закриття військових містечок та безпечної утилізації надлишкового озброєння і боєприпасів. І єдиний вірний шлях полягає в інвестуванні цього скорочення на ранніх етапах нашої реформи, для вивільнення у подальшому фінансів на підготовку військ (сил) та модернізацію ОВТ.

1.6.13. Морально-психологічний стан військовослужбовців, цивільного персоналу Збройних Сил та інших військових формувань України

Морально-психологічний стан військовослужбовців, цивільного персоналу ЗСУ та інших військових

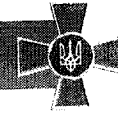
формувань головним чином обумовлюється соціальними та матеріально-технічними чинниками і оцінюється як переважно позитивний. Мотивація особового складу до служби у ЗСУ останнім часом зростає через підвищення розмірів грошового забезпечення внаслідок реалізації відповідних указів Президента України та інших нормативно-правових актів. Разом з тим, зберігається незадоволеність військовослужбовців житловим, медичним і речовим забезпеченням та ефективністю функціонування системи адаптації військовослужбовців.

Висновок

Існуюча воєнно-політична обстановка у світі, тенденції її розвитку переконливо свідчать про те, що і в майбутньому ЗСУ будуть основною складовою системи забезпечення національної безпеки України. Але вимоги до їх можливостей значно підвищуються.

Хронічне недофінансування потреб ЗСУ, недостатньо високі темпи їх реформування, швидке моральне і фізичне старіння ОВТ, недостатній рівень навченості особового складу свідчить про їх неповну відповідність вимогам щодо здатності до оборони держави в сучасних умовах. Все це потребує докорінного реформування військ (сил), створення армії нового типу і стає першочерговим завданням держави.

Підставою для цього повинні стати результати проведення оборонного огляду та визначені на його основі вимоги до ЗСУ, напрями і шляхи їх модернізації.

РОЗДІЛ 2

**Обрис Збройних Сил
та інших військових формувань
України 2015 року**

Викладені у першому розділі чинники переконливо свідчать про те, що тенденції розвитку воєнно-політичної обстановки на період до 2015 року та інші фактори призводять до кардинальних змін у завданнях військ (сил), їх структурі, чисельності, формах і способах застосування. Результати оборонного огляду доводять, що на зміну масовим арміям, спроможним вести бойові дії протягом кількох років на великих театрах воєнних дій, створювати суцільні фронти на сотні і тисячі кілометрів, мати глибоке ешелонування, нести колосальні бойові втрати, при цьому буквально "виснажувати" економіку держави і відкидати її розвиток на роки, приходять невеликі за чисельністю, оснащені високотехнологічними озброєннями і технікою, всебічно підготовлені та забезпечені, мобільні, гнучкі збройні сили. Акценти у захисті національних інтересів, цілісності території держави все більше ставляться на вирішення їх через спільні дії на міжнародній арені, колективну оборону та міжнародні миротворчі операції. Виходячи із цього та аналізу існуючого стану ЗСУ, можна без перебільшення стверджувати, що вони вимагають широкомасштабної модернізації. Іншими словами – до 2015 року необхідно створити армію нового типу, побудовану на принципі оборонної достатності. Для чого ЗСУ мають пройти тривалий, відповідальний і складний шлях трансформації та адаптації до майбутніх можливостей.

2.1. Функції, завдання та цілі Збройних Сил, інших військових формувань України

Виходячи із національних інтересів України, головним завданням ЗСУ залишається забезпечення (спільно з іншими інституціями держави) оборони України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності державних кордонів. Цей надзвичайно важливий національний інтерес може бути забезпечений шляхом створення сучасних ЗС, здатних за своїми

можливостями виконати покладені на них завдання, за рівнем взаємосумісності та стандартами спроможних ефективно діяти у складі багатонаціональних формувань, у тому числі зі складу сил НАТО. Відповідно наші ЗСУ мають бути спроможними діяти у складі багатонаціональних формувань, мати необхідний рівень взаємосумісності та відповідати стандартам НАТО.

Як вже зазначалося, нестабільність і регіональні конфлікти можуть негативно впливати на інтереси національної безпеки України. Тому наші ЗС мають бути спроможними зробити свій внесок у формування міжнародного миру та стабільності за допомогою військового співробітництва, як частини превентивної дипломатії, участі у миротворчих і гуманітарних операціях, багатонаціональних операціях з врегулювання кризових ситуацій, включаючи операції із встановлення миру. Вони мають орієнтуватися на виконання завдань, перш за все, у складі багатонаціональних сил. Для цього ЗСУ повинні мати можливості щодо розгортання та утримування однієї бригади та до 3-5 окремих підрозділів рівня роти –

батальйону у різних регіонах світу. ЗСУ повинні бути також готові надавати підтримку відповідним органам державної влади, а також здійснювати свій внесок у справі ліквідації наслідків стихійних лих, техногенних катастроф. Водночас ЗСУ повинні мати можливість надавати підтримку відповідним правоохоронним органам у їх діяльності щодо ефективного реагування на ризики та загрози невоєнного характеру: міжнародний тероризм, незаконна торгівля зброєю, а також розповсюдження ракетних технологій, ядерної та іншої зброї масового ураження, неконтрольована міграція, релігійний та етнічний екстремізм, інші негативні явища в середині держави. Основні зусилля повинні бути зосереджені на боротьбі з тероризмом на власній території. Але з урахуванням того, що тероризм не має кордонів, а способи, місце і час проведення терактів надзвичайно складно передбачити ЗСУ, правоохоронні органи повинні тісно взаємодіяти з міжнародними організаціями та партнерами. Окрім цього, вони повинні мати можливість до дій визначених сил та засобів спільно із підрозділами держав-партнерів за межами держави відповідно до законів України. Сили, які залучаються до боротьби з тероризмом, повинні бути спроможними як до антитерористичних (оборонних), так і до контртерористичних

(упереджувальних, наступальних) операцій і дій.

Для виконання завдань оборони національної території головними функціями ЗСУ будуть: запобігання війні (воєнних конфліктів); відсіч збройної агресії. Функція запобігання війні (воєнних конфліктів) реалізується шляхом активної діяльності держави з вирішення протиріч, які виникають, політичними, несилловими методами (оборонна дипломатія), участі у міжнародних миротворчих операціях, наявності у ЗСУ бойового потенціалу та рівня бойової готовності, які б стримували потенціального ворога від будь-яких агресивних намірів щодо України.

Реалізація функції щодо відсічі можливої збройної агресії буде здійснюватися рішучим застосуванням усіх наявних сил та засобів з метою розгрому противника, примушення його відмовитися від подальшого ведення бойових дій і укладення миру на умовах, які відповідають національним інтересам України. Обов'язковою умовою застосування ЗСУ є безумовне виконання вимог міжнародного права війни.

Основними воєнно-стратегічними цілями застосування ЗСУ у війнах (збройних конфліктах) будуть:

у регіональній (локальній) війні – захист суверенітету і територіальної цілісності України, відбиття агресії, розгром

угруповань військ агресора, які вторглися на територію держави, та створення вигідних умов для укладення миру;

у збройному конфлікті – забезпечення недоторканності державного кордону, ліквідація збройного конфлікту та створення умов для стабілізації обстановки відповідно до норм міжнародного права та національного законодавства України;

у міжнародних миротворчих, гуманітарних операціях – запобігання виникненню міжнародних або внутрішніх конфліктів; урегулювання чи створення умов для їх вирішення за згодою сторін або з використанням примусових заходів за рішенням Ради безпеки ООН; надання гуманітарної допомоги населенню, яке постраждало внаслідок конфліктів; виконання функцій із забезпечення безпеки, додержання прав людини; надання допомоги у подоланні наслідків конфліктів; усунення загрози миру, порушень миру чи акту агресії. Окрім цього, деякі підрозділи ЗСУ та інших військових формувань повинні бути готові брати участь у ліквідації стихійних лих, техногенних катастроф за межами держави на прохання відповідної сторони на підставі законів України.

Форми і способи застосування ЗСУ визначаються відповідно до стратегічного плану застосування ЗСУ, залежно від умов обстановки, що склалася, сил і засобів збройної боротьби, які застосовуються, характеру та масштабу воєнних (бойових) дій.

При участі ЗСУ у складі багатонаціональних колективних силах як на території держави, так і за її межами склад військ, форми і способи їх застосування будуть визначатися відповідно до визначених контингенту ЗСУ завдань за погодженням із нашою державою. У будь-якому випадку до виконання цієї місії, перш за все, повинні бути готовими з'єднання і військові частини ОСШР.

2.2. Трансформація статусу та завдань інших військових формувань України

Корінній реорганізації підлягають інші формування держави, що підпорядковані

Державній прикордонній службі, Міністерству внутрішніх справ, Міністерству України з питань надзвичайних ситуацій. Усі вони будуть демілітаризовані та трансформовані в правоохоронні органи спеціального призначення із спеціальним статусом.

Головним завданням Державної прикордонної служби визначено забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

На внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України покладаються завдання забезпечення захисту конституційного ладу та державної влади від спроби їх зміни або захоплення шляхом насильства, забезпечення правопорядку на території держави, здійснення охорони важливих державних об'єктів.

Сили Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій призначені для ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, катастроф, епідемій тощо, а також проведення рятувальних та інших робіт у зонах надзвичайних ситуацій.

Зусилля Служби безпеки України будуть зосереджені на боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, захисті економічних інтересів держави.

Програми реформування та розвитку вищезазначених формувань розробляються відповідними міністерствами та відомствами України і будуть викладені в окремих документах.

2.3. Загальний обрис Збройних Сил України

Аналіз можливого характеру воєнних конфліктів майбутнього, форм і способів застосування у них військ (сил) призводить до висновку, що цілі у цих конфліктах можуть бути досягнуті лише спільними діями об'єднань видів збройних сил. Незрівнянно більшого значення на кінцевий результат воєнних дій будуть відігравати тісна взаємодія військ (сил), ефективне управління,

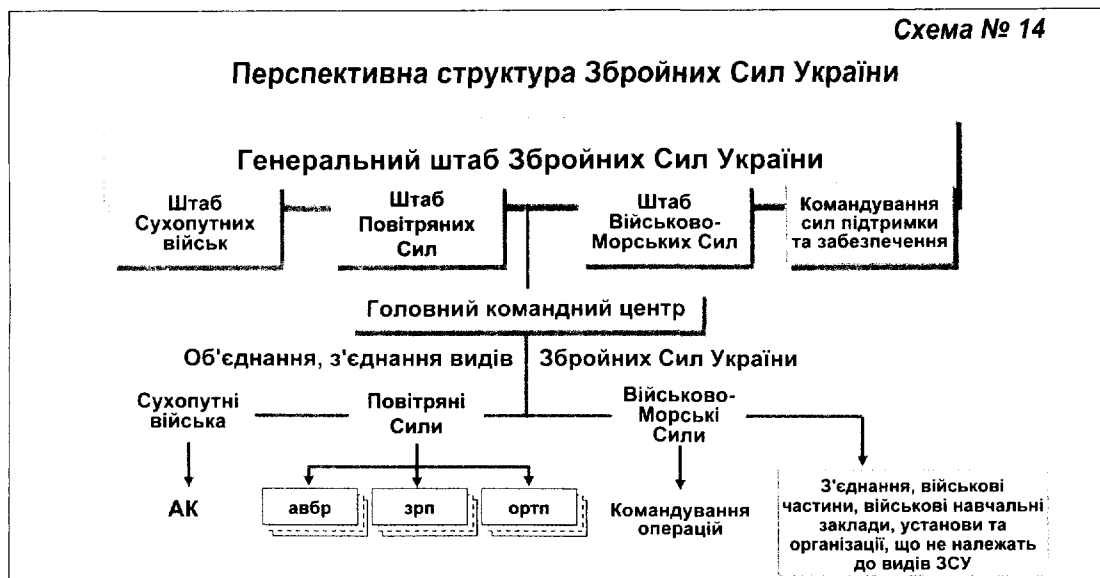
інформаційне та інші види забезпечення. Для забезпечення ефективного виконання ЗСУ визначених завдань вони повинні мати відповідні оборонні можливості. Передбачено утримувати їх структуру та бойовий і чисельний склад мирного часу, який спроможний забезпечити: реагування на конфлікти низької (збройний конфлікт) та середньої (локальна війна) інтенсивності; участь у міжнародних операціях; надання підтримки органам державної влади; мобілізацію на випадок конфлікту високої інтенсивності (регіональної війни).

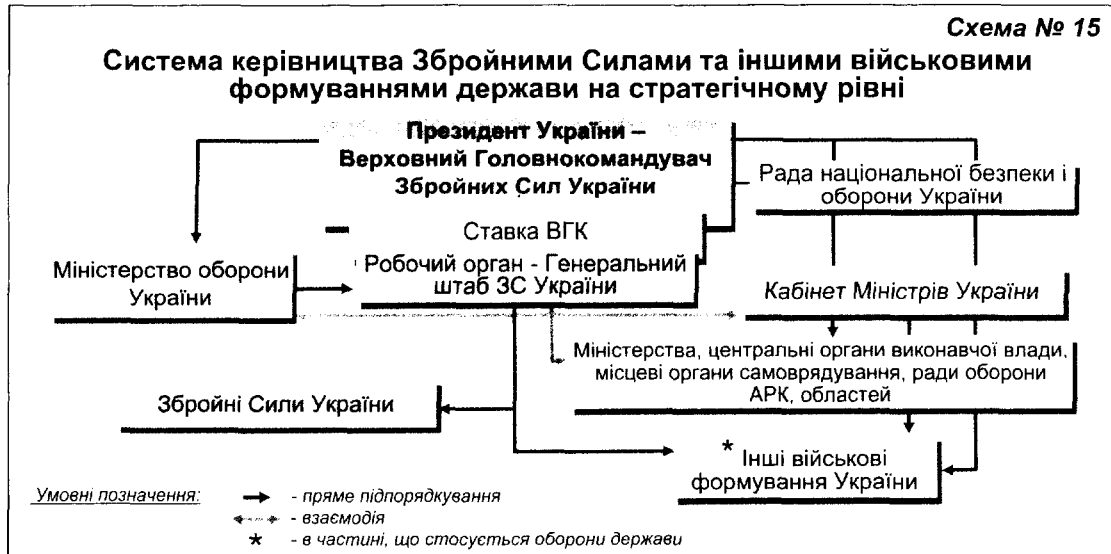
ЗСУ як і раніше будуть розподілені на організаційну та функціональну складові. Організаційно ЗСУ будуть включати **(Схема № 14)**: ГШ ЗС України, Сухопутні війська (СВ); Повітряні Сили (ПС); Військово-Морські Сили (ВМС) та з'єднання, військові частини, військові навчальні заклади, установи та організації, що не належать до видів ЗСУ. З метою раціоналізації командних структур та досягнення вищого рівня інтеграції різних компонентів наших Збройних Сил кількість видів ЗСУ буде зменшена з чотирьох до трьох. Нова структура набагато краще відповідатиме вимогам щодо забезпечення національної безпеки та оборони, а також сприятиме участі в об'єднаних і

багатонаціональних операціях.

Результати оборонного огляду в Україні показують, що при загальній чисельності близько 90-100 тисяч осіб (близько 70-75 тисяч військовослужбовців і 20-25 тисяч цивільного персоналу) ЗСУ матимуть можливість виконувати ефективно визначені завдання. Приведення структури видів ЗСУ до зразка 2015 року поряд із виведенням з бойового складу великої кількості ОВТ, вивільненням зайвої інфраструктури передбачає також упорядкування їх співвідношення чисельності, приведення його до усереднених загальносвітових показників. Оптимальним розподілом особового складу між різними видами та компонентами ЗСУ має бути: СВ – до 44%; ПС – до 22%; ВМС – до 12%; особовий склад, що призначений для служби в штабах, керівництві, навчальних установах та органах забезпечення всіх видів – до 22%.

Таким чином, у 2015 році планується мати невеликі за чисельністю, але високоякісні ЗСУ. Це передбачає їх оснащення сучасними ОВТ, високий рівень підготовки особового складу, всебічне забезпечення, готовність до спільних дій у складі багатонаціональних сил у всьому спектрі можливих операцій. ЗСУ зразка 2015 року будуть гнучкими, матимуть високу мобільність (не тільки тактичну, але й

стратегічну) та здатними до реагування на будь-які надзвичайні ситуації.

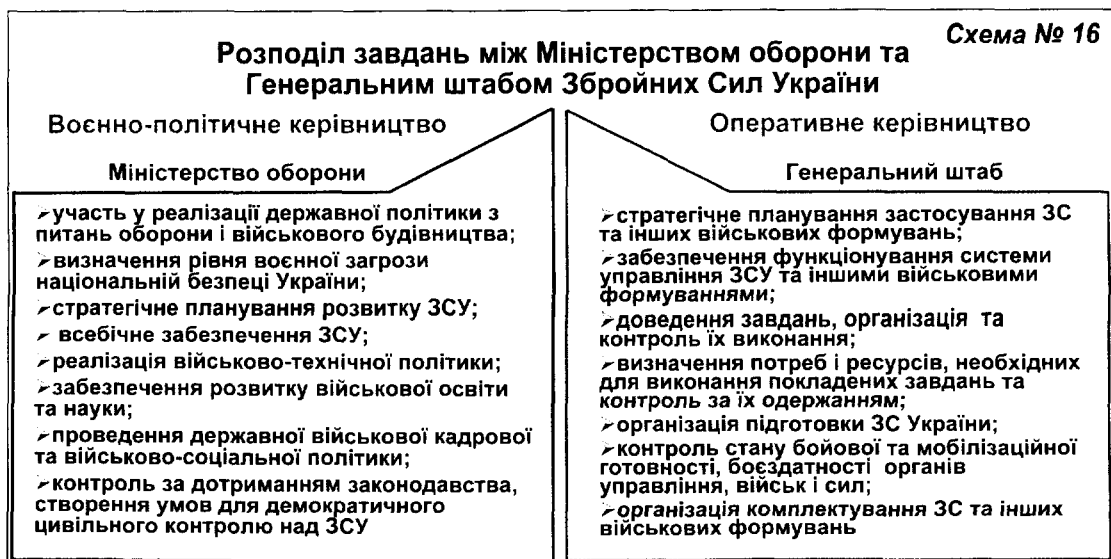
2.4. Система управління Збройними Силами України

Система управління ЗСУ має бути організована відповідно до сучасних вимог та принципу поєднання адміністративного і оперативного керівництва ними.

На найвищому рівні Президент України буде діяти як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України. В особливий період створюється Ставка Верховного Головнокомандувача (ВГК), яка є вищим колегіальним органом

керівництва обороною держави в особливий період (**Схема № 15**).

В рамках адміністративної реформи буде здійснена реструктуризація МО України та ГШ ЗС України. МО України буде реформовано та основну увагу у своїй діяльності (як центральний орган виконавчої влади) приділятиме реалізації державної політики у сфері оборони та військових питань. При цьому воно буде зосереджувати свою діяльність на розробці політики, оборонному плануванні та фінансах, а також забезпеченні практичної реалізації політичних рішень (**Схема № 16**). Питома вага цивільного персоналу у його

Орієнтовна структура центрального апарату Міністерства оборони України

Схема № 17

складі до кінця 2005 року зросте до 70-80%. Загальна чисельність особового складу МО України буде складати близько 1300 осіб. Організаційна структура МО України представлена на **Схемі № 17**.

ГШ ЗС України підпорядкований МО України, буде головним органом, відповідальним за підтримання оперативної готовності ЗСУ, оперативне планування, а також управління та координацію оперативних питань у сфері оборони органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами у межах, визначених законами України і нормативно-правовими актами

Президента України та Кабінету Міністрів України. Під час надзвичайної ситуації або війни він буде робочим органом Ставки Верховного Головнокомандувача.

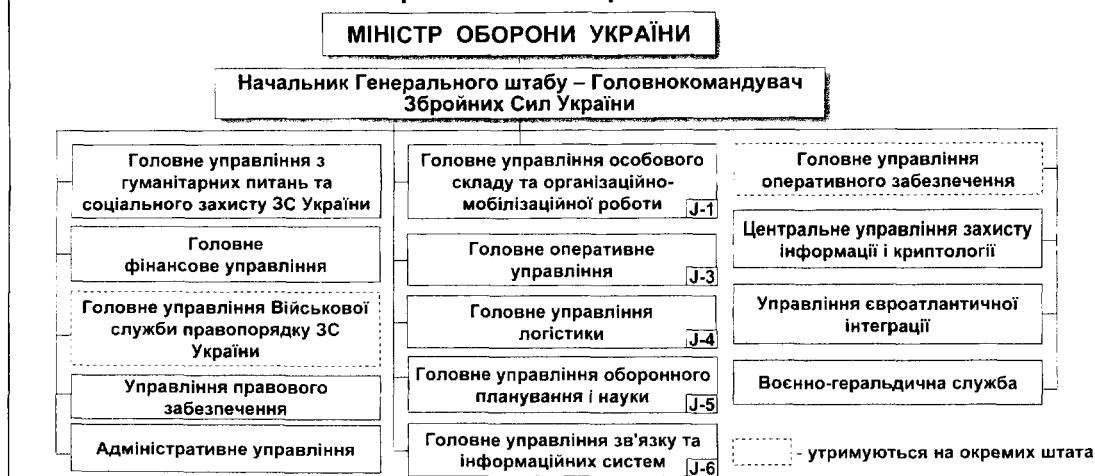
Структура ГШ ЗС України буде відповідати стандартам НАТО (**Схема № 18**), а його чисельність складатиме до 700 осіб.

Зазначені структури та чисельність МО України і ГШ ЗС України не є сталими. У подальшому, по мірі впровадження реформ, вони будуть удосконалюватися та оптимізуватися.

Сучасні обставини та прогноз на майбутнє свідчать про необхідність політичної і військово-цивільної взаємодії та

Орієнтовна структура Генерального штабу Збройних Сил України

Схема № 18

координації. Крім того, підрозділам різних видів ЗСУ необхідно тісно взаємодіяти з аналогічними підрозділами інших держав. Для проведення об'єднаних та багатонаціональних операцій такого роду необхідно забезпечити тісну координацію між залученими видами ЗС, а також між військовим та політичним керівництвом України. З метою сприяння тісній взаємодії між ГШ ЗС України та штабами видів ЗС України їх необхідно інтегрувати в об'єднаний штаб, а начальник ГШ ЗС України разом з начальниками штабів – командувачами СВ, ВМС, ПС та керівником сил підтримки та забезпечення будуть складати об'єднане оперативне керівництво.

Моніторинг і управління операціями, у разі потреби, буде здійснюватися через Головний командний центр Генерального штабу. На нього будуть покладені функції: збору, обробки оперативної інформації; керівництва визначеними українськими контингентами, що залучаються до миротворчих (гуманітарних) операцій; управління військами в кризових ситуаціях, при їх діях у складі багатонаціональних сил; забезпечення тісної взаємодії з пунктами управління органів державної влади, а також командними центрами Північно-атлантичного Альянсу тощо.

Таким чином забезпечуватимуться ефективна координація та військове управління, а також будуть створені сприятливі умови для здійснення консультацій з політичним керівництвом України.

Для забезпечення прийняття вчасних та адекватних рішень політичним і військовим керівництвом держави, а також ефективного керівництва військами (силами) на усіх рівнях військового управління буде створено єдину автоматизовану систему управління (ЕАСУ) ЗСУ, сумісну з відповідними системами НАТО. Основними напрямками її розвитку буде цифровізація стаціонарної компоненти системи автоматизації і зв'язку стратегічної та оперативно-стратегічної ланок, автоматизація процесів обробки, обміну та доведення інформації в усіх

ланках управління, створення базової інформаційно-телекомунікаційної мережі, автоматизація встановлення та підтримки зв'язку, забезпечення передавання і обробки інформації, її захисту, досягнення взаємної сумісності систем автоматизації управління та зв'язку з відповідними системами держав-членів НАТО, використання сучасних систем захисту інформації з урахуванням вимог інформаційної безпеки України.

Буде створено сучасну систему зв'язку, яка дасть можливість забезпечити безпечну та надійну передачу даних, а також проведення відеоконференцій. Система буде включати цифрові комутатори та вузли, супутниковий, радіорелейний зв'язок і радіозв'язок. Нова АСУВ буде органічною складовою нової інфраструктури зв'язку, до якої також буде підключена допоміжна інформаційна система з доступом до інформаційних систем різних видів ЗСУ оперативного та тактичного рівнів. У рамках згаданої інформаційної системи буде здійснено інтеграцію банків даних МО України, ГШ ЗС України, видів ЗСУ в єдиний банк ЗСУ і (у визначених параметрах) банк даних державної системи управління, а також забезпечення захисту інформації. До 2015 року буде здійснено повний перехід до цифрових карт.

У рамках діяльності, спрямованої на досягнення сумісності з системами управління військами НАТО, будуть також впроваджені нові штабні процедури, які базуються на процедурах Альянсу.

Підвищаться можливості військової розвідки за рахунок розроблення сучасних комплексів та окремих засобів спеціального радіозв'язку та радіорозвідки, що забезпечить вирішення завдань радіоелектронної розвідки в тактичній, оперативно-тактичній та оперативній ланках, створення засобів знімання інформації в акустичному, оптичному та радіодіапазонах, розроблення спеціальних матеріалів та сполук, створення нових високоефективних зразків спеціального озброєння.

Розвиток РЕБ буде здійснюватися у напрямку

забезпечення гарантованого подавлення систем радіозв'язку в широкому діапазоні радіохвиль з урахуванням можливої протидії та різноманітних способів завадозахищеності, ефективного подавлення бортових прицільно-навігаційних комплексів літаків, радіовисотомірів крилатих ракет, систем радіонавігації, а також захисту військ (об'єктів) від ураження високоточною зброєю із застосуванням комплексів радіоелектронного та оптико-електронного подавлення.

2.5. Функціональні структури Збройних Сил України

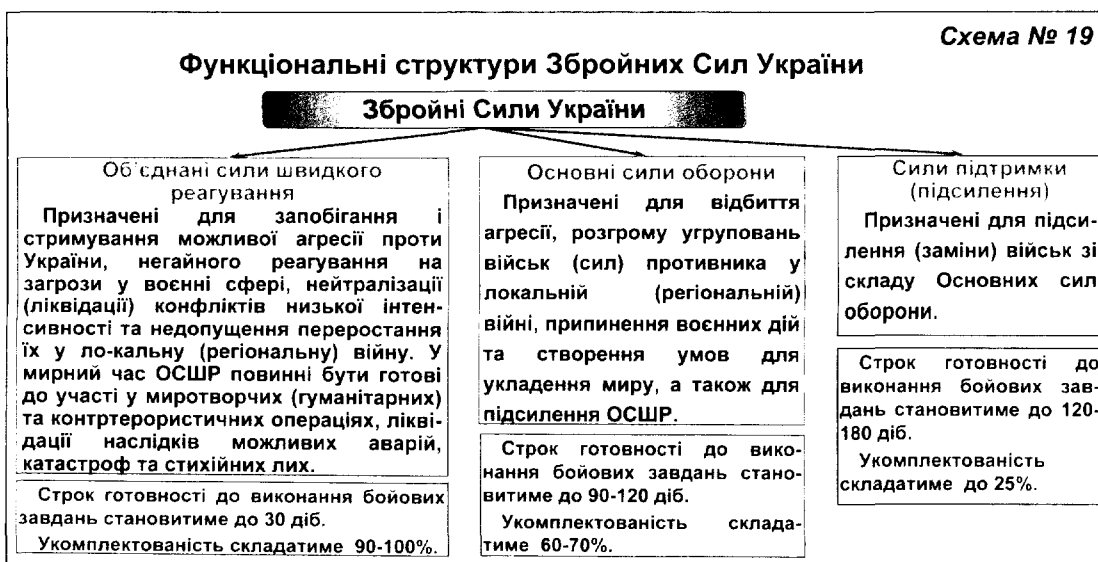
Модель ЗСУ 2015 року мирного часу передбачає мінімально необхідні бойові можливості, але вони повинні мати також можливості їх своєчасного нарощування до потрібного рівня. Це забезпечується наявністю у складі ЗСУ функціональних структур (**Схема № 19**): Об'єднані сили швидкого реагування (ОСШР), Основні сили оборони та Сили підтримки (підсилення).

ОСШР будуть мати високий ступінь готовності (зі строком готовності до виконання бойових завдань до 30 діб), укомплектовані особовим складом на рівні 90-100% від їх загальної чисельності та включати значний перелік як легких, так і важких сил та засобів. Вони стануть

найбільш боєздатною функціональною структурою і будуть призначені для запобігання та стримування можливої агресії проти України, негайного реагування на будь-які загрози, нейтралізації (ліквідації) конфліктів низької інтенсивності та недопущення переростання їх у локальну (регіональну) війну. У мирний час ОСШР повинні бути готові до участі у миротворчих (гуманітарних) та антитерористичних операціях, здійснення бойового чергування з протиповітряної оборони, захисту від терористичних посягань важливих об'єктів, ліквідації наслідків можливих аварій, катастроф та стихійних лих.

Основні сили оборони будуть найбільш чисельним функціональним компонентом ЗСУ, який складає основу оборони держави. Вони матимуть 90-120 добовий ступінь готовності та будуть укомплектовані на рівні 60-70% від їх загальної чисельності. До їх головних завдань відносяться: оборона національної території, доповнення легко оснащених ОСШР та ротація підрозділів, розгорнутих за межами національної території для участі у миротворчих і гуманітарних операціях.

Сили підтримки (підсилення) складатимуться з мобілізаційно спроможних підрозділів, які матимуть 120-180 добовий ступінь готовності та у мирний час укомплектовуватимуться на рівні до

25% від загальної їх чисельності. Передбачається можливість залучення цих Сил у разі надзвичайної ситуації або війни. Склад, чисельність цих сил буде уточнюватися в ході реалізації заходів реформування та розвитку ЗСУ.

2.6. Організаційні структури Збройних Сил України

2.6.1. Сухопутні війська Збройних Сил України

Структура Сухопутних військ ЗСУ, їх бойовий потенціал мають забезпечувати виконання практично усього спектра завдань, що стоять перед ЗСУ у цілому. Для цього вони повинні бути мобільними, гнучкими, спроможними адекватно реагувати на всі можливі загрози національній безпеці України.

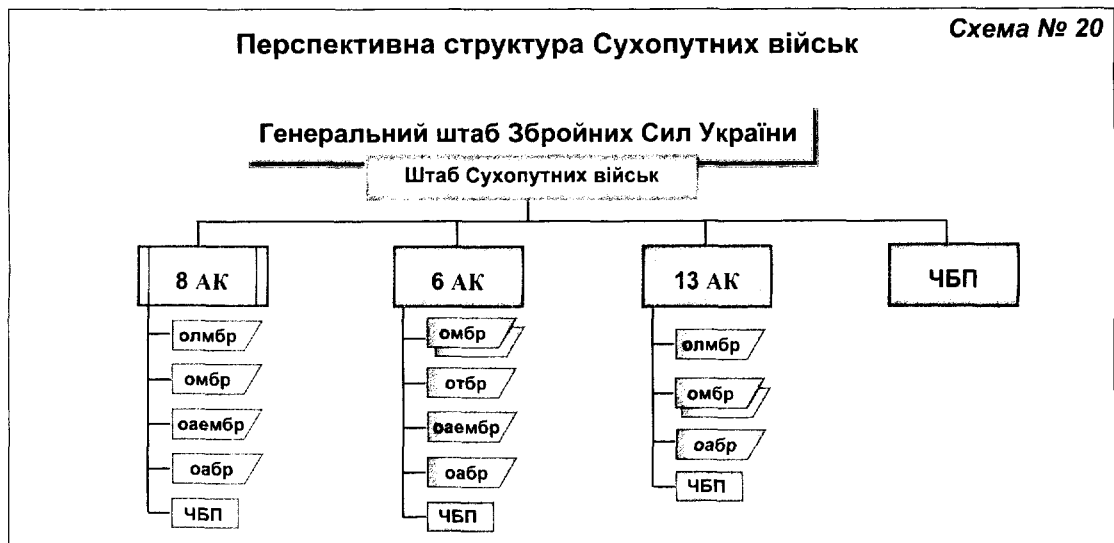
Як і зараз, у майбутньому СВ будуть відігравати вирішальну роль у виконанні Україною зобов'язань щодо участі в операціях миротворчих контингентів. СВ залишаться найбільш чисельними у порівнянні з іншими видами ЗСУ і складатимуть їх основу. Вони будуть здатні проводити оборонні (контрнаступальні) операції та бойові дії тактичного, оперативного і оперативно-стратегічного масштабів, вести активні мобільні дії у високих темпах, охоплюючи противника з повітря, флангів і тилу, а також до бойових дій в умовах застосування ЗМУ.

Організаційно до складу Сухопутних військ ЗСУ зразка 2015 року будуть входити (**Схема № 20**): штаб СВ, три штаби армійських корпусів, десять бойових бригад (дві легких, п'ять механізованих, дві аеромобільних, та одна танкова), три артилерійські бригади і достатня кількість інших підрозділів забезпечення.

СВ і надалі матимуть наступні роди військ: механізовані, танкові, аеромобільні війська, артилерію, війська протиповітряної оборони, армійську авіацію, підрозділи зв'язку, розвідки і РЕБ, інженерні, РХБ захисту, військові частини, установи та організації логістики (матеріально-технічного забезпечення).

Механізовані, танкові, аеромобільні бригади будуть основними елементами СВ, матимуть можливість брати участь у об'єднаних і багатонаціональних операціях, а також володіти високою самостійністю і здатними виконувати різноманітні завдання. Здатність до швидкого реагування на загрози, що з'являються, та участі у миротворчих операціях передбачає створення у складі СВ легких механізованих бригад. Вони, а також аеромобільні бригади на озброєнні не будуть мати важкої бронетанкової техніки та артилерії.

Водночас, у разі необхідності, відсутність важкого озброєння може бути компенсована підсиленням згаданих підрозділів за рахунок важких озброєнь зі

складу Основних сил оборони. Аеромобільні війська спільно з армійською авіацією складатимуть гнучкі сили негайного реагування, спроможні діяти на далеких відстанях і таким чином відігравати важливу роль у запобіганні конфліктам та їх врегулюванні.

Артилерія залишатиметься основним засобом вогневого ураження противника, як у складі постійних штатних структур, так і тимчасово утворених угруповань. Вона також має компенсувати недостатню захищеність легких підрозділів і повинна бути озброєна сучасними зразками розвідки і артилерії великої потужності, що дасть змогу нейтралізувати сили супротивника на значній відстані від лінії зіткнення сторін.

Війська протиповітряної оборони мають забезпечити надійне прикриття угруповань СВ від ударів з повітря у ході ведення всіх видів високоманеврових бойових дій.

За допомогою цих сил Україна буде мати можливість щодо ефективного реагування на кризові ситуації як на власній території, так і у сусідніх регіонах, і при цьому утримувати контингент рівня бригади та декількох окремих підрозділів за межами національної території для участі в миротворчих, гуманітарних та інших операціях з реагування на кризові ситуації. Чисельність СВ мирного часу складатиме близько 40-43 тисяч осіб, включаючи 38-39 тисяч військовослужбовців.

Основне ОВТ включатиме 700-800 танків, 1600-1700 бойових броньованих машин, 600-700 одиниць артилерії та від 90 до 100 вертольотів. До цих цифр входить також ОВТ стратегічного резерву та запасів на випадок війни.

З метою забезпечення необхідного бойового потенціалу СВ будуть здійснені заходи щодо розвитку їх ОВТ шляхом підвищення їх комплексної захищеності, рухомості, автономності та мобільності дій, вогневої могутності. Для цього характеристики бронетехніки будуть забезпечувати можливість щодо транспортування її авіазасобами, захисту від ураження, у тому числі і високоточної

зброї, за рахунок впровадження нових технологій динамічного та радіоелектронного захисту. Модернізована і нова техніка буде поступово оснащуватися сучасними засобами навігації та апаратурою розпізнавання "свій-чужий". Поліпшення вогневих можливостей планується здійснити шляхом оснащення техніки приладами спостереження та управління вогнем на новітніх технологіях, підвищення характеристик вогневих засобів. Перспективне артилерійське озброєння передбачається оснащувати засобами розвідки та автоматизованого управління, які в подальшому інтегруватимуться в розвідувально-ударні та розвідувально-вогневі комплекси і системи. Підвищення дальності та скорострільності при збереженні відповідної точності, більш широкого застосування керованих снарядів, снарядів з неконтактними і дистанційними датчиками підризу, а також снарядів з касетними бойовими частинами. Всього на розвиток ОВТ СВ ЗСУ виділяється близько 6 млрд грн.

2.6.2. Повітряні Сили Збройних Сил України

На рубежі 2015 року Повітряні Сили ЗСУ будуть головним, найбільш мобільним,

науково і енергоємним видом ЗС. Саме їм буде надаватися пріоритет у розвитку, підготовці, оснащенні та забезпеченні.

До складу ПС (**Схема № 21**) увійдуть: штаб ПС, шість авіаційних бригад (дві винищувальних, одна бомбардувально-розвідувальна, одна штурмова, дві транспортних, п'ять зенітних ракетних та чотири радіотехнічних полків, а також військові частини та установи підтримки і забезпечення. ПС у своєму складі також матимуть роди сил: авіацію, зенітні ракетні війська, радіотехнічні війська, а також частини бойового (спеціального) забезпечення та обслуговування.

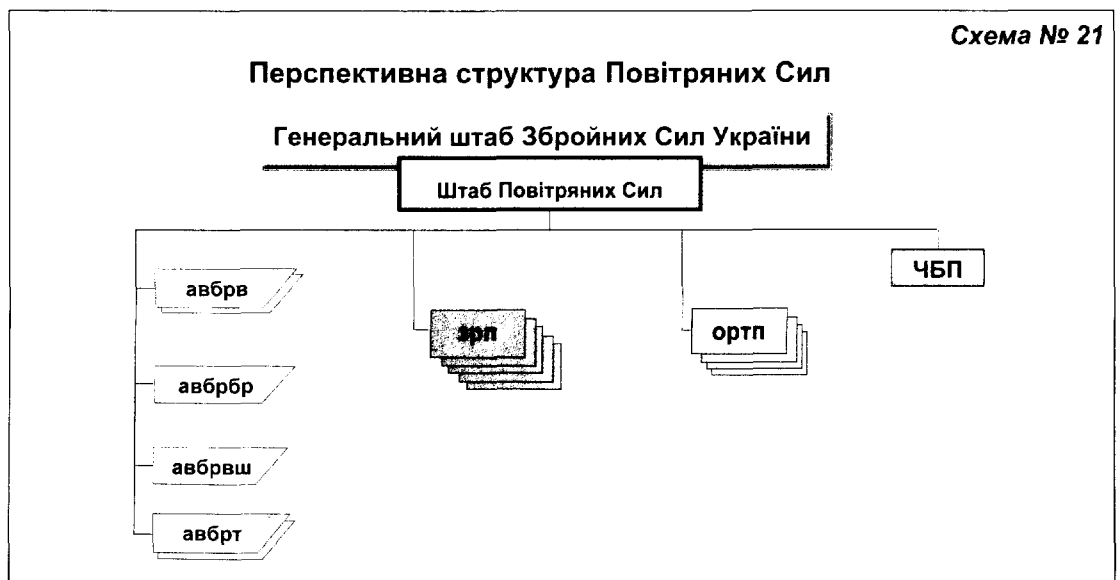
ПС будуть відігравати провідну роль у вирішенні завдань розвідки, вогневого ураження противника, боротьбі з повітряними терористами, а також у підвищенні мобільності ЗСУ. Для цього вони будуть мати можливості ведення розвідки для своєчасного попередження керівництва ЗСУ та держави про повітряний напад, здійснення охорони державного кордону і повітряного простору України, наносити ефективні авіаційні удари на велику відстань, здійснювати авіаційну підтримку угруповань СВ і ВМС при виконанні ними бойових завдань та прикриття важливих об'єктів держави, військ (сил) від ударів з повітря.

За допомогою ПС буде здійснюватися перекидання повітрям військових частин і

підрозділів ЗСУ при їх розгортанні у районах бойового призначення, висадки повітряних десантів у тил противника, а також розгортання, ротація та (за певних умов) евакуація миротворчих сил України й інших держав.

Чисельність ПС складатиме 20-23 тисячі особового складу, у тому числі 18-20 тисяч військовослужбовців. На озброєнні ПС будуть мати: бойових літаків близько 120 одиниць; транспортних, спеціальних учбових 50-60 одиниць; зенітних ракетних комплексів – 15.

З метою забезпечення можливостей ПС щодо виконання завдань до кінця 2015 року військово-транспортна авіація буде повністю переозброєна на літаки національного виробництва Ан-70, а всі інші літаки будуть модернізовані. Основними шляхами підвищення можливостей авіаційної техніки будуть: багатоцільове застосування; збільшення бойового радіусу дій; оснащення високоточними бомбами підвищеної могутності, а також ракетами з більшою дальністю ураження класу "повітря-повітря", "повітря-земля (море)", підвищення бойових можливостей зенітно-ракетних, зенітно-артилерійських систем, їх мобільності, прихованості та живучості в умовах вогневого подавлення, інтенсивного застосування протирадіолокаційних засобів ураження, а також завад високої

інтенсивності. Поступово буде нарощуватися закупівля сучасних зенітних ракетних комплексів, систем та досягатися їх взаємна сумісність з відповідними системи держав-партнерів НАТО, які залучаються до Програми "Партнерство заради миру".
На розвиток ОВТ ПС буде виділено 13,5 млрд грн.

2.6.3. Військово-Морські Сили Збройних Сил України

Україна є і залишиться морською державою. Геополітичні умови, наявність великих морських кордонів вимагають мати Військово-Морські Сили ЗСУ, спроможні до дій щодо стримування, локалізації та нейтралізації збройного конфлікту на приморському напрямку.

Військово-Морські Сили ЗСУ у своєму складі будуть мати: Командування ВМС, командування операцій, штаб ескадри різнорідних сил, дві бригади надводних кораблів, бригаду морської піхоти, морську авіаційну бригаду, дві військово-морські бази, а також військові частини підтримки та забезпечення (**Схема № 22**).

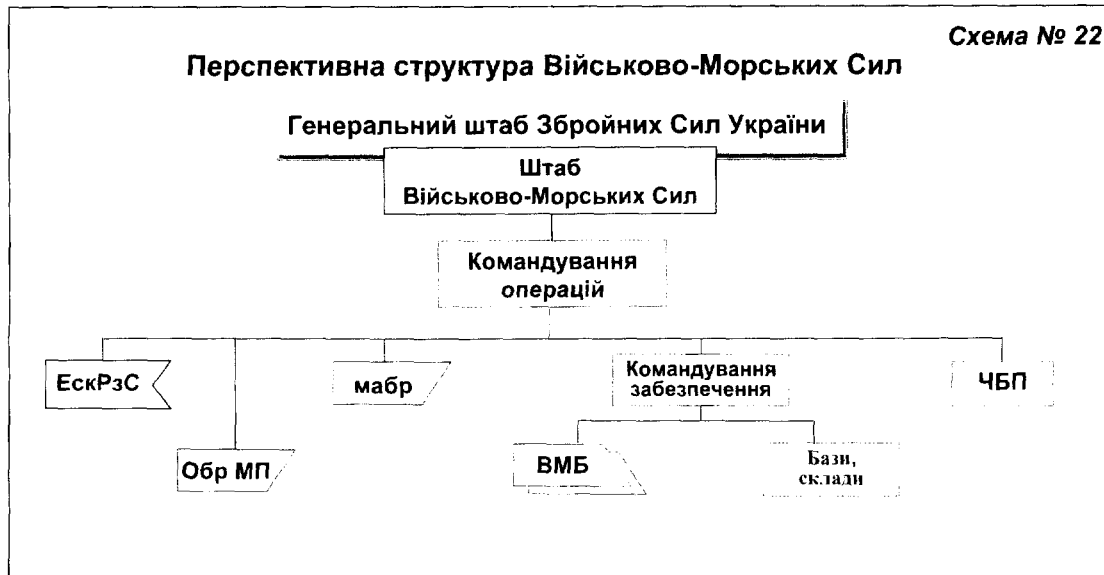
ВМС складатимуться з надводних сил, підводних сил, морської авіації і морської піхоти. До складу ВМС також входять військові частини зв'язку, розвідки і РЕБ, інженерні, РХБ захисту, логістики.

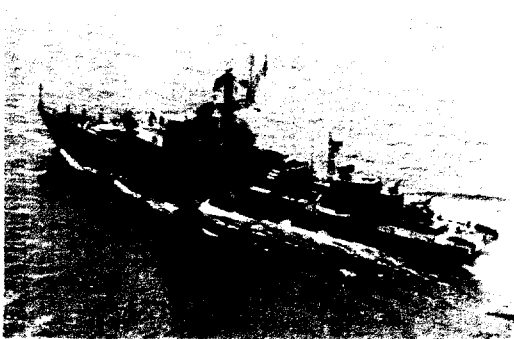
Головними завданнями ВМС будуть:

сприяння об'єднанням СВ, що діють на приморському напрямку; забезпечення оперативного режиму в акваторії Чорного моря у смузі своєї відповідальності; забезпечення безпеки морських перевезень. Водночас вони повинні бути готовими до застосування не тільки в прибережній зоні, але й на значній відстані, у тому числі до дій у складі багатонаціональних корабельних угруповань та участі в міжнародних миротворчих операціях. Для цього у їх складі передбачається мати ескадру різнорідних сил.

Для безпосереднього керівництва силами, організації всебічного їх забезпечення в Криму буде сформовано командування операцій (оперативне керівництво) та командування забезпечення (логістика, інженерно-морське забезпечення тощо).

Саме можливості щодо контролю землі з моря визначають багатоцільовий обрис сучасного корабля, який повинен стати основою корабельного складу перспективної моделі ВМС ЗСУ зразка 2015 року. З метою забезпечення виконання ВМС завдань за призначенням планується оснастити їх універсальними багатофункціональними кораблями класів "фрегат", "корвет" та ракетними катерами. Вони будуть оснащені командною системою висвітлення обстановки та управління, мати малу помітність та високу захищеність від засобів повітряного, надводного та

підводного нападу. На їх озброєнні будуть комплекси ударного ракетного, протичовнового та зенітно-артилерійського озброєння модульного типу, що призначені для знищення надводних кораблів, катерів і підводних човнів, а також для ураження берегових об'єктів.

Планується модернізація та будівництво серії сучасних вискоєфективних мінно-тральних кораблів. Визначальним у розвитку корабельного складу буде забезпечення його здатності ефективно виконувати спільні завдання в рамках багатонаціональних формувань, у тому числі зі складу сил НАТО.

На виконання заходів розвитку ОВТ ВМС ЗСУ передбачається близько 6 млрд грн.

2.6.4. Командування сил підтримки та забезпечення

З метою централізації керівництва всебічним забезпеченням діяльності військ (сил), підготовки кадрів у складі ГШ ЗС України буде сформовано Командування сил підтримки та забезпечення (**Схема № 23**).

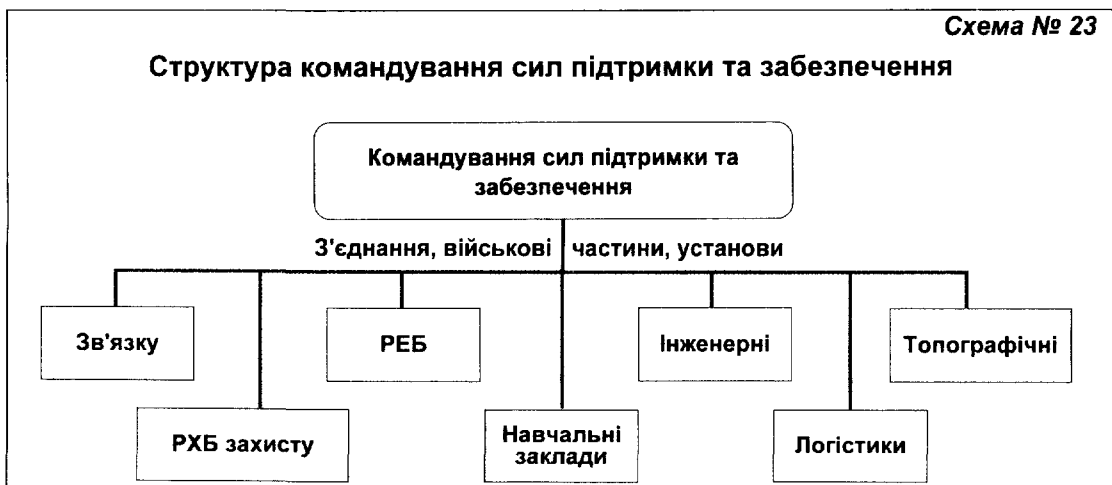
Організаційно воно буде складатися із військових частин і установ: зв'язку – одинадцять, РЕБ – п'ять, інженерних – шість, РХБ захисту – три, топографічних – чотири, логістики (матеріально-технічного забезпечення) – тридцять, 6-8 військових навчальних закладів. Воно нараховуватиме 22-25 тисяч особового складу.

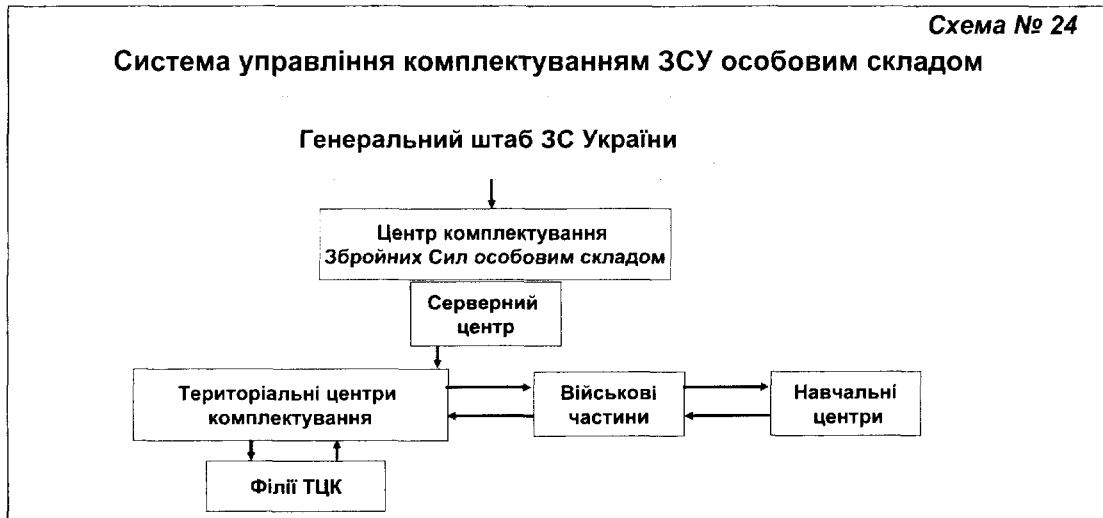
Основними завданнями Командування сил підтримки та забезпечення мають стати планування, організація та здійснення забезпечення управління ЗСУ, їх оперативного, матеріально-технічного забезпечення, підготовки кадрів тощо.

2.7. Система комплектування та накопичення мобілізаційних ресурсів

Оборона нашої держави значним чином залежить від військового та цивільного особового складу ЗСУ. Тому предметом особливої уваги держави під час реформування ЗСУ буде подальше удосконалення кадрової політики, забезпечення високої мотивації до служби у складі ЗСУ через створення привабливих умов для цього. Наші плани стосуються усіх аспектів проходження служби: від набору, навчання та підготовки, умов проходження служби, житлових умов та перспектив просування по службі до звільнення та адаптації до цивільного життя.

Збільшення кількості професійних військовослужбовців призведе до більш якісних Збройних Сил, які володіють більш високим ступенем готовності. До 2015 року ЗС повністю перейдуть на комплектування

професійними військовослужбовцями на контрактній основі, і призов громадян на строкову військову службу застосовуватися не буде. На військову службу будуть прийматися лише особи, які повністю відповідають встановленим нормам. Будуть створені та закріплені норми щодо проходження служби особовим складом усіх категорій. Запроваджуватиметься об'єктивна та прозора система оцінювання особового складу, яка доповниться відкритою, прозорою та неупередженою системою просування по службі.

Ми також поліпшимо умови проходження служби та житлові умови як одинаків, так і сімейних військовослужбовців, і забезпечимо умови, при яких військовослужбовці, що звільняються, повернуться до цивільного життя, здатними ефективно конкурувати на ринку праці. Систему відбору на службу буде удосконалено з тим, щоб ми мали можливість добору високоякісного особового складу зі стійкою мотивацією

до військової служби, з усіх верств суспільства.

Загальне керівництво процесом комплектування посад рядового, сержантського і старшинського складу ЗСУ здійснюватиме ГШ ЗС України (**Схема № 24**) через Центр комплектування ЗСУ особовим складом. Комплектування буде здійснюватися шляхом добору кандидатів на військову службу за контрактом через територіальні центри комплектування (створюються в АР Крим та областях) та розгалужену мережу філіалів територіальних центрів комплектування (у районах та містах), що охопить усю територію держави і буде функціонувати у загальній корпоративній мережі.

2.8. Системи підготовки та освіти, гуманітарного і соціального розвитку

З метою підвищення стимулів для кар'єрного росту, підвищення престижності військового звання передбачається упорядкувати співвідношення між різними категоріями офіцерів (**Схема № 25**). Таким чином ми підійдемо до середньостатистичних даних збройних сил передових держав світу.

У процесі переходу до професійних Збройних Сил також відбудеться зміна у співвідношенні між різними категоріями військовослужбовців.

До кінця 2015 року матимемо: осіб офіцерського складу – до 20%, курсантів –

Схема № 25

Співвідношення між різними категоріями офіцерів

Військове звання	Орієнтовні відсотки від загальної кількості офіцерського складу	Відсоткові значення старших і молодших офіцерів
вищий офіцерський склад (генерали)	0,5	майже 40,0
полковники	5,0-6,0	
підполковники	14,5-15,5	
майори	18,0-19,0	
капітани	21,0-22,0	близько 60,0
ст. лейтенанти, лейтенанти, мол. лейтенанти	38,0-39,0	

близько 5%, сержантів (старшин) та солдатів (матросів) – близько 75% від загальної чисельності військовослужбовців ЗСУ.

Однією з найбільш важливих змін у структурі ЗС України є формування принципово нового сержантського складу, доведення його ролі та рівня підготовки до стандартів, які прийняті, наприклад, у збройних силах США, Великої Британії. До 2015 року сержантський склад буде становити близько 25% від загальної чисельності військовослужбовців ЗС мирного часу (Схема № 26).

Сержантський склад стане основним елементом наших Збройних Сил, його представники займуть більшість посад молодшого командного складу на рівні роти і нижче, кваліфікованих фахівців, а також будуть виступати у якості молодших інструкторів для здійснення початкової підготовки. У разі виконання вищезазначених заходів до 2015 року особовий склад ЗСУ буде мати

збалансовану структуру, яку складатимуть військові професіонали з відповідним рівнем військово-професійної підготовки та чітко визначеним порядком проходження військової служби, що буде відповідати вимогам майбутніх ЗСУ.

У процесі трансформації буде впроваджено нову систему підготовки та освіти. Вона буде складовою державної системи освіти та інтегрованою з нею на засадах єдиної законодавчої та нормативно-правової бази. Це буде ступенева система безперервного навчання військових фахівців, що забезпечуватиме підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації солдатів, сержантів (старшин) і офіцерів для ЗСУ.

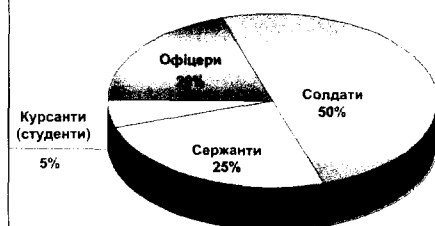
Початкова підготовка усього молодого поповнення буде зосереджена у трьох потужних видових, та двох-трьох міжвидових навчальних центрах. До курсу початкової підготовки буде входити 6 тижнів основної підготовки, а також 10 тижнів поглибленої та спеціалізованої підготовки (механізована, бронетанкова, інженерна тощо).

Після завершення основної підготовки сержанти будуть спроможні виконувати завдання за призначенням як особисто, так і у складі підрозділів.

Основна увага у підготовці підрозділів приділятиметься здобуттю і забезпеченню бойової готовності та зосереджуватиметься на завданнях підрозділів. Командири

Схема № 26

Співвідношення різних категорій військовослужбовців мирного часу

підрозділів будуть відповідати за боєготовність підрозділів, яка досягатиметься шляхом проведення 4-місячного циклу підготовки, що ґрунтується на аналізі покладених завдань, директивах вищого командування та загальних стандартах підготовки, розроблених ГШ ЗС України.

Реформування ЗСУ безпосередньо пов'язано із поширенням і закріпленням гуманістичних та соціальних цінностей у військах (силах), гуманізацією всіх сфер військової діяльності, задоволенням соціальних потреб та інтересів військовослужбовців, членів їх сімей і працівників.

Буде запроваджено нову систему гуманітарного і соціального розвитку ЗСУ. Вона забезпечуватиме навчання, виховання, психологічну підготовку військовослужбовців і працівників, їх духовний, культурний та фізичний розвиток, реалізацію конституційних прав і свобод, а також задоволення соціальних потреб та інтересів військовослужбовців, членів їхніх сімей і працівників, соціальну реабілітацію, підтримку та захист військовослужбовців, звільнених у запас

або у відставку.

Планується вжити заходів щодо удосконалення соціально-психологічного супроводу військової служби, морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування військ (сил), військово-патріотичної роботи з громадянами України.

В основу соціально-психологічного супроводу військової служби буде покладено професійно-психологічний відбір кандидатів для складання контрактів на військову службу, правовий захист військовослужбовців, створення військової профспілки, введення служби соціального забезпечення, надання психологічної допомоги, здійснення моніторингу соціальних процесів. Морально-психологічне забезпечення підготовки та застосування військ (сил) включатиме інформаційне забезпечення та зв'язки з громадськістю, психологічне та соціально-правове забезпечення, культурно-освітню роботу, духовне виховання особового складу. Військово-патріотична робота здійснюватиметься через широке рекламування військової служби, удосконалення навчальної військової

підготовки в освітніх закладах, забезпечення всебічної підтримки з боку органів державної влади ветеранських, військово-патріотичних, молодіжних та дитячих об'єднань і клубів, а також розширення героїко-патріотичної тематики в літературі, мистецтві та культурі.

Для забезпечення діяльності нової системи гуманітарного і соціального розвитку в усіх ланках військового управління, військових частинах, установах та закладах будуть діяти органи з реалізації гуманітарних питань ЗСУ, до складу яких входитимуть фахівці в галузі психології, соціології, політології, педагогіки, психофізіології, історії, військової журналістики, правознавства.

2.9. Резервісти

З метою підвищення якості військово навчених мобілізаційних ресурсів, здешевлення їх накопичення, підготовки та утримання буде введена нова структура резерву мобілізаційних ресурсів. Вона буде складатися з добровільних та регулярних резервістів.

Добровільні резервісти, які не служили в регулярних військах, перед призначенням до підрозділу будуть отримувати основну підготовку в одному із закладів початкової підготовки з наступним проходженням спеціалізованої підготовки. Початкова підготовка має бути пройдена у перший рік контракту резервіста та загалом максимально тривати 16 тижнів. Після того вони повинні пройти допідготовку у підрозділі призначення. У подальшому добровільні резервісти виконуватимуть військовий обов'язок у запасі та умови контракту стосовно служби в резерві на загальних засадах.

Регулярні резервісти, крім призначених для проходження служби у підрозділах високого ступеня готовності, у перші три роки після завершення попередньої служби в ЗСУ не потребуватимуть додаткової підготовки. Особи, призначені для проходження служби у підрозділах Основних сил оборони та Сил підтримки (підсилення), мають пройти одиночну підготовку та у складі військових частин після проведення мобілізаційних заходів, відповідно до їх планів бойового злагодження.

З метою підготовки, а також перевірки стану готовності військової частини до виконання завдань за призначенням резервісти можуть призиватися на відповідні збори (перенавчання, допідготовку). Їх кількість, тривалість, чисельність резервістів, що залучатимуться, програми їх підготовки будуть визначатися від обсягу завдань та рівня підготовки резервістів.

2.10. Система всебічного забезпечення

Буде впроваджена нова, більш гнучка та економічно виправдана система всебічного забезпечення ЗСУ. Система матеріально-технічного забезпечення буде децентралізована, а командири військових частин отримують більше прав і повноважень. Окремі ланки у ланцюжку логістики будуть ліквідовані, а існуюча інфраструктура (арсенали, бази та склади) значно зменшена.

Нова система матиме дві складові. Перша включатиме забезпечення ЗСУ в цілому. Цю функцію буде здійснювати МО України. Воно постачатиме до ЗСУ необхідні ОВТ, матеріально-технічні ресурси, накопичуватиме запаси, а також проводитиме реалізацію та утилізацію надлишкових ОВТ, іншого військового майна. Для цього у складі МО України створені Департаменти ресурсного забезпечення та планування і розвитку ОВТ. Друга складова включатиме всебічне забезпечення військ (сил) у мирний час, а також операцій і бойових дій. Ця функція покладається на ГШ ЗС України, який буде здійснювати планування та

організацію забезпечення військ (сил). Для виконання зазначених завдань у складі ГШ ЗС України сформовані головні управління логістики та оперативного забезпечення.

Надання окремих послуг, особливо у сфері продовольства, квартирно-експлуатаційного забезпечення, господарських робіт тощо значною мірою буде передано цивільним підприємствам на основі укладання контрактів з представниками малого і середнього бізнесу.

Така організація забезпечення дасть змогу МО України та ГШ ЗС України зосередити свої зусилля на виконанні притаманних їм завдань, вивільнити органи управління та війська (сили) від завдань, які не пов'язані з їх призначенням, зменшити загальні витрати, а також максимально досягнути взаємосумісності із аналогічною системою НАТО.

2.11. Інфраструктура

Кількість існуючих баз матеріально-технічного забезпечення та інших об'єктів інфраструктури буде суттєво скорочена. Так, із існуючих 220 центрів забезпечення, арсеналів, баз та складів їх кількість зменшиться до 30. Ті, що залишаться, будуть переведені до стану багатофункціональних і обслуговуватимуть усі військові частини за територіальним принципом, незалежно від їх

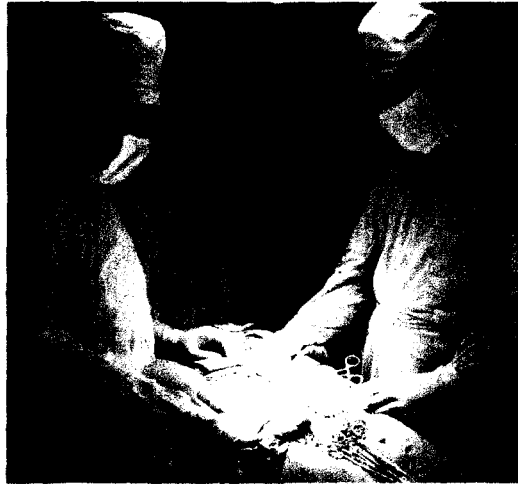
підпорядкованості. Із 40 аеродромів у складі ЗСУ залишиться 12. Буде також вивільнено близько 1500 військових містечок 25-27 тисяч будівель та споруд, а також значна кількість інших об'єктів військової інфраструктури. Із них майже 13,5 тисяч будівель і споруд буде передано в оренду до комунальної власності або до сфери управління центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Близько 7,5 тисяч споруд планується реалізувати.

2.12. Система медичного забезпечення

Систему медичного забезпечення буде спрямовано на створення єдиного медичного простору, об'єднання всіх сил і засобів військової медицини під керівництвом Департаменту охорони здоров'я МО України та реорганізовано у такий спосіб, щоб медичне забезпечення військ (сил) здійснювалося за територіальним принципом, незалежно від їх підпорядкованості. Зміняться роль, функції та завдання військових госпіталів. На них покладатимуться функції лікувального закладу і органу управління медичним забезпеченням певної території, на якій дислокуються війська. Для організації медичного забезпечення повсякденної діяльності військ буде тісно інтегрована організація рівнів медичної допомоги (**Схема № 27**).

При цьому надання медичної допомоги

буде організовано в зоні відповідальності за визначеним рівнем лікувального закладу: Головний військовий клінічний госпіталь (м. Київ) високоспеціалізована медична допомога (четвертий рівень); центральні військові госпіталі (всього чотири) – спеціалізована допомога (третій – четвертий рівень); базові госпіталі (всього три) – спеціалізована і кваліфікована допомога; гарнізонні госпіталі (всього сім) – кваліфікована допомога (другий рівень).

За стан медичної допомоги у медичних підрозділах відповідатиме начальник військового госпіталю. У нього будуть всі владні повноваження, які дозволять забезпечувати якісну медичну допомогу в його зоні відповідальності. Первинна медична допомога буде надаватись у місцях дислокації військ персоналом медичних підрозділів військових частин. Для забезпечення наших підрозділів, що беруть участь у миротворчих (гуманітарних) операціях ми матимемо один мобільний військовий госпіталь, три військові польові багатопрофільні госпіталі, одну окрему автомобільну санітарну роту.

2.13. Воєнна наука

Роль оптимізованої системи воєнно-наукових досліджень на період до 2015 року полягатиме в подальшій розробці теорії воєнного мистецтва, прогнозуванні тенденцій розвитку збройної боротьби, науковому обґрунтуванні рекомендацій

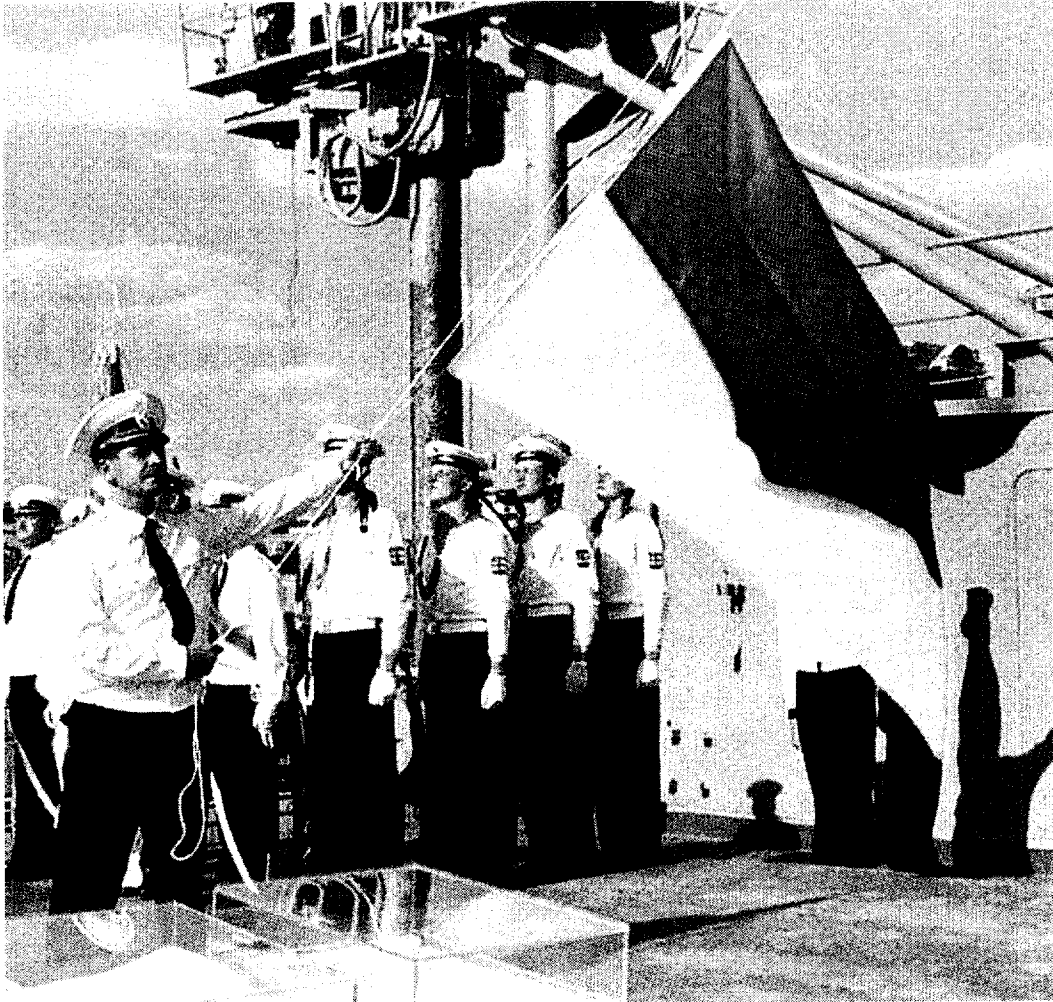
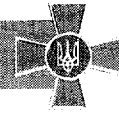
щодо напрямів та шляхів реформування ЗСУ, удосконалення їх підготовки, продовження термінів технічної придатності, модернізації існуючого ОВТ та створення умов для розробки новітніх зразків ОВТ, у тому числі з нетрадиційним використанням фізичних принципів.

Послідовне реформування системи воєнно-наукових досліджень буде здійснюватися на підставі концентрації наукового потенціалу, фінансових, матеріально-технічних та інформаційних ресурсів під єдиним керівництвом та на єдиній методологічній основі з одночасним зменшенням кількості наукових установ та скороченням чисельності їх персоналу, а також подальшої інтеграції військово-наукових установ та військових навчальних закладів. Будуть зміцнені зв'язки з науковими установами інших центральних органів виконавчої влади України в рамках створення єдиної системи наукових досліджень в інтересах національної безпеки і оборони України.

В основу майбутньої системи воєнно-наукових досліджень покладається принцип підпорядкованості організації її діяльності потребам вирішення актуальних наукових проблем в умовах підвищення рівня інформаційного забезпечення досліджень та більш повного використання передового світового досвіду.

Висновок

Досягнення Україною обрису ЗСУ зразка 2015 року, приведення у повну відповідність до викладених у цьому розділі вимог щодо СУВ ЗСУ, ОВТ, систем забезпечення, а також інших сфер діяльності військ (сил) дасть можливість створити ЗСУ, які повністю будуть відповідати політиці національної безпеки та економічним можливостям держави, завданням та місіям ЗСУ у нових умовах. Структура, яка пропонується, буде найбільш економічна та дієздатна, а платники податків не будуть марно витрачати кошти.

РОЗДІЛ 3

**Напрями та шляхи
досягнення майбутнього
обрису Збройних Сил України**

Головною метою модернізації ЗСУ є створення заснованих на основі вимог ХХІ сторіччя боєздатних ЗСУ, які будуть спроможні якісно виконувати покладені на них завдання, ефективно функціонувати у демократичному суспільстві, відповідати економічним можливостям держави щодо їх забезпечення, здатні оперативного трансформуватися до змін форм і

"ефективність – час – вартість". Під час участі у багатонаціональних операціях органи управління і війська (сили) повинні мати можливості вести бойові дії різної інтенсивності, забезпечувати стабілізацію (перехід до мирного життя) та надавати гуманітарну допомогу цивільному населенню.

Динаміка зміни бойового та чисельного складу ЗСУ представлена на Схемі № 28.

способів ведення збройної боротьби і повністю взаємосумісні зі збройними силами НАТО.

При цьому **основні зусилля зосереджуються** на досягненні високої мобільності та гнучкості військ (сил), їх вогневої могутності, здатності, у відповідь на загрози до швидкого розгортання і адекватного нарощування угруповань військ у кризових районах, успішно виконувати завдання у всьому можливому спектрі операцій. Обов'язковою умовою будівництва ЗСУ зразка 2015 року є реалізація принципу

У чисельнику (Схема № 28) зазначена загальна кількість ОВТ, у тому числі яке входить до бойового складу ЗСУ. Частина цього ОВТ призначена для заміни зразків, що знаходяться на ремонті або модернізації (ремонтний фонд), відновлення бойових втрат діючої армії, формування додаткових підрозділів і військових частин, проведення досліджень тощо.

Період до 2015 року умовно можна назвати перехідним. Його особливістю буде вирішення у тісному взаємозв'язку трьох найбільш важливих завдань:

рішуче скорочення бойового і чисельного складу ЗСУ, передача або ліквідація надлишкової інфраструктури, правове забезпечення вирішення соціальних питань; професіоналізація ЗСУ та євроатлантична інтеграція.

На початковому етапі особлива увага приділятиметься соціальним аспектам та програмам надання допомоги звільненим у запас військовослужбовцям та членам їх сімей. Найближчим часом будуть вжиті також заходи щодо створення професійних ЗС, поліпшення рівня їх підготовки та боєготовності. У перші роки капіталовкладення в оновлення ОВТ та удосконалення інфраструктури будуть обмеженими, більшість заходів із закупівлі ОВТ відбудуться у другій половині запланованого терміну.

3.1. Основні напрями досягнення майбутнього обрису ЗСУ:

3.1.1. Послідовність реорганізації ЗСУ, чітке визначення етапів та змісту їх реформування та розвитку;

3.1.2. Удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази з питань оборони та міжнародного співробітництва;

3.1.3. Удосконалення системи управління;

3.1.4. Збалансування структури та складу військ (сил) до рівня оборонної достатності у відповідності до покладених на них завдань з урахуванням економічних можливостей держави;

3.1.5. Кадрова політика, удосконалення системи освіти та підготовки військ (сил);

3.1.6. Удосконалення порядку комплектування ЗСУ, підготовки мобілізаційних резервів;

3.1.7. Оснащення сучасними зразками озброєння, військової та спеціальної техніки;

3.1.8. Система матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України;

3.1.9. Соціально-правове забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей;

3.1.10. Розвиток воєнної науки.

Цілком очевидно, що реалізація зазначених напрямів повинна здійснюватися комплексно, у постійній

взаємодії між собою. Однак обсяги завдань, стан фінансування і, через це, можливі часові рамки їх виконання вносять відповідні корективи у наші наміри та плани. На жаль, ми не можемо досягти майбутнього обрису ЗСУ протягом короткого терміну. Проте ми будемо це робити поступово, послідовно зосереджуючи організаційні і фінансові ресурси на подоланні найбільш актуальних, пріоритетних проблем, розв'язання яких відкриває шлях для якісного вирішення інших завдань.

До найбільш важливих варто віднести завдання рішучого, прискореного скорочення бойового та чисельного складу ЗСУ. А через це створити фінансовий простір для вирішення життєво важливих завдань розвитку військ (сил).

Наступним пріоритетом є створення бази для нової структури ЗСУ шляхом оптимізації кількості органів управління, створення нового виду ЗС, приведення до раціональної кількості військових частин та установ.

Планується до кінця 2006 року створити ОСШР і привести їх боєздатність до сучасних вимог, а потім зосередити зусилля на розвитку Основних сил оборони та Сил підтримки (підсилення).

Незаперечним пріоритетом є професіоналізація ЗСУ, яку теж здійснити послідовно – спочатку укомплектувати військовослужбовцями контрактної служби ОСШР та посади, які визначають боєздатність військових частин, а потім вже усі інші. Це завдання виконувати у нерозривному зв'язку із створенням корпусу сержантів нової формації.

Актуальним є також поступове оснащення ЗСУ сучасними зразками ОВТ та розгортання інтенсивної бойової підготовки особового складу. Без цього ми можемо у недалекому майбутньому втратити боєздатність військ (сил) не лише через несправність та застарілість військової техніки, а й через неспроможність особового складу експлуатувати її та вміло діяти на полі бою.

Ці та інші завдання вирішено виконати поетапно.

3.1.1. Етапи реформування та розвитку Збройних Сил України

Досягнення майбутнього обрису ЗСУ, що окреслений у розділі 2 цього Бюлетеня, буде здійснено у два етапи: перший – 2004-2009 роки; другий – 2010-2015 роки. З урахуванням специфіки перший етап розподіляється на дві фази: перша – 2004-2005 роки; друга – 2006-2009 роки.

Головними завданнями першого етапу будуть:

а) протягом першої фази:

скорочення до 2005 року чисельності особового складу з близько 355 тис. до близько 200 тис. чол.;
прискорене скорочення бойового складу ЗСУ;
реорганізація структур МО України та ГШ ЗС України, а також розподіл між ними завдань і обов'язків;
створення нового виду ЗСУ – Повітряних Сил та його системи управління;
продовження створення ОСШР, інтенсифікація їх бойової підготовки;
перехід на принципово нові системи всебічного забезпечення ЗСУ;
розгортання масштабної конверсії військової інфраструктури, що вивільняється, утилізація ОБТ та іншого військового майна;
передача залізничних військ у підпорядкування Міністерства транспорту

та зв'язку України з подальшою їх реорганізацією у державну спеціальну службу транспорту.

Ця фаза може виявитися найскладнішим періодом у діяльності ЗСУ, але виконання передбачених заходів створить надійні передумови для реалізації планів будівництва армії нового типу.

б) упродовж другої фази:

додаткове скорочення чисельності особового складу мирного часу з 200 тис. до близько 100 тис. чол. до кінця 2009 року;
завершення створення ОСШР, приведення рівня їх оснащеності та підготовки до вимог часу;
завершення створення нової організаційної структури;
здійснення повного переходу до цивільного МО України;
впровадження нової системи управління кадрами та удосконалення умов проходження служби і житлових умов військовослужбовців та членів їх сімей;
скорочення тривалості строкової служби з 18 до 12 місяців;
створення єдиної автоматизованої системи управління ЗСУ та систем автоматизованого управління видів ЗС;
удосконалення нової системи матеріально-технічного забезпечення;
початок більш масштабної модернізації ОБТ та закупівлі нових зразків.
В цілому на першому етапі буде в основному завершено реформування ЗСУ, закладено основний фундамент для будівництва національного війська майбутнього.

Основні зусилля на другому етапі будуть зосереджені на розвитку ЗСУ.

Для чого передбачено:

повний перехід від кількісних до якісних показників в управлінні військами (силами), їх оснащенні, підготовці та забезпеченні;
завершення створення ЗСУ зразка 2015 року.

На кінець цього етапу передбачається досягнення стандартів НАТО в усіх ключових сферах.

3.1.2. Удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази з питань оборони та міжнародного співробітництва

З метою поліпшення механізму регулярного оновлення законодавчої бази, кваліфікованої розробки і системного супроводження законодавчих актів з питань воєнного будівництва в структурі МО України створені департаменти: зв'язків з Верховною Радою України та юридичний.

Основним шляхом нормативно-правового забезпечення загальних параметрів майбутнього обрису ЗСУ стане уточнення змісту існуючих та розробки внутрішньодержавних правових актів, які сприятимуть в майбутньому приєднання України до НАТО.

Процес створення ЗСУ нового зразка буде супроводжуватися суттєвими змінами до існуючої, а також розробки нової законодавчої та нормативно-правової бази, перш за все, щодо функціонування Збройних Сил у нових умовах,

удосконалення систем управління ними, всебічного забезпечення, соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей тощо.

Основні зусилля у законотворчій роботі на цьому етапі будуть спрямовані на розробку дієвих механізмів забезпечення житлом військовослужбовців, звільнених внаслідок реформування ЗСУ, їх соціальної та професійної адаптації, а також конверсії військової інфраструктури. Для цього вже у 2004 році прийняті Закони України Про внесення змін до Закону України "Про чисельність Збройних Сил України на 2000-2005 роки", "Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їх сімей", а також відповідні постанови Кабінету Міністрів України.

Будуть розроблені принципово нові законодавчі та нормативно-правові акти з мобілізаційних питань щодо створення мобілізаційного резерву, взаємовідносин

між резервістами, постачальниками техніки, матеріально-технічних засобів, продовольства та державою.

Найбільш корінні зміни у законодавчій і нормативно-правовій базі будуть здійснені з метою уточнення доктрин, концепцій, стратегій і програм, що визначають цільові настанови та керівні принципи воєнного будівництва, а також участі України у спільних багатонаціональних операціях.

Крім того, буде проводитися робота щодо забезпечення участі України у відповідних міжнародних договорах, прийняття нормативно-правових актів України, які сприятимуть її успішній євроатлантичній інтеграції.

Конкретний перелік законодавчих і нормативно-правових актів, що потребують переопрацювання та розробки, будуть визначені у відповідних планах на середньо- та короткострокову перспективу.

3.1.3. Удосконалення системи управління

Удосконалення системи управління ЗСУ відбуватиметься за рахунок приведення структурних підрозділів МО України та ГШ ЗС України у відповідність до визначених функцій і завдань.

На початку першого етапу буде скорочено загальну чисельність МО України та ГШ ЗС України майже на 30% і сумарно вона становитиме близько двох тисяч осіб. З метою залучення до роботи у складі МО України та ГШ ЗС України найбільш підготовленого цивільного персоналу будуть впроваджені удосконалені механізми підбору та розстановки кадрів, оплати їх праці та забезпечення професійного росту.

Протягом 2004 – 2005 років планується: розформування існуючих головних командувань ВПС та військ ППО; створення на їх базі командування Повітряних Сил (м. Вінниця); розформування управлінь двох авіаційних корпусів, трьох корпусів ППО, двох дивізій ППО; формування двох повітряних командувань (м. Львів, м. Одеса) та однієї тактичної групи Повітряних Сил (м. Севастополь). До кінця

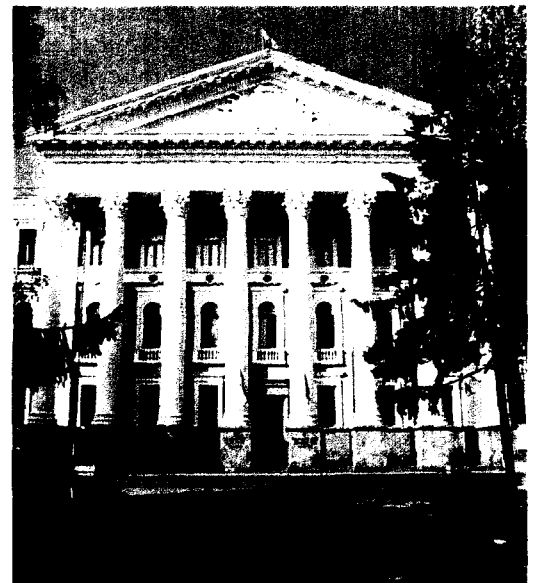
2005 року буде проведено реорганізацію МО України та ГШ ЗС України, переформування головних командувань СВ та ВМС у командування (із відповідним зниженням їх статусу та уточненням функцій), розформування Північного оперативного командування, уточнення положень про МО України, ГШ ЗС України та командування видів ЗСУ.

До кінця 2006 року має бути створений Головний командний центр ГШ ЗС України, завершиться формування та бойове злагодження управління 8 армійського корпусу СВ (корпусу швидкого реагування – КШР);

До 2009 року* відбудеться інтеграція управлінь командувань видів ЗСУ у ГШ ЗС України в якості штабів видів ЗСУ. Формування у складі Генерального штабу командування сил підтримки та забезпечення. Надання ГШ ЗС України статусу Об'єднаного командування.

У 2010-2015 роки* здійснюватиметься розформування оперативних командувань, штабів повітряних командувань, тактичної групи Повітряних Сил. Організація керівництва військами (силами) покладатиметься безпосередньо на ГШ ЗС України, а також планується перегляд воєнно-адміністративного розподілу території держави.

До 2015 року буде створена єдина автоматизована система управління

(Схема № 29), яка стане складовою державної системи управління. З урахуванням виробничого та наукового потенціалу України мають бути реалізовані два напрями створення ЄАСУ ЗСУ.

Перший включатиме розвиток систем управління обмеженого рівня автоматизації з використанням існуючих технічних систем і засобів пунктів та органів управління.

Другий передбачатиме створення системи управління, побудованої на основі передових інформаційних технологій, яка об'єднає автоматизовані системи стратегічного керівництва ЗСУ, управління військами (силами) і бойовими засобами (зброєю).

При цьому до 2005 року буде надано пріоритет розвитку матеріально-технічної основи ЄАСУ ЗСУ за рахунок впровадження нових інформаційних технологій. З цією метою буде нарощено АСУ від центрального апарату МО України і ГШ ЗС України до корпусів, бригад, частин ОСШР, впроваджена система електронного документообігу, створені рухомі пункти управління на базі нових інформаційних технологій для ОСШР, впроваджено систему підтримки прийняття рішень в органах управління стратегічної ланки та створення спеціальних експертних систем. Протягом 2006-2009 років пріоритет надаватиметься розвитку функціональної

основи ЄАСУ ЗСУ за рахунок розробки математичних моделей, інформаційних, розрахункових задач, впровадженню на їх основі автоматизованої системи підтримки прийняття рішень, у першу чергу для органів управління стратегічної ланки та для ОСШР. У 2010-2015 роках буде завершено інтегрування систем і підсистем ЄАСУ ЗСУ, об'єднання комплексів моделей, розрахункових задач в рамках єдиного інформаційного поля ЗСУ. В ході цього етапу буде проведено оснащення військ (сил) рухомими автоматизованими пунктами управління, завершаться роботи щодо інтеграції систем та підсистем ЄАСУ ЗСУ, їх технічного переоснащення та адаптації до стандартів НАТО. Розвиток системи зв'язку буде забезпечено за рахунок створення цифрової інтегральної мережі зв'язку на основі переходу до цифрового передавання (приймання) і обробки всіх видів повідомлень та ведення переговорів, автоматизації процесів встановлення, відновлення зв'язку та інтеграції основних процесів автоматизованого обміну.

3.1.4. Збалансування структури та складу військ (сил)

Враховуючи майбутній склад та призначення ЗСУ моделі 2015 року, загальними шляхами оптимізації їх організаційно-штатної структури будуть:

досягнення відповідності бойового та чисельного складу військ (сил), їх бойових можливостей характеру реальних та потенційних загроз національним інтересам України у воєнній сфері, а також здатність швидко інтегруватися до відповідних структур НАТО, ЄС; приведення систем управління та всебічного забезпечення у відповідність до перспективної структури військ (сил); створення та розвиток функціональних структур ЗСУ, поступове збільшення кількості військових організмів постійної готовності та високої боєздатності; підвищення мобільності частин та підрозділів і перехід до багатофункціональних модульних структур з високою автономністю.

Сухопутні війська Збройних Сил України

Для виходу Сухопутних військ ЗСУ на структуру 2015 року на першому етапі планується до кінця 2005 року проведення в основному структурної перебудови

органів управління СВ від Головного командування до бригади включно, що передбачає створення структурних підрозділів планування, забезпечення, логістики тощо, організацію їх повноцінного функціонування.

На підставі завдань, покладених на СВ, аналізу доцільності утримання кожної військової частини здійснити розподіл структури СВ за функціональними компонентами і завершити їх створення. У силах швидкого реагування сформувати легку механізовану бригаду. Починаючи із 2006 року до складу миротворчих контингентів направляти, перш за все, підрозділи ОСШР.

У основних силах оборони та силах підтримки (підсилення) вилучити з бойового складу механізовані (танкові) бригади, комплект частин ракетних військ і артилерії, армійської авіації, які не передбачається мати у перспективі; вилучити з бойового складу військ застарілі та надлишкові зразки ОБТ. З 2007-2008 років розпочати їх поступове

Схема № 30

Орієнтовні терміни основних заходів структурної реорганізації СВ

Військові організми	Роки							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2015
Оперативні командування	Розформування Північного ОК							Розформування Західного, Південного ОК
Армійські корпуси	Реорганізація 8 АК				Реорганізація 6 АК, 13 АК			
Дивізії	Розформування рд							
	Переформування мд в омбр							
Механізовані бригади	Розформування п'яти омбр							
	Формування омбр (миротворці)	Розформування омбр			Переформування омбр в олмбр			
			Розформування двох омбр					
			Розформування двох омбр					
Танкові бригади		Переформування отбр в олмбр						
		Розформування отбр						
Артилерійські бригади	Розформування абр							
	Переформування двох упр. ТГА та двох ап у дві абр							
Ракетні бригади	Розформування двох рбр							
		Розформування рбр						
		Розформування рбр						
Інші	Проводяться заходи реформування та оптимізації військових організмів родів військ							

переоснащення на більш сучасні зразки ОВТ.

До 2009 року завершити в основному розформування, переформування органів управління з'єднань, військових частин та установ не передбачених у структурі 2015 року. Привести систему підготовки військ у відповідність до нової моделі та завдань за призначенням, вивчити та освоїти нові варіанти застосування СВ, їх родів військ. На другому етапі завершити формування СВ зразка 2015 року, здійснити їх повномасштабну підготовку.

Сухопутні війська будуть реорганізовані як показано на **Схемі № 30**.

Повітряні Сили Збройних Сил України

Протягом 2004-2005 років на базі існуючих ВПС та Військ ППО сформувати новий вид ЗСУ – Повітряні Сили, будівництву та розвитку яких буде надано пріоритет. На базі Харківського військового університету та Харківського інституту ВПС утворити єдиний вищий військовий навчальний заклад ПС.

З метою забезпечення можливостей щодо перекидання та десантування військ, у тому числі у спільних коаліційних, миротворчих та гуманітарних операціях у складі ПС залишаться транспортні літаки Іл-76. В перспективі їх буде замінено на вітчизняні Ан-70 (всього планується закупити 20 одиниць).

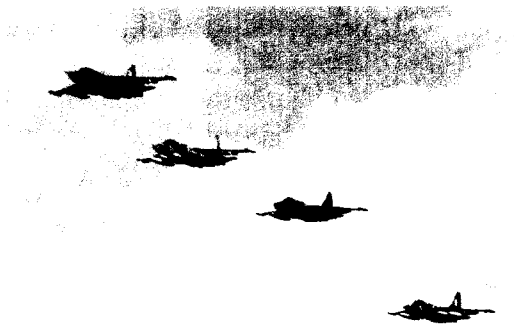
Будуть збережені можливості з нанесення потужних ударів з повітря на значну відстань. Для чого ПС матимуть бомбардувальники Су-24м.

До кінця 2009 року Повітряні Сили вийдуть на структуру зразка 2015 року. Для чого буде скорочено та виведено із

Схема № 31

Орієнтовні терміни основних заходів структурної реорганізації ПС

Військові організми	Роки							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2015
Командування виду	Переформування ГК ВПС, ГК В ППО у командування ПС							
Командування корпусів		Розформування командувань: двох АвК, трьох К ППО						
Повітряні командування		Формування ПвК "Захід", "Південь"					Розформування ПвК "Захід", "Південь"	
Командування дивізій	Розформування командувань двох дивізій ППО							
Командування тактичних груп	Формування командування ТГ ПС						Розформування командування ТГ ПС	
Бригади	Розформування: авбрб, авбрш, авбрр, збр, чотири зртб, двох АБ (н)			Розформування зрбр				
			Розформування: авбрв, авбрш					
		Розформування: авбрв, зртб				Розформування: авбрт, двох зрбр		
	Переформування: тьох зрбр у три зрп, чотирьох ртбр, брз		Переформування двох зрбр у два зрп					
		Переформування: авбрб у авбрбр, авбр (сп) у авбрт, ртбр у ртп						
Полки	Розформування: вбап, ртп та двох зрп							
		Розформування: трьох зрп, двох пз						
				Розформування: ртп та шести зрп				
Військові навчальні заклади	Розформування XI ВПС, ВНЗ В ППО							
	Формування ХУ ПС							

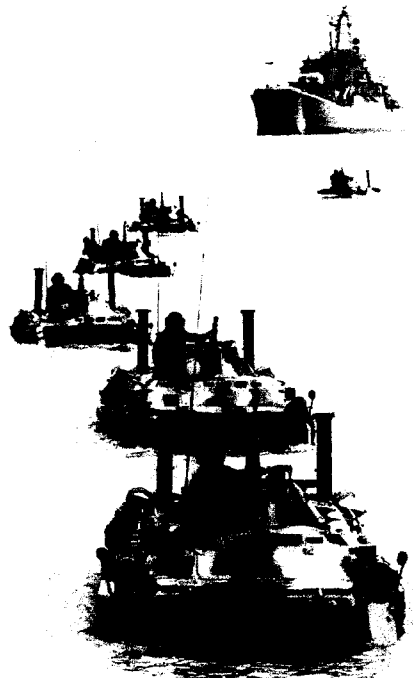
бойового складу 14 авіаційних, 17 військових частин ППО, 311 літальних апаратів, у тому числі 238 літаків, з них 117 бойових та 55 вертольотів.

На другому етапі продовжиться скорочення з'єднань, частин і установ, що не увійдуть до ПС зразка 2015 року.

Повітряні Сили будуть реорганізовані як показано на **Схемі № 31**.

Військово-Морські Сили Збройних Сил України

У Військово-Морських Силах буде виведено зі складу 24 бойових кораблів та катерів, подальше утримання яких недоцільно. Буде реформовано морську авіацію із залишенням у її складі 10 літаків і 20 вертольотів. Передбачається введення до бойового складу ВМС дванадцяти нових кораблів та катерів та модернізація п'яти кораблів. ВМС будуть реорганізовані як показано на **Схемі № 32**.

Це дасть змогу при кількісному фізичному скороченні корабельного складу (з 30 до 18 бойових кораблів та катерів) суттєво збільшити бойовий потенціал ВМС.

Функціональні структури ЗСУ

Приведення функціональних структур ЗСУ (ОСШР, Основних сил оборони, Сил підтримки (підсилення)) у відповідність до визначених другим розділом цього бюлетеня критеріїв здійснюватиметься за визначеними напрямками.

Схема № 32		
Орієнтовні терміни структурної реорганізації ВМС		
Рік	Сформувати	Розформувати
2004	Морська авіаційна бригада - 1	к ВБО - 1, омбр - 2, омп - 1, упр. МАГ - 1, ортб - 1, об РХБЗ - 1, упр.дндк - 1, омае - 1, мвл - 1, обз РТЗ - 1, фр - 1, крв - 1, рка - 1, ОСОІМ - 1
2005	Командування забезпечення - 1, брпзк - 1, обрмп - 1, крв - 1	омб - 3, обрди - 1, обрБО - 1, упр.днсз - 1, дкпп - 1, рка - 1
2006		Військово-морський коледж - 1, ортц - 1, ППЦ - 1, срзк - 1, ака - 2, ОСОІМ - 1
2007		крв - 1, рка - 1
2008		бтц - 2, мрзк - 1, дка - 1
2009	Командування операцій - 1	прдка - 1, дка - 1
2010	крв - 1, протимінний корабель - 1	мвс - 1, сдх - 1, прдка - 2
2011		ртц - 1, ака - 1
2012	крв - 1, протимінний корабель - 1, рка1	мтц - 2
2013	протимінний корабель - 1, рка - 1	крв - 1
2014	крв - 2, рка - 1	ОСОІМ - 1, ЦЗУРО - 1

Їх чисельність особового складу становитиме: ОСШР – до 35%, Основних сил оборони – до 40%, Сил підтримки (підсилення) – до 25% від загальної чисельності ЗСУ.

ОСШР будуть складатися із з'єднань, військових частин, а також підрозділів сухопутних, повітряних та морських сил **(Схема № 33)**.

Вони матимуть можливість ведення самостійних операцій та у складі багатонаціональних формувань.

Сухопутну складову утворює корпус швидкого реагування (КШР). Його бойовий і чисельний склад, рівень укомплектованості особовим складом, ОВТ, забезпеченості запасами матеріальних засобів та підготовки особового складу відповідатимуть особливим вимогам та специфічним завданням. Для кожної операції він буде змінюватися відповідно до існуючих завдань. Для цього СВ ЗСУ будуть утримувати у високій ступені готовності (на ротатійній основі) три бойові бригади та достатню кількість підрозділів забезпечення. КШР буде готовим до швидкого перекидання різними видами транспорту на будь-який оперативний напрямок та ведення автономних дій.

До повітряної складової увійдуть дві авіаційні бригади (винищувальна і транспортна), одна розвідувальна

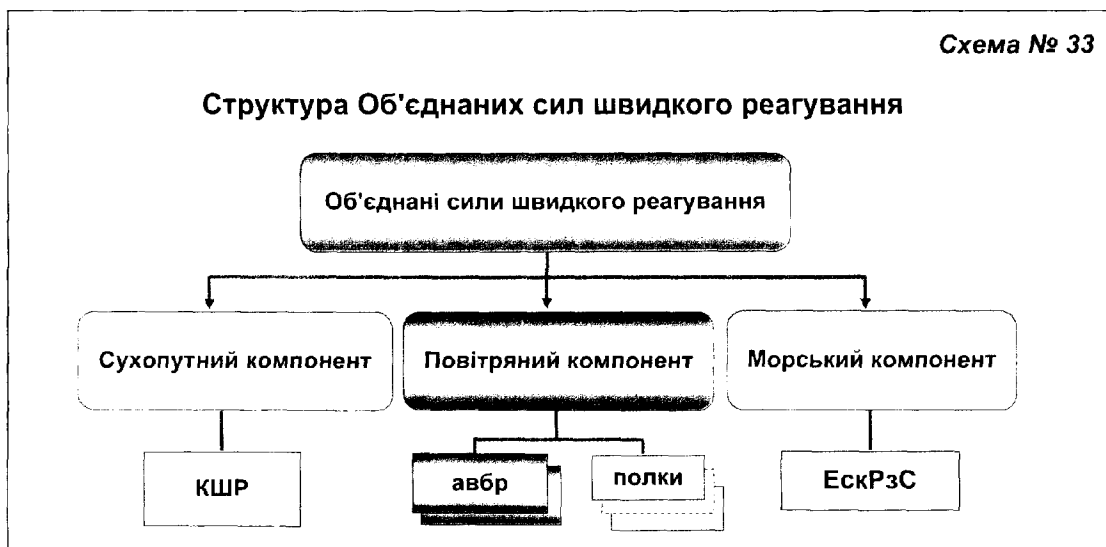

ескадрилья, чотири-п'ять зенітних ракетних та три-чотири радіотехнічних полків, а також підрозділи забезпечення. Вона буде мати 30 винищувачів, 6 розвідувальних та 20 транспортних літаків. Це дозволить швидко зосереджувати зусилля на головних напрямках дій та оперативно здійснювати маневр на інші напрямки, а також забезпечить повітряно-транспортні військові перевезення.

Роль морської компоненти відіграватиме Ескадра різнорідних сил (ЕскРзС). До її складу увійдуть бойові надводні кораблі і катери, підрозділи морської піхоти та судна забезпечення. Це забезпечить багатофункціональність ескадри та високу її автономність.

За умов залучення окремої легкої механізованої бригади зі складу ОСШР

Схема № 33

до миротворчої місії, друга окрема механізована бригада або окрема аеромобільна бригада буде готуватися до ротації. При довгостроковій миротворчій місії будуть впроваджені наступні три цикли: перший – виконання бригадою завдань у складі миротворчого контингенту; другий – виведення особового складу на територію держави, його відпочинок (реабілітація), ротація до 30-40% особового складу за рахунок основних сил оборони. Тривалість зазначеного циклу буде складати, як правило, близько 6 місяців. На цей час ступінь готовності бригади буде знижена; третій – безпосередня підготовка до участі у миротворчій операції і заміна українського миротворчого контингенту.

Для Основних сил оборони загальними напрямами будуть збалансований розвиток усіх видів, родів військ, спеціальних військ ЗСУ, нарощування кількості з'єднань і частин постійної готовності, удосконалення оперативної (бойової) підготовки військ (сил) та орієнтування її на виконання завдань у воєнних конфліктах різної інтенсивності, у тому числі й на виконання завдань спільно з партнерами та союзниками. Буде визначена частка військових частин, які, у разі потреби, будуть включатися до ОСШР. Наприклад, таке рішення може прийматися для збереження можливостей ОСШР при задіянні їх частини для участі у миротворчих операціях.

Сили підтримки (підсилення)

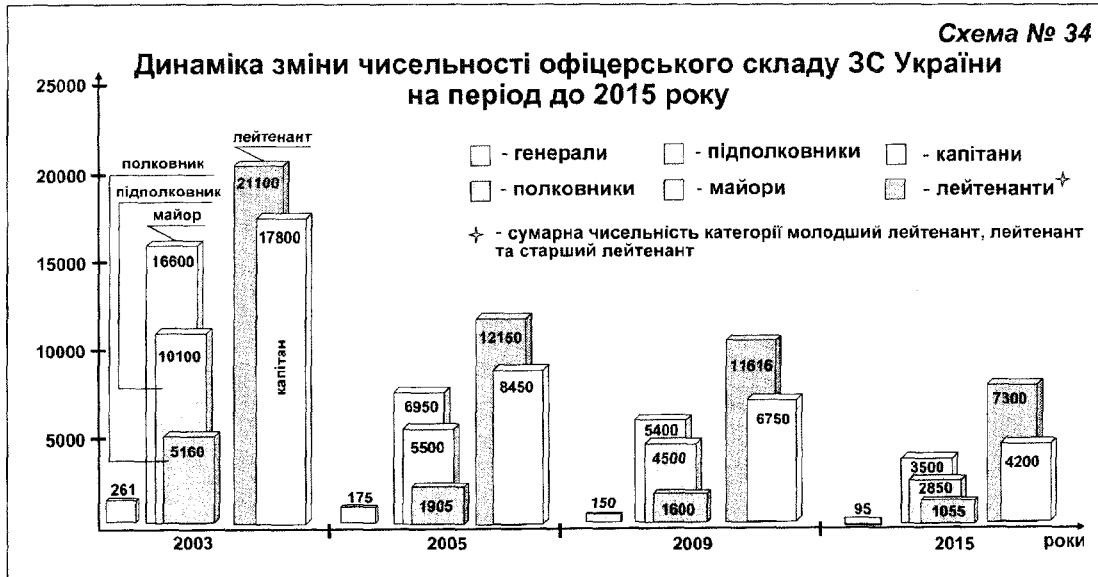

удосконалюватимуть матеріально-технічну базу зберігання ОВТ, мобілізаційного розгортання, систему підготовки особового складу запасу. З метою економії коштів, поліпшення умов життєдіяльності їх з'єднання і військові частини будуть дислокуватися на 5-7 базах по 3-4 військовій частині на кожній.

3.1.5. Кадрова політика, удосконалення системи освіти та підготовки військ (сил)

Як зазначалося у другому розділі цього бюлетеня, відбудуться зміни у співвідношенні між різними категоріями військовослужбовців. Кількість офіцерів буде зменшуватися при одночасному збільшенні кількості представників сержантського складу та солдат. Співвідношення чисельності офіцерів до інших категорій військовослужбовців досягне 1:4.

Загальна чисельність офіцерів та по категоріям буде приведена до пропорцій, які відповідають потребам ЗСУ та світовим

стандартам (Схема № 34).

З урахуванням визначеного законодавством граничного віку перебування на військовій службі офіцерського складу будуть впроваджені мінімальні строки вислуги та максимальні строки перебування у військовому званні (Схема № 35).

Буде також впроваджена безперервна ступенева система підготовки офіцерських кадрів, яка наведена на Схемі № 36.

Зміниться система підготовки військових фахівців з вищою освітою у ВВНЗ за відповідними ступенями навчання, зміст якої представлений на

Схемі № 37 та включає:

а) у нормативно-правовому просторі вищої освіти: загальнокультурну, фундаментальну та базову військово-професійну підготовку бакалавра; практичну та професійну підготовку спеціаліста; професійну підготовку магістра військового управління;

б) у нормативно-правовому просторі післядипломної освіти: воєно-політичну та військово-професійну підготовку підвищеного рівня для магістрів державного військового управління; підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації на короткострокових курсах офіцерів і

Схема № 35

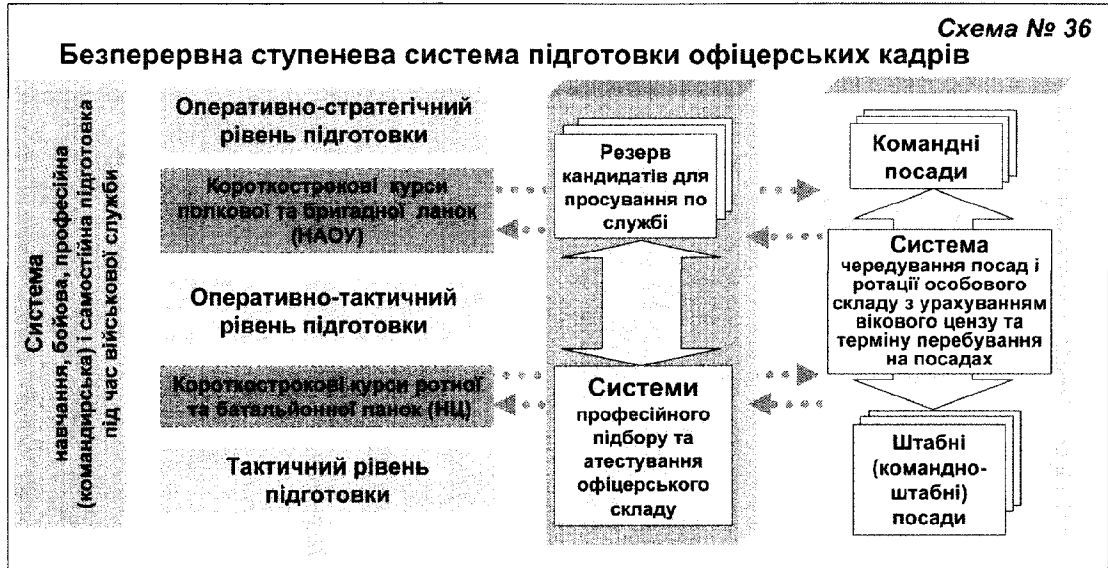
Терміни перебування у військовому званні

Військове звання	Мінімальний строк вислуги у військовому званні	Максимальний строк перебування у військовому званні
вищий офіцерський склад (генерали)	-	-
полковник	2	12
підполковник	6	13
майор	5	10
капітан	4	10
старший лейтенант	4	8
лейтенант	3	5

Безперервна ступенева система підготовки офіцерських кадрів

Схема № 36

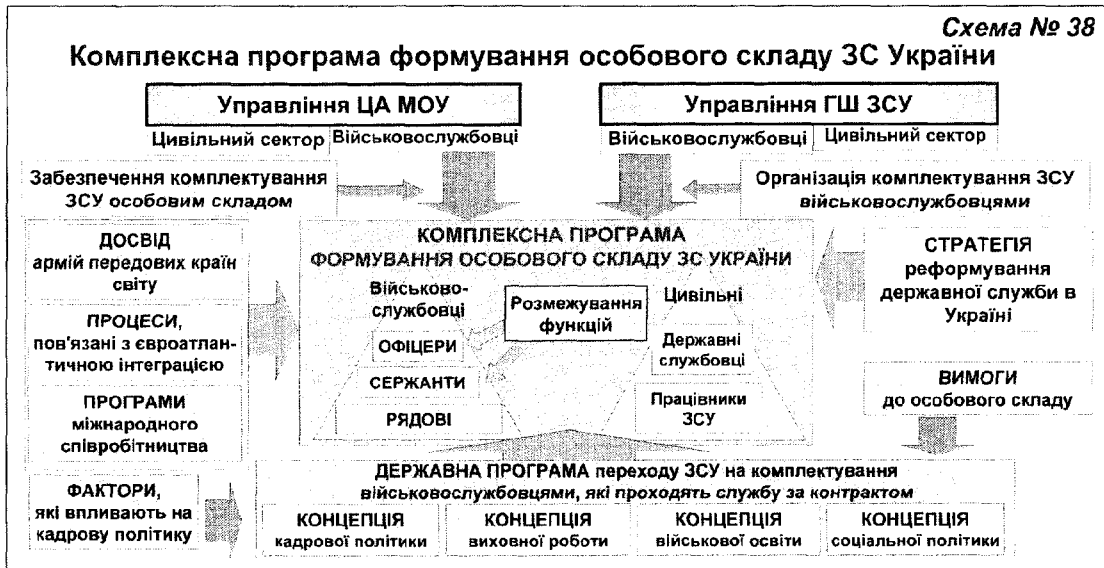
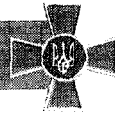
генералів (адміралів) перед призначенням їх на вищестоящі посади. На всіх етапах підготовки офіцерів особлива увага звертається на фізичну підготовку, поглиблене вивчення однієї з іноземних мов. Інформація щодо нової концепції підготовки та освіти

буде готовою до 2009 року. Для забезпечення ефективного використання військового кадрового потенціалу в умовах планового скорочення ЗСУ, впровадження сучасних підходів до формування особового складу у 2004 році буде

Зміст підготовки військових фахівців з вищою освітою

Схема № 37

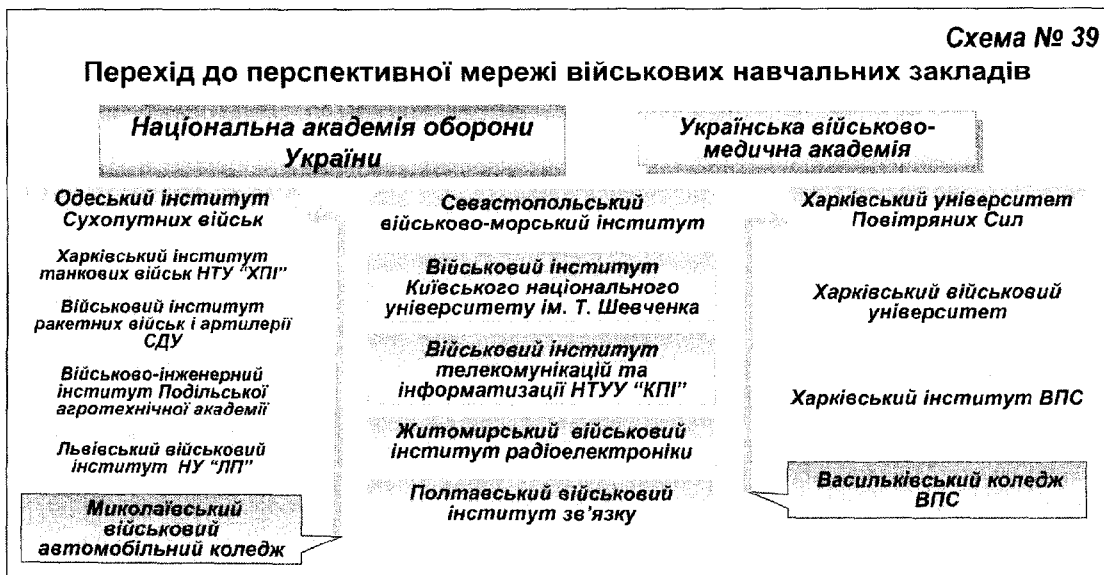
введена в дію Комплексна програма формування особового складу ЗСУ (Схема № 38).

В ході її реалізації буде удосконалена система забезпечення ЗСУ особовим складом в умовах переходу від змішаного способу комплектування до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом.

Здійсниться перехід від супроводження кар'єри офіцера до цілеспрямованого управління нею. Просування офіцерського складу здійснюється на конкурсній основі у відповідності до рейтингу з обов'язковим

чередуванням на посадах командного, інженерно-технічного та адміністративного профілю на підставі типових алгоритмів кар'єрного росту.

Головним напрямом оптимізації мережі ВВНЗ (Схема № 39) буде зосередження підготовки офіцерських кадрів оперативно-тактичного рівня у Національній академії оборони України, а тактичного рівня у видових ВВНЗ та декількох військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів. Основні зусилля у підготовці органів управління і військ (сил) будуть зосереджуватися на опануванні форм і

способів підготовки та проведення операцій і бойових дій, що застосовувалися у сучасних і можуть застосовуватися у майбутніх конфліктах, а також у різноманітних миротворчих (гуманітарних) операціях коаліційних сил. При цьому основна увага приділятиметься навчанню військ (сил) активним, мобільним і гнучким діям у різних умовах обстановки, що швидко змінюється, напруженого інформаційного протидорства, безконтактного бою. Підготовка сержантського складу буде здійснюватися у чотирьох навчальних центрах: для СВ (сміт Десна), для ПС (м. Богодухів, м. Васильків), для ВМС (м. Севастополь). Тривалість навчання сержантів (з урахуванням того, що на ці посади будуть відбиратися вже досвідчені солдати) складатиме від 3 до 6 місяців.

Протягом першого етапу реформування (до 2009 року) пріоритет буде надаватися підготовці ОСШР, особливо тих з'єднань та частин, що залучаються до виконання завдань у складі миротворчих сил (**Схема № 40**). Одночасно, вже з 2008 року, планується значне поліпшення навчально-матеріальної бази, в першу чергу тренажерних комплексів, впровадження у систему навчання комп'ютерних технологій.

З метою економії коштів підготовку з'єднань і військових частин, призначених до розформування протягом 2-3 років перед їх скороченням, буде зведено до виконання програм командирської підготовки офіцерів і одиночної

підготовки особового складу та проведення занять з предметів, які не потребують витрат матеріальних засобів (стройова, фізична підготовка, Військові статuti ЗСУ тощо).

Починаючи з 2010 року, буде зроблено рішучий перехід до охоплення усіх без винятку органів військового управління, з'єднань та військових частин повномасштабною підготовкою відповідно до їх призначення. При цьому обов'язковим стане впровадження у систему навчання військ (сил) учбових програм ВВНЗ євроатлантичних аспектів, тобто опанування тими, хто навчається, теоретичних знань та навичок дій під час виконання завдань миротворчих (гуманітарних) операцій та в рамках багатонаціональних операцій.

Із початком другого етапу реформування передбачається перехід до надання значно більшої самостійності командирам з'єднань і військових частин у виборі форм і способів навчання підпорядкованих підрозділів згідно з їх призначенням та виділеними на підготовку ресурсами. Це дасть можливість більш гнучко, із врахуванням специфіки реального стану кожного підрозділу, багатьох інших чинників, вибирати в загальних рамках існуючих програм оптимальні шляхи для підвищення польового, повітряного та морського вишколу. З метою оцінки ефективності запропонованого методу протягом 2005-2006 років в ОСШР планується провести експеримент, на підставі якого розробити відповідні методичні матеріали.

Схема № 40

Підготовка ОСШР							
ОСШР	Роки						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009*	2015
Польова підготовка СВ (діб)	70-80	80-90	90-100	110-130	140-160	180-200	180-200
Підготовка на морі ВМС (діб)	20	30	40-60	50-70	60-80	80-120	80-120
Наліт ПС (годин)	60	65	90-100	100-120	160-180	180-200	180-200

* Передбачається, що вже в 2009 році з'єднання, військові частини, що входять до складу ОСШР, за інтенсивністю бойової підготовки вийдуть на плановий рівень

3.1.6. Удосконалення порядку комплектування Збройних Сил України, підготовки мобілізаційних резервів

До кінця 2005 року буде розроблено та введено в дію новий механізм підготовки військовослужбовців контрактної служби, система критеріїв для визначення придатності громадян України до професійної військової служби за станом здоров'я, фізичним розвитком, рівнем освіти та морально-психологічними якостями, у якому буде передбачено:

створення потужних видових центрів з підготовки сержантів (старшин) і кваліфікованих військовослужбовців рядового складу з одночасним зменшенням кількості навчальних частин (центрів);

зосередження основних зусиль на створенні професійного сержантського і старшинського складу, спроможного взяти на себе основне навантаження щодо виховання та навчання підлеглого особового складу і стати основою професійних ЗСУ;

реорганізація структур місцевих органів військового управління (військових комісаріатів) шляхом їх перетворення в територіальні центри комплектування (в АР Крим і областях), філіали (в районах і містах) та скорочення їх кількості (до 2015 року буде скорочено 213 місцевих органів управління) і уточнення функцій. Впровадження в їх роботу сучасних інформаційних технологій, що дасть змогу автоматизувати процес обліку людських ресурсів. На них буде покладено функції рекламування служби у ЗСУ, відбір та вербування громадян до служби за контрактом, облік військово навчених ресурсів, моніторинг мобілізаційних резервів.

У перехідний період змішана система комплектування ЗСУ особовим складом залишиться. Буде лише змінюватися співвідношення між чисельністю військовослужбовців строкової служби і військової служби за контрактом.

На кінець 2005 року чисельність

військовослужбовців контрактної служби у ЗСУ становитиме 30% від загальної чисельності сержантів і солдатів. Це дасть змогу укомплектувати зазначеною категорією військовослужбовців більшість штатних посад молодших командирів і посад рядового складу, що визначають бойову здатність військових частин, а також військові частини, що входять до складу ОСШР. Виконання цих заходів також дозволить зменшити термін строкової військової служби з 18 до 12 місяців.

До 2010 року буде завершено переведення складу прапорщиків і мічманів до категорії сержантського і старшинського складу. Буде впроваджено систему нових критеріїв об'єктивної оцінки рівня професійної підготовки, ділових, моральних та психологічних якостей сержантів (старшин), їх відповідності посаді, визначення перспективи службового використання, створення резерву кандидатів для просування по службі та направлення на навчання.

До кінця 2010 року планується завершити комплектування військовослужбовцями контрактної служби усіх штатних військових посад, які визначають бойову здатність військових частин, а укомплектованість ЗСУ довести до 50% військовослужбовцями контрактної служби.

До 2015 року завершиться переведення ЗСУ на 100% комплектування військовослужбовцями контрактної служби. Загальна динаміка зміни чисельності солдатів та сержантів представлена на **Схемі № 41**.

Грошове забезпечення військовослужбовців контрактної служби буде доведено до рівня, який дасть змогу повною мірою компенсувати їм фізичні і моральні затрати та сприятиме підвищенню престижу військової служби. Воно буде дещо вище, ніж у цивільних працівників аналогічних спеціальностей.

Схема № 41

Динаміка зміни чисельності солдатів та сержантів Збройних Сил України на період до 2015 року

3.1.7. Оснащення Збройних Сил України сучасними зразками ОВТ

Основний пріоритет в оснащенні ЗСУ сучасними зразками ОВТ буде надано засобам управління, розвідки, РЕБ, авіації, боротьби з повітряним противником, високоточної зброї, які б забезпечили успішне виконання завдань військами (силами) у всьому спектрі сучасних операцій, у тому числі безконтактні бойові дії.

Для достатнього забезпечення ними військ (сил) та максимального залучення вітчизняних виробників озброєння Україна буде активніше кооперуватися з іншими державами у галузі їх розробки. Найбільш вагомим чинником привабливості потенційних партнерів до такої кооперації може бути високий науково-технічний потенціал наших розробників озброєння. Україна буде вживати заходи, спрямовані на забезпечення широкого використання у військовій справі новітніх досягнень науки і техніки, створення випереджуючого науково-технічного набутку для розробки новітніх зразків ОВТ та засобів їх застосування.

Реалізація основних заходів щодо оснащення ЗСУ сучасними зразками ОВТ та спеціальної техніки спланована за етапами:

до 2006 року: підтримка в боєздатному

стані; продовження термінів технічної придатності; ремонт та модернізація наявних видів та зразків ОВТ; розробка нових видів вітчизняного ОВТ;

до 2009 року: модернізація основних видів озброєння; закупівля новітніх вітчизняних зразків ОВТ для повного оснащення ОСШР; створення передумов для поступового забезпечення Основних сил оборони;

після 2009 року: продовження модернізації, розгортання серійного виробництва та закупівля вітчизняних систем і видів ОВТ (окремих зразків і видів у інших державах) для поступового забезпечення Основних сил оборони. На період до 2015 року планується досягнути обсягів закупівель нових ОВТ у межах 8-10% щорічно.

Динаміка зміни оновлених зразків основних видів ОВТ ЗСУ представлена на **Схемі № 42**. З урахуванням стратегічного курсу на повномасштабну інтеграцію України до європейських та євроатлантичних структур будуть вжиті заходи щодо досягнення взаємосумісності ОВТ ЗСУ з аналогічними зразками у державах-членах НАТО.

3.1.8. Система матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України

Головний напрям розвитку єдиної системи всебічного забезпечення ЗСУ у

мирний час та в ході операцій на власній території полягатиме у переході до більш гнучкої децентралізованої системи: стаціонарної – для забезпечення військ (сил) за територіальним принципом у мирний час та мобільної – для забезпечення військ (сил) під час бойових дій, або під час проведення миротворчих (гуманітарних) операцій. На стаціонарній базі будуть розміщені запаси оперативні та центру, на мобільній – частина оперативних та військові запаси.

З цією метою сплановано створення необхідної кількості територіальних центрів комплексного забезпечення. На них покладатимуться завдання щодо забезпечення всіма видами ОВТ та матеріально-технічних засобів з'єднань та військових частин, які розташовані (діють) на відповідній території, незалежно від їх підпорядкованості.

Низку завдань щодо матеріально-технічного забезпечення ЗСУ, обслуговування особового складу буде покладено на підприємства промислового комплексу держави та структури малого і середнього бізнесу. Це проведення ремонту техніки, організація харчування, постачання військовим частинам розхідних матеріальних засобів, заправлення техніки пально-мастильними матеріалами, обслуговування та ремонт об'єктів військових містечок тощо. З метою

зменшення інфраструктури ЗСУ планується частку непорушних запасів матеріально-технічних засобів утримувати безпосередньо на підприємствах-виробниках та матеріальній базі зберігання резервів держави. Водночас передбачається швидке виробництво (закупівля) визначених запасів при виникненні потреби як до, так і з початком воєнних дій.

Для ефективної всебічної підтримки участі військ зі складу ЗСУ у довготривалих та (або) короткотермінових операціях, у тому числі поза межами України, буде удосконалено мобільну систему забезпечення та підвищені можливості у галузі тилового та медичного забезпечення.

Організація забезпечення, що пропонується, дозволить значно скоротити чисельність особового складу та інфраструктуру, поліпшити задоволення потреб, звільнити керівництво військових частин від вирішення багатьох непритаманних завдань забезпечення.

Буде здійснено перехід до квартирного забезпечення військових частин, незалежно від їх підпорядкованості, виключно через обласні квартирно-експлуатаційні відділи (ОКЕВ) та частини (ОКЕЧ). Водночас командири військових

частин звільняються від виконання функцій, пов'язаних з утриманням та ремонтом казармово-житлового фонду і комунальних споруд, забезпеченням військових містечок комунальними послугами та енергоносіями.

З метою підвищення ефективного функціонування буде здійснено реорганізацію структури управління системи медичного забезпечення шляхом заміни методу "управління з медичних питань" на метод управління військово-медичними частинами та закладами у повному обсязі, медичне забезпечення за принципом належності до видів ЗСУ зміниться на забезпечення за територіальним принципом. Замість фінансування закладів ліжкової місткості впровадиться фінансування гарантованого обсягу медичної допомоги. Наповниться реальним змістом профілактична робота у військах (силах) та цільове фінансування цієї діяльності для досягнення необхідних стандартів професійного здоров'я військовослужбовців і зменшення витрат на лікування.

3.1.9. Соціально-правове забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей

Реформування ЗСУ здійснюється одночасно з вирішенням соціальних проблем військовослужбовців, членів їхніх сімей і працівників, а також соціального захисту осіб, які підлягають звільненню з військової служби. Крім того, йдеться напруження елементів перспективної системи соціально-правового забезпечення ЗСУ 2015 року.

Соціальне забезпечення військовослужбовців, звільнених у запас

МО України, ГШ ЗС України застосовують індивідуальний підхід при розгляді питань про скорочення особового складу у 2004-2015 роках, враховуючи забезпеченість тих, хто звільняється житлом, правом на пенсію, а також склад їх сім'ї, кількість утриманців, наявність

серед них інвалідів, малолітніх дітей тощо. Під час розгляду питань стосовно звільнення військовослужбовців, обов'язково враховуються освітньо-кваліфікаційний рівень і практичний досвід служби, вживаються заходи щодо суворого дотримання вимог чинного законодавства України.

Одночасно вживаються заходи щодо створення умов формування належного кадрового потенціалу майбутніх ЗСУ через здійснення відбору для подальшого проходження військової служби офіцерів і прапорщиків за критеріями віку, освіти та професіоналізму. Особлива увага приділяється молодим офіцерам, добре підготовленим офіцерам-професіоналам. Особам, які звільняються з військової служби, на підставі правових актів, прийнятих у зв'язку з реформуванням ЗСУ, передбачається надавати гарантії соціального захисту. До основних з них відноситимуться:

пенсія особам, які мають на неї право, обчислюватиметься виходячи з їх місячного грошового забезпечення на день звільнення;

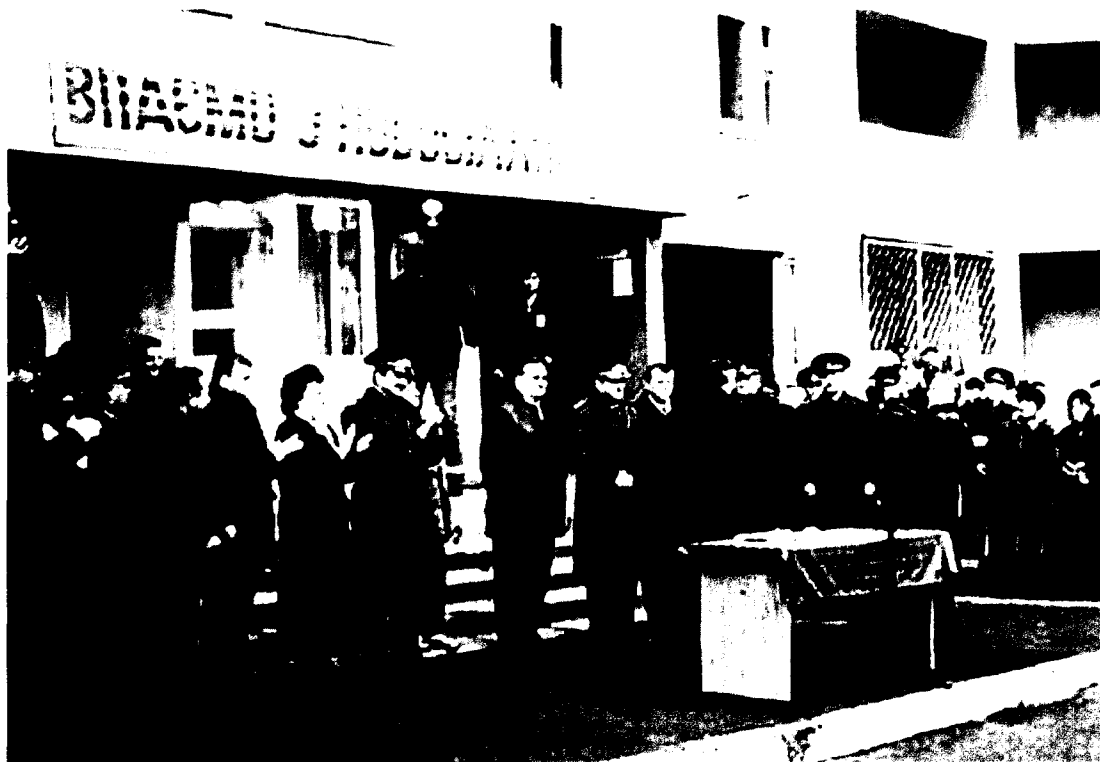
грошова допомога виплачуватиметься в розмірі 50% їх місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби;

особам, до визнання яких ветеранами військової служби чи набуття права на пенсію за вислугу років, залишилося менш як один рік, надаватиметься право протягом цього періоду утримуватися поза штатом із збереженням щомісячного грошового забезпечення за попередньою посадою;

оплачується вартість переїзду і перевезення вантажу до нового місця проживання особам, які під час звільнення з військової служби змінюють місце проживання, та членам їх сімей;

надається право на користування послугами закладів охорони здоров'я МО України особам, які звільнилися з військової служби;

курсанти (слухачі) вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих

навчальних закладів у разі їх ліквідації або зменшення обсягів державного замовлення зараховуються до вищих навчальних закладів для продовження навчання за спорідненими спеціальностями (напрямами) підготовки відповідного до освітньо-кваліфікаційного рівня. Продовження навчання буде здійснюватися за рахунок коштів Державного бюджету України в межах бюджетних призначень на відповідний рік.

Із 80,8 тисячі військовослужбовців, що підлягатимуть скороченню в період 2004-2015 роки, 30040 офіцерам та 18420 прапорщикам і мічманам, які будуть звільнені без права на пенсійне забезпечення, буде надано можливість щодо перепідготовки. Вони забезпечуватимуться такими гарантіями: надання права на безоплатну соціальну і професійну адаптацію за рахунок коштів Державного бюджету України. Планується також залучення міжнародних структур до фінансування проектів перенавчання та працевлаштування військовослужбовців;

щомісячну допомогу передбачається виплачувати в розмірі посадового окладу та окладу за військове звання на час працевлаштування, але протягом не більш як шести місяців.

Можливості структурних підрозділів Національного координаційного центру адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, та конверсії колишніх військових об'єктів, а також державних закладів і громадських організацій, які вирішують завдання соціальної адаптації, забезпечують безкоштовне перенавчання та працевлаштування звільнених військовослужбовців, які не мають права на пенсійне забезпечення. МО України вживає заходи щодо залучення міжнародних структур до організації і фінансування цих проектів.

Із загальної кількості (близько 53900 осіб), які потребують перенавчання, приблизно 18000 осіб зможуть пройти 500-годинний курс перепідготовки та 36000 осіб буде надана можливість пройти 100-120 годинний курс перепідготовки.

Загальна вартість перенавчання

Схема № 43

Прогнозовані витрати на перенавчання офіцерів і прапорщиків, що підлягають звільненню з лав ЗСУ протягом 2004-2015 років

Курси перепідготовки				Загальна кількість тих, хто перенавчається	Загальні витрати (тис. грн)
500-годинні		100-120-годинні			
Кількість тих, хто перенавчається	Витрати (тис. грн)	Кількість тих, хто перенавчається	Витрати (тис. грн)		
18 000	48 435,3	36 000	10 779,6	54 000	59 214,9

військовослужбовців за період 2004-2015 роки, в цінах 2004 року, складатиме 59214,9 тис. грн. (Схема № 43). Ці кошти розподілятимуться державою поза межами фінансування МО України.

Державна служба зайнятості здійснює комплекс заходів щодо реалізації трудового потенціалу військовослужбовців, скорочених без права на пенсію, та тих, що звернулися до неї за допомогою у працевлаштуванні.

Передбачається забезпечити:

надання пільг підприємствам, організаціям та установам усіх форм власності, а також роботодавцям, які працевлаштовують колишніх військовослужбовців, що звільнилися по закінченню контракту;

надання особам, що звільнилися з військової служби по закінченню терміну контракту і мають вислугу 20 календарних років і більше, безвідсоткових кредитів для організації власної справи.

З числа тих військовослужбовців, що підлягають скороченню в період 2004-2015 роки за оцінкою потребують забезпечення власним житлом 25,8 тисяч офіцерів, прапорщиків і мічманів. Особи, які звільнилися з військової служби, протягом трьох років після звільнення забезпечуватимуться у порядку, визначеному законодавством, житловими приміщеннями або одноразовими довгостроковими кредитами на індивідуальне будівництво чи придбання житла з погашенням їх за рахунок коштів Державного бюджету України, якщо їх вислуга становить 15 календарних років і більше, а строк перебування на квартирному обліку перевищує 10 років.

Всього для забезпечення офіцерів і

прапорщиків (мічманів), які плануються до звільнення в період 2004-2015 роки передбачається виділення 3056070,4 тис. грн. Щорічні витрати на забезпечення житлом офіцерів і прапорщиків (мічманів), які плануються до звільнення в період 2004-2015 роки, можуть скласти 254672,5 тис. грн (в цінах січня 2004 року).

Поліпшення соціального забезпечення військовослужбовців

Запроваджуватимуться заходи щодо збільшення посадових окладів військовослужбовців. Базовий посадовий оклад військовослужбовців буде приведено до відповідних параметрів окладів державних службовців. Планується відмовитися від надання адресних пільг (виплати за найом житла, вартість путівок до санаторію тощо), замінивши їх на відповідні компенсації до грошового утримання.

Скорочення чисельності ЗСУ дасть змогу вже у 2006 році відчутно поліпшити грошове забезпечення військовослужбовців без суттєвого збільшення щорічних бюджетних асигнувань. Так, у порівнянні з 2004 роком воно буде збільшено в 1,4 рази, в 2009 році – в 3,2 рази, в 2015 році – в 5,2 рази.

Діючу на цей час систему забезпечення житлом військовослужбовців буде кардинально змінено. В першу чергу це дасть змогу сформувати фонд службового житла, що має забезпечувати на кінець 2009 року 100% потребу, при цьому за параметрами комфортності службове житло відповідатиме сучасним стандартам.

Для прискорення розв'язання житлової проблеми, крім державних коштів для

будівництва житла, мають бути залучені і внутрішні резерви ЗСУ, передбачено ефективне використання наявного військового будівельного комплексу.

Для кардинального вирішення житлової проблеми вживатимуться заходи щодо збільшення асигнувань, які спрямовані на фінансування будівництва житла, а також до 2006 року здійсниться перехід на накопичувальну систему забезпечення житлом військовослужбовців. Одночасно МО України ініціюватиме прийняття державної програми на 2005-2015 роки "Державні житлові сертифікати", в першу чергу для військовослужбовців, які підлягають звільненню у цей період.

Програма щодо створення накопичувальної системи забезпечення військовослужбовців житлом має за мету створення механізму гарантованого забезпечення житлом військовослужбовців. Програма буде передбачати накопичення коштів на індивідуальних рахунках військовослужбовців (внаслідок цільового фінансування МО України, а також особистих внесків військовослужбовців за їх бажанням) з таким розрахунком, щоб при досягненні 20 років календарної вислуги військовослужбовець мав можливість придбати власне житло у розмірах, які відповідають соціальним нормам в будь-якому регіоні України, вибраному ним для постійного місця мешкання.

У разі продовження служби після 20 років кошти на рахунку військовослужбовця будуть збільшуватися, що дозволить йому придбання житла, площа якого перевищує соціальну норму.

Функціонування накопичувальної системи дозволить забезпечити: поліпшення морально-психологічного клімату у військових колективах і сім'ях військовослужбовців; формування у військовослужбовців впевненості у житловому забезпеченості їх сімей; компенсацію обмежень, що пов'язані з військовою службою, як особливого виду державної служби, що пов'язана з ризиком для життя; соціальну справедливість; підтвердження статусу військовослужбовця

як громадянина, який знаходиться під особливим захистом держави.

Буде продовжуватися здійснення повної компенсації сум податків на грошове забезпечення, грошові винагороди та інші виплати, що отримують військовослужбовці; удосконалення пенсійного забезпечення з урахуванням нових реалій у системі грошового забезпечення військовослужбовців.

Соціальне забезпечення військовослужбовців, працівників ЗСУ та членів їх сімей буде здійснюватися на підставі введення в практику військ (сил) служби соціального забезпечення, яка займатиметься: соціальним страхуванням; наданням різноманітних пільг; забезпеченням службовим житлом; перевезенням багажу військовослужбовців до нового місця служби; вирішенням питань щодо розміщення дітей в дитячих дошкільних закладах, школах; вжиттям заходів щодо працевлаштування членів сімей військовослужбовців та працівників ЗСУ; перенавчанням військовослужбовців, термін контракту яких закінчується, цивільним професіям та забезпеченням їх працевлаштування; вирішенням питань отримання (придбання) постійного житла військовослужбовцям, термін вислуги яких перевищує 20 років.

З метою стимулювання службової кар'єри розроблятимуться відповідні вимоги до кандидатів на усі посади в ЗСУ, буде запроваджена система об'єктивного підбору кандидатів для просування по службі, яка залежатиме від рівня професійної підготовки та особистих якостей, встановлена еквівалентність рангів і категорій посад військовослужбовців до відповідних ступенів цивільних фахівців.

Предметом особливої уваги стане формування механізму стимулювання службової кар'єри сержантів і солдатів, які проходять військову службу за контрактом. У першу чергу, це буде стосуватися встановлення грошового утримання, обсяги якого перевищуватимуть середньостатистичні показники заробітної платні у цивільному

секторі держави, поступового його збільшення залежно від вислуги та черговості продовження контракту; встановлення значної різниці у грошовому утриманні солдат (матросів) та сержантів (старшин); гарантованого працевлаштування після звільнення у запас; безкоштовного отримання вищої освіти різного ступеня; створення умов придбання житла військовослужбовцями служби за контрактом, вислуга яких перевищує 20 років.

Органи виконавчої влади держави будуть зобов'язані здійснювати будівництво постійного житла для військовослужбовців, термін служби яких нараховує 20 календарних років, в районах, оговорених в індивідуальних контрактах на військову службу. При досягненні військовослужбовцем вислуги у 20 календарних років він ставатиме власником побудованого державою житла, але матиме право на період військової служби утримувати службове житло, без права його приватизації.

Держава вживатиме заходи щодо: підвищення розмірів пенсій особам, які звільнилися з військової служби та отримують пенсії, відповідно до підвищення рівня грошового утримання військовослужбовців, які проходять службу на рівнозначних посадах; безкоштовного лікування військових пенсіонерів у медичних закладах МО України, а також погашення рахунків за лікування військових пенсіонерів у цивільних лікувальних закладах за місцем їх мешкання.

Основними заходами щодо підвищення іміджу захисника Вітчизни стануть розробка та реалізація національної програми військово-патріотичного виховання, широкого використання засобів масової інформації щодо впливу на громадську думку, розширення зв'язків з громадськими організаціями, цивільними установами та закладами, активізація шефської роботи, неухильного дотримання гуманізму та людяності, честі та гідності

військовослужбовців, орієнтуючись при цьому на загальноновизнані принципи міжнародного права.

Соціальне забезпечення резервістів

Знаходження у резерві військовонавчених мобілізаційних ресурсів (регулярних і добровільних) буде надавати право резервістам, при досягненні ними граничного віку перебування у резерві, на соціальні гарантії і пільги, що передбачені для військових пенсіонерів. Держава надаватиме особам, які проходили службу у резерві, право на пенсійне забезпечення відповідно до їх грошового утримання, при цьому пенсія буде сплачуватися незалежно від інших пенсійних виплат.

Регулярні резервісти, навіть якщо вони вже отримують військову пенсію (мають вислугу 20 календарних років і більше), матимуть право одночасно отримувати грошове утримання за військову службу у резерві, а також заробітну плату у повному обсязі за місцем його основної роботи на підприємствах, в організаціях та установах усіх форм власності, а також у роботодавців за рахунок МО України.

Держава буде забезпечувати право резервістів (регулярних і добровільних) на безкоштовне лікування у медичних закладах МО України.

Під час здійснення заходів підготовки та допідготовки резервістів, мобілізації, надзвичайних станів або виконання миротворчих операцій за резервістами буде зберігатися місце їх постійної праці на підприємствах, в організаціях та установах усіх форм власності, а також у роботодавців. Це передбачається забезпечити через прийняття відповідних нормативно-правових актів, а також внаслідок дії компенсаційних механізмів: держава буде надавати цим підприємствам, організаціям та установам усіх форм власності, а також роботодавцям пільги у сплаті податків та компенсувати збитки, що виникли внаслідок відсутності призваного резервіста.

Резервістам (регулярним і добровільним) під час здійснення заходів підготовки та допідготовки резервістів, мобілізації, надзвичайних станів або виконання миротворчих операцій буде сплачуватися грошове забезпечення, встановлене для відповідної категорії військово-службовців, а також середньомісячна заробітна плата за основним місцем роботи.

3.1.10. Розвиток воєнної науки

Перспективи розвитку системи воєнно-наукових досліджень у ЗСУ визначатимуться стратегією концентрації зусиль на вирішенні актуальних наукових проблем. Згідно з нею Центральний науково-дослідний інститут (ЦНДІ) ЗСУ стане головною науковою установою у воєнно-теоретичній галузі. Буде створено Об'єднаний науково-дослідний інститут ЗСУ на базі Наукового центру бойового застосування Військово-Повітряних Сил, Наукового центру Військ Протиповітряної оборони та Військового наукового центру космічних досліджень, які ліквідуються. У 2005 році до складу зазначеного інституту буде додатково введено Науковий метрологічний центр військових еталонів. До 2005 року до складу ЦНДІ ЗСУ буде введено Науковий центр Військово-Повітряних Сил, а до 2009 року – Національний науково-дослідний центр оборонних технологій і воєнної безпеки України. Протягом 2004-2009 років продовжуватиметься поетапне скорочення чисельності низки наукових установ, деякі з них (наприклад, Науковий центр ракетних військ і артилерії, Науково-методичний центр військової освіти) буде ліквідовано. Як результат, на кінець 2005 року кількість наукових установ ЗСУ буде зменшено з 18 до 11, а їх загальну штатну чисельність буде скорочено на 42%.

З урахуванням поступового скорочення наукових інститутів і центрів впродовж 2006-2010 років їхню загальну штатну чисельність буде зменшено до 1000 посад, тобто більш ніж втричі у порівнянні з початком 2004 року.

До 2015 року передбачається перетворити Науково-дослідний центр ЗСУ "Державний океанаріум" на Державне підприємство МО України, а низку інших наукових установ включити до складу військових навчальних закладів окремими науково-дослідними структурами (підрозділами) або науково-дослідними лабораторіями відповідних кафедр.

На кінець 2015 року в системі воєнної науки планується мати єдину наукову установу – ЦНДІ ЗСУ з філією у місті Харкові, яку буде створено на базі Об'єднаного науково-дослідного інституту ЗСУ.

Реалізація зазначених заходів реформування воєнної науки дасть змогу в рамках радикального загального скорочення ЗСУ зберегти основні наукові напрями і школи та забезпечити належне наукове супроводження заходів реформування і розвитку ЗСУ.

3.2. Євроатлантичні аспекти реформування Збройних Сил України

Зусилля щодо досягнення взаємосумісності з НАТО будуть зосереджені на таких напрямках: командування та управління, гармонізація системи матеріально-технічного забезпечення до стандартів НАТО, модернізація озброєнь, мовна підготовка, поступовий перехід органів військового управління, підрозділів та військових частин на організаційно-штатну структуру, що використовується у збройних силах держав-членів НАТО.

У рамках цієї роботи буде впроваджено термінологію НАТО та прийнято стандарти Альянсу щодо взаємодії систем зв'язку, інформаційних систем, військової техніки та обладнання, а також систем матеріально-технічного забезпечення тощо. З метою сприяння цьому процесу у якості пріоритету передбачається ратифікація та виконання міждержавних угод, що стосуються військової стандартизації НАТО, зокрема документів серій STANAG (Standartization Agreement –

угода з стандартизації) та AP (Allied Publication – публікації Альянсу).

Важливим чинником вирішення питання про досягнення взаємосумісності частин та підрозділів ЗСУ з військовими формуваннями держав-членів НАТО буде продовження активної участі у Процесі планування та оцінки сил (ППОС) програми "Партнерство заради миру" (ПЗМ). Головним завданням до 2009 року буде досягнення повної взаємосумісності ОСШР ЗСУ.

Підготовка ЗСУ до виконання спільних завдань у багатонаціональних операціях здійснюватиметься в рамках програм бойової підготовки військових частин та підрозділів, їх участі у військових заходах програми ПЗМ та програм і планів двостороннього співробітництва з державами-членами НАТО, в першу чергу – багатонаціональних військових навчаннях. Будуть внесені зміни до програм бойової підготовки визначених частин та підрозділів, у першу чергу із складу ОСШР. Важливе місце посідатимуть питання, пов'язані із створенням та удосконаленням гнучкої системи управління та тилового

забезпечення з метою істотного посилення їх спроможностей до застосування за межами національної території.

Участь органів військового управління, військових частин і підрозділів ЗСУ у міжнародних навчаннях буде спрямована на досягнення двох взаємопов'язаних цілей: зміцнення взаємної довіри та порозуміння між збройними силами різних держав і в такий спосіб сприяти укріпленню міжнародної безпеки; опанування представниками ЗСУ досвіду застосування, форм і методів роботи органів управління при підготовці та під час проведення операцій (бойових дій), освоєння процедур та термінології, що вживаються державами-членами Альянсу. Буде продовжено розвиток спеціальних засобів та можливостей: відповідної військової інфраструктури в контексті надання підтримки з боку України контингентам інших держав під час їх розгортання для виконання завдань врегулювання криз, засобів швидкого перекидання (військово-транспортної авіації), РХБ захисту, систем раннього виявлення та попередження, мобільних

елементів логістичного (матеріально-технічного) забезпечення миротворчих контингентів та експедиційних сил, сил спеціального призначення.

3.3. Миротворча діяльність

Участь ЗСУ у міжнародних миротворчих операціях і в майбутньому буде пріоритетним завданням, успішне виконання якого позитивно впливатиме на зміцнення авторитету України на світовій арені, сприятиме розвитку співробітництва з євроатлантичними та регіональними структурами безпеки і через це має виняткове значення для національних інтересів нашої держави.

Аналіз участі ЗСУ у міжнародних миротворчих операціях за останні майже 12 років дозволяє спрогнозувати, що співпраця України та її Збройних Сил з міжнародними організаціями у галузі миротворчої діяльності постійно поширюватиметься та поглиблюватиметься.

Підготовка миротворчих контингентів та миротворчого персоналу – один із найважливіших аспектів розвитку теорії та практики миротворчої діяльності ЗСУ. Сучасні умови вимагають, щоб особовий склад додатково до вмінь та навичок, необхідних для досягнення перемоги на полі бою, отримував також спеціальну підготовку для дій у миротворчих операціях. Підготовка миротворчих контингентів (персоналу) й надалі буде спрямована на забезпечення їх готовності у стислі терміни до виконання миротворчих завдань під час миротворчих операцій, а також створення резерву високопрофесійних військовослужбовців ЗСУ, готових до виконання миротворчих завдань.

Вона також буде спрямована на досягнення спроможностей миротворчих з'єднань, військових частин та підрозділів виконувати широкий спектр завдань у важких кліматичних умовах на значній відстані від місць постійної дислокації.

Сучасні тенденції розвитку миротворчої діяльності свідчать про те, що при організації та проведенні міжнародних

миротворчих операцій, як правило, існують певні проблеми із наданням матеріально-технічних ресурсів та послуг: вертольотів, інженерної техніки, автотранспорту тощо. Досвід, набутий ЗСУ у 2000-2004 роках у Сьєрра-Леоне та Кувейті щодо надання матеріально-технічних ресурсів та послуг, підтверджує високу перспективність цього виду діяльності, який, безумовно, набуде розвитку у найближчій перспективі. Тому, зважаючи на значний потенціал України у галузі авіаційних перевезень, розвитку зазначеного напрямку співпраці між Україною та міжнародними організаціями буде приділено особливу увагу.

Вивчення досвіду участі ЗСУ у міжнародних миротворчих операціях протягом останніх років дозволяє дійти висновку про дві тенденції у розвитку миротворчої діяльності: поступове скорочення діючих місій та їх чисельного складу; залучення миротворчих контингентів (персоналу) до нових місій та збільшення загальної чисельності миротворців ЗСУ. З урахуванням зазначеного у ЗСУ мають бути створені ефективні механізми забезпечення оперативного реагування на запити

Секретаріату ООН (керівних органів міжнародних організацій) щодо участі у міжнародних миротворчих операціях. До участі залучатимуться найбільш підготовлені з'єднання, військові частини та підрозділи, насамперед, зі складу ОСШР.

Україна, стратегічною метою якої є інтеграція до ЄС, не залишиться осторонь процесів розвитку оперативних можливостей Євросоюзу, які створюються для виконання гуманітарних і рятувальних завдань під час врегулювання кризових ситуацій. Поглиблення співпраці у цій галузі є одним із важливих факторів інтеграції України до ЄС.

Однак, активізація співпраці у галузі миротворчої діяльності на регіональному, тобто європейському рівні, не означає автоматичної відмови від участі в подібних операціях в Азії чи на Африканському континенті. Україна й надалі, в межах своїх можливостей, виконуватиме рішення Ради Безпеки ООН щодо забезпечення миру та стабільності на світовому рівні шляхом надання для участі у міжнародних миротворчих операціях контингентів, персоналу, а також майна та послуг.

3.4. Система оборонного планування

Для забезпечення прозорості та відповідності наших планів, а також можливості своєчасного їх коригування, буде впроваджена нова система оборонного планування. Ця система сприятиме також розвитку демократичного цивільного контролю над військовою складовою держави та сприятиме прозорості, яка є необхідною у процесах розробки оборонного бюджету і раціонального його виконання.

Процедура оборонного планування полягає у розробці комплексу організаційно-технічних заходів, спрямованих на досягнення необхідного рівня обороноздатності держави шляхом обґрунтування перспектив розвитку військових формувань України з урахуванням найбільш ефективного реагування на безпосередні та потенційні

загрози національній воєнній безпеці, а також максимальної оптимізації оборонних витрат держави. Тому принципово система оборонного планування України буде наближена до прийнятих у НАТО і ЄС відповідних процедур, що в перспективі максимально спрощує процес її адаптації до вимог колективного планування.

Організаційно система оборонного планування України стане багаторівневою, міжгалузєвою, достатньою мірою централізованою і разом з тим ієрархічно структурованою відповідно до повноважень центральних органів виконавчої влади.

Оборонне планування в державі буде здійснюватися циклічно, за програмно-цільовим методом, в основу якого покладено принцип ітерації, процедурно реалізовується методом паралельності у роботі суб'єктів планування та поділяється на довгострокове, середньострокове і короткострокове. Загальний алгоритм оборонного планування представлений на **Схемі № 44**.

Довгострокове оборонне планування здійснюється на 12 років з метою визначення засад державної політики у сфері оборони та створення нормативно-правової бази для середньо- і короткострокового оборонного планування.

При цьому Рада національної безпеки і оборони України на основі Стратегії національної безпеки України визначає стратегію воєнної безпеки, уточнює у разі потреби положення Воєнної доктрини України, завдання ЗСУ у сфері оборони, розглядає і подає на затвердження Президентіві України проекти концепцій їх розвитку.

Кабінет Міністрів України розробляє макроекономічні показники стану і розвитку національної економіки, у тому числі оборонно-промислового комплексу, визначає прогностичні показники видатків Державного бюджету України на оборону, орієнтовні показники обсягів державного оборонного замовлення, схвалює проекти концепцій розвитку

Схема № 44

Алгоритм проведення оборонного планування

військових формувань і вносить їх на розгляд Ради національної безпеки і оборони України.

Центральні органи виконавчої влади, що здійснюють функції управління в сфері оборони, розробляють проекти концепцій розвитку за відповідними напрямками і вносять їх на розгляд Кабінету Міністрів України.

Середньострокове оборонне планування здійснюється на 6 років з метою визначення комплексу практичних заходів організаційного (технічного) і соціально-економічного характеру, що забезпечують підтримання необхідного рівня обороноздатності держави на плановий період.

Короткострокове оборонне планування здійснюється на 2 роки з метою деталізації виконання комплексних цільових програм розвитку ЗСУ та інших військових формувань шляхом розроблення планів розвитку цих формувань, а також своєчасного їх коригування.

Координація та контроль у сфері оборонного планування здійснюються Радою національної безпеки і оборони України.

Кабінет Міністрів України організовує і здійснює контроль за виконанням комплексних цільових програм розвитку ЗСУ та інших військових формувань.

Центральні органи виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, щорічно звітують перед Кабінетом Міністрів України про стан оборонного планування, виконання оборонного бюджету та реалізацію комплексних цільових програм розвитку відповідних військових формувань.

3.5. Система керування процесом реформування та розвитку Збройних Сил України

З метою здійснення постійного моніторингу реформування та розвитку ЗСУ, забезпечення ефективного впливу на своєчасність та якість його проведення

в Україні створюється система керування процесом реформування та розвитку ЗСУ.

На державному рівні цими питаннями будуть займатися:

Адміністрація Президента України, у складі якої є Головне управління з питань судової реформи, діяльності військових формувань та правоохоронних органів; Рада національної безпеки і оборони України, яка буде обійматися питаннями контролю ходу реформування та розвитку ЗСУ, приймати рішення щодо своєчасного і якісного забезпечення виконання запланованих заходів. Її рішення будуть впроваджуватися у життя відповідними указами Президента України;

Державна комісія з питань реформування, розвитку ЗСУ, інших військових формувань, озброєння та військової техніки. Основними завданнями цієї комісії будуть: підготовка пропозицій з питань розроблення, коригування та реалізації

державних програм щодо реформування, розвитку ЗСУ, озброєння та військової техніки для розгляду на засіданнях Ради національної безпеки і оборони України; щоквартальне інформування Президента України про результати виконання програм, вимог законодавства щодо реформування, розвитку ЗСУ, ОВТ; опрацювання пропозицій про вдосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо порядку передачі та реалізації військового майна, що вивільняється в ході скорочення і реформування ЗСУ, та щодо видатків з Державного бюджету України на фінансування військової реформи.

На відомчому рівні:

З метою планування реформування та розвитку ЗСУ та імплементації розроблених планів в МО України та ГШ ЗС України будуть введені спеціальні підрозділи. Так, у МО України для планування і контролю у першому півріччі 2004 року створюється Департамент стратегічного планування, а

для імплементації розроблених планів тимчасово буде введено посаду заступника Міністра оборони України з питань реформування ЗСУ – начальника Генеральної інспекції МО України. Передбачається створити відповідний апарат для здійснення повсякденної координації виконання питань з відповідними установами. Він буде нести персональну відповідальність за вирішення усього комплексу завдань, пов'язаних із реформуванням та розвитком ЗСУ.

У ГШ ЗС України тимчасово буде введено посаду першого заступника начальника ГШ ЗС України з реформування військ (сил). Він буде нести персональну відповідальність за безпосереднє якісне виконання запланованих заходів щодо реструктуризації ЗСУ.

Для всебічного вирішення питань соціального захисту персоналу ЗСУ, а також тих, хто звільняється із їх лав, створюються:

у МО України – Департамент з питань гуманітарного та соціального розвитку;

у ГШ ЗС України – Головне управління з питань гуманітарного та соціального розвитку;

відповідні структури по вертикалі будуть також створені у об'єднаннях, з'єднаннях і військових частинах усіх ланок управління ЗСУ.

3.6. Фінансово-економічне обґрунтування реформування та розвитку Збройних Сил України зразка 2015 року

Основою досягнення ЗСУ обрису 2015 року є повноцінне фінансове та ресурсне забезпечення цього процесу.

Для вирішення зазначеної проблеми Урядом було здійснено всебічний аналіз економічного розвитку України протягом останнього десятиріччя та його перспектив на майбутнє. Аналіз засвідчив про певні позитивні результати, що були досягнуті нашою державою у минулі роки, та прогресивну динаміку макроекономічних показників на період до 2015 року, у тому числі подальше зростання національного валового внутрішнього продукту (ВВП) у

межах 6 – 8% у 2004 – 2009 роках та 5 – 6% у 2010 – 2015 роках.

Таким чином, в українській економіці фактично створені передумови для переходу від екстенсивного фактора економічного зростання до інтенсивного. При розрахунках вартісних показників утримання та реформування ЗСУ, інвестицій на ОВТ, підготовку військ (сил) враховувалися прогнози темпи інфляції, зростання цін на озброєння, товари і послуги, темпи збільшення розмірів грошового утримання військовослужбовців та заробітної платні цивільного персоналу ЗСУ.

В основу фінансово-економічного обґрунтування були покладені найсучасніші методики та технології. Спеціально для забезпечення автоматизації процесу оборонного огляду було розроблено інформаційно-аналітичну систему підтримки оборонного планування "РЕСУРС" (ІАС "РЕСУРС"), відпрацьовані методики і механізми проведення розрахунків, створені відповідні центри обробки інформації. У подальшому вони будуть використовуватись для середньострокового та короткострокового планування ГШ ЗС України, підтримки оборонного планування в державі.

ІАС "РЕСУРС" є унікальним продуктом, аналогів якого в Україні та близькому зарубіжжі немає. Ця система дозволила у стислі терміни створити базу даних за кожен військовий організм та провести аналіз поточного стану ЗСУ з визначенням їх фінансових показників. Вона стала ефективним засобом для підтримки управлінських рішень. За її допомогою була розроблена оптимальна структура ЗСУ зразка 2015 року, проведено обґрунтування щорічних заходів реформування ЗСУ та розподіл видатків Державного бюджету на потреби ЗСУ за роками на перехідний період.

Однією з головних цілей фінансово-економічного обґрунтування реформування та розвитку ЗСУ на період до 2015 року було досягнення максимальної ефективності використання коштів, передбачених на потреби оборони. Це тим більш важливо,

Схема № 45

Прогнозовані показники видатків із загального фонду державного бюджету на потреби МО України на період до 2015 року

(млн грн)

Р о к и											
2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
4137,4	6077,5	7140,0	7824,0	8722,0	9764,0	10708,0	11678,0	12660,0	13786,0	15064,0	16446,0

що із збільшенням оборонних витрат ефективність їх використання набуває все більшого суспільного значення. Помилки і прорахунки у плануванні витрат коштів на оборону призведуть не тільки до руйнації планів реформування і будівництва армії нового типу, а й до дискредитації самої ідеї оборонного планування в Україні та поставить під сумнів спроможність державних органів якісно виконати це завдання.

В основу проведених в рамках оборонного огляду розрахунків покладені розроблені Урядом України прогностичні показники видатків із загального фонду державного бюджету на потреби МО України на період до 2015 року (Схема № 45).

Зазначені показники охоплюють дванадцятирічний період (2004-2015 роки), що дає можливість здійснювати не тільки довгострокове (на 12 років), але й середньострокове (на 6 років) та короткострокове (на 2 роки) планування. Передбачається щорічне уточнення обсягів фінансування на потреби ЗСУ і, відповідно, планів імплементації реформування та розвитку військ (сил).

Бюджет ЗСУ розроблений на програмно-цільовій основі в рамках системи "планування – програмування – розробка бюджету" із чітким розподілом їх пріоритетів (Схеми № 46, 47, 48).

Вирішення проблеми ефективності використання коштів передбачається здійснити комплексно, на підставі системного підходу, суворої субординації за ступенем важливості, а також дотримання певної послідовності

Схема № 47

Питома вага від бюджету МО України у період 2004-2015 роки (у відсотках)

вирішень, чіткої та узгодженої системи критеріїв (головним із яких є "ефективність – час – вартість"), з урахуванням специфіки завдань, які

Схема № 46

Розподіл коштів між видами ЗС України та частинами безпосереднього підпорядкування у період 2004-2015 роки

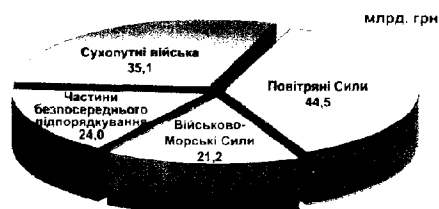
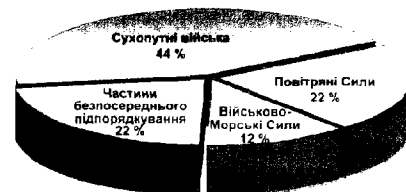

Схема № 48

Відсоток від загальної чисельності Збройних Сил України у період 2004-2015 роки

вирішуються на різних етапах реформування та розвитку ЗСУ.

У плані виконання завдань, що стоять перед МО України, основні зусилля на першому етапі (до 2009 року) зосереджуються на реформуванні ЗСУ, на другому (до 2015 року) – на їх розвитку, тобто створенні армії нового типу.

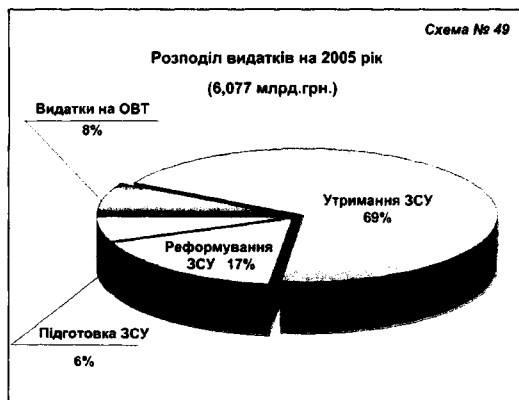
Протягом усього планового періоду значні кошти будуть спрямовані на професіоналізацію ЗСУ (близько 1,5 млрд грн – 1,2% від загального обсягу витрат у 2004-2015 роках) та на євроатлантичну інтеграцію (близько 3,4 млрд грн – 2,7%).

У плані реформування та розвитку видів ЗСУ пріоритет надаватиметься ПС та ВМС. Порівняння питомої ваги фінансування видів ЗСУ від бюджету МО України з їх відсотковим співвідношенням переконливо підтверджують зазначену тезу.

Загальна структура використання прогнозних витрат за роками на період до 2015 року викладена у Додатку 2.

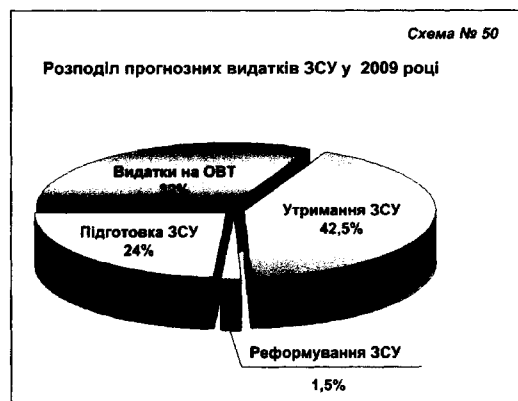
З урахуванням прогнозних показників фінансування ЗСУ на період 2004-2015 роки очікується надходження більше 124,794 млрд грн.

На початку першого етапу реформування ЗСУ держава вимушена буде витратити значні кошти на утримання військ (сил), прискорене скорочення їх бойового та чисельного складу, конверсію військової інфраструктури, утилізацію ракет, боєприпасів та ОВТ. Характерним для цього етапу є розподіл коштів МО України у 2005 році (**Схема № 49**).

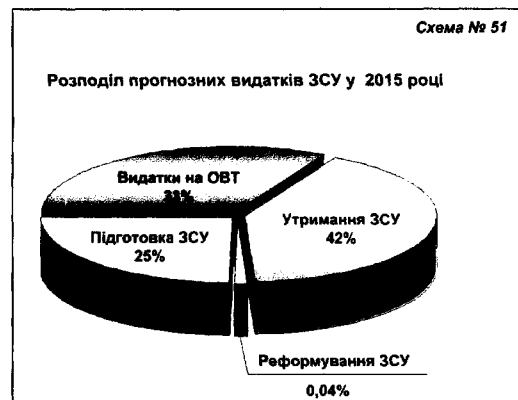

У подальшому, по мірі просування реформ, загальне співвідношення буде поступово змінюватися на користь розвитку ОВТ, підготовки персоналу, удосконалення систем управління військами, оперативного та матеріально-технічного забезпечення військ (сил).

Так, у 2009 році очікувану суму коштів – близько 9,764 млрд грн планується розподілити як представлено на **Схемі № 50**.

Якщо порівняти зазначені показники із обсягами фінансування за відповідними напрямками у 2005 році, то неважко побачити очевидний прогрес: при загальному збільшенні бюджету МО України у цей період в 1,6 разу питома вага витрат на інвестиції для розвитку ОВТ збільшиться у 6,5 разу; підготовку ЗС – у 6 разів. Проте майже у 8,6 разу зменшуються витрати на реформування військ (сил). Аналогічна тенденція буде збережена і в майбутньому. Так, у 2015 році очікувані кошти, близько 16,4 млрд грн, передбачається використати наступним чином (**Схема № 51**).

Так, інвестиції на розвиток ОВТ у 2015 році у порівнянні з 2009 роком збільшаться ще у 1,7 разу. Якщо врахувати систематичне зростання витрат на утримання та експлуатацію ОВТ з 174 млн грн у 2005 році до 2,022 млрд грн у 2015 році (майже 11,6 разу), то не складно зробити прогноз щодо досягнення можливості забезпечити поступове оновлення техніки на модернізовану та нову, а також підтримувати високий коефіцієнт її технічної готовності (Додаток 3).

Постійне зростання обсягів фінансування бойової підготовки ЗСУ з 60 млн грн у 2005 році до 2,1 млрд грн у 2015 році (у 35 разів) та її матеріально-технічного забезпечення з 30 млн грн у 2005 році до 1,160 млрд грн у 2015 році (у 38,6 разу) дасть можливість привести інтенсивність і якість польового, повітряного та морського вишколу на рівень, який існує у арміях розвинутих держав (Додаток 4). Так, у 2009 році загальний наліт льотчиків становитиме 60-80 годин проти 8-12 у

2003 році, у тому числі в ОСШР 180-200 годин проти 60 у 2003 році. У 2015 році загальний наліт буде становити 140-180 годин на рік.

Аналогічна ситуація відбудеться і в інших видах ЗСУ. У ВМС кількість годин перебування кораблів (суден) у морі зросте з 5-10 діб у 2003 році до 80-120 діб у 2015 році. У СВ буде повністю забезпечено виконання програм бойової підготовки.

З урахуванням ролі і місця видів ЗСУ у майбутньому, вартості утримання, експлуатації, модернізації, закупівлі ОВТ та будівництва об'єктів здійснено розподіл коштів між ними у наступній пропорції: ПС – 45%; СВ та ВМС – по 20%; з'єднання, військові частини і установи центрального підпорядкування – 15%.

Розподіл інвестицій на утримання, експлуатацію та розвиток ОВТ, інфраструктури між видами ЗСУ представлено у Додатку 5.

У наведеній вище структурі витрат МО України на період до 2015 року

Схема № 52					
Фінансування програм перехідного періоду					
(тис. грн)					
Роки	Всього	Реформування ЗСУ	Утилізація ОВТ, боєприпасів	Будівництво (закупівля) житла	Розвиток інфраструктури
2004	622319,4	226870,0	20000,0	304452,5	70996,9
2005	1560940,0	1035940,0	20000,0	500000,0	5000,0
2006	1638170,0	637695,0	400000,0	540000,0	60475,0
2007	1700080,0	510080,0	540000,0	560000,0	90000,0
2008	1420760,0	222260,0	600000,0	504000,0	94500,0
2009	1206085,0	119410,0	600000,0	378000,0	108675,0
2010	982310,0	37235,0	600000,0	226000,0	119075,0
2011	892865,0	15965,0	550000,0	212000,0	114900,0
2012	464630,0	10730,0	200000,0	139000,0	114900,0
2013	335505,0	8095,0	100000,0	124000,0	103410,0
2014	273300,0	2730,0	56500,0	121000,0	93070,0
2015	241460,0	6775,0	30000,0	121000,0	83685,0
Всього	11338424,4	2833785,0	3716500,0	3729452,5	1058686,9

Схема № 53								
Видатки на забезпечення соціального захисту								
(тис. грн)								
Структура видатків	Грошове утримання	Будівництво (закупівля) житла	Найом житлової площі	Медичне та санаторно- курортне забезпечення	Переміщення по службі	Компенсаційні витрати	Забезпечення житлом тих, хто звільняється	Всього
Роки								
2004	2378673,3	304452,5	0,0	124059,4	9145,0	41000,0	0,0	2857330,2
2005	2573000,0	500000,0	4500,0	45645,0	18800,0	80300,0	678300,0	3900545,0
2006	2209000,0	540000,0	4000,0	45590,0	9500,0	55800,0	447600,0	3311490,0
2007	2265000,0	560000,0	4000,0	46465,0	11670,0	39000,0	348700,0	3274835,0
2008	2329000,0	504000,0	3500,0	45540,0	7185,0	26705,0	109000,0	3024930,0
2009	2674000,0	378000,0	3000,0	45000,0	5830,0	18800,0	54500,0	3179130,0
2010	3143000,0	226000,0	3000,0	47100,0	3400,0	6355,0	11000,0	3439855,0
2011	3255000,0	212000,0	2700,0	48400,0	2130,0	3785,0	0,0	3524015,0
2012	3371000,0	139000,0	2700,0	50980,0	2075,0	3530,0	0,0	3569285,0
2013	3468000,0	124000,0	2500,0	53275,0	1660,0	1410,0	0,0	3650845,0
2014	3686000,0	121000,0	2500,0	55815,0	0,0	0,0	0,0	3865315,0
2015	3922000,0	121000,0	2000,0	58120,0	4010,0	160,0	0,0	4107290,0
Всього	35273673,3	3729452,5	34400,0	665989,4	75405,0	276845,0	1649100,0	41704865,2

передбачається поєднане фінансування потреб на створення ЗСУ нового зразка, а також вкладення на їх реформування, утилізацію ОВТ та боєприпасів, будівництво (закупівлю) житла для військовослужбовців, розвиток інфраструктури. Виконання цих та інших завдань увійдуть до програми перехідного періоду. Структура зазначених витрат представлена на **Схемі № 52**.

Предметом особливої уваги протягом реформування ЗСУ є соціальний фактор, забезпечення прав, пільг, гарантій і компенсацій військовослужбовцям,

цивільному персоналу як тих, що будуть звільнені із лав ЗСУ, так і тих, хто буде продовжувати службу.

Для досягнення цієї мети передбачаються витрати наведені на **Схемі № 53**.

Аналіз свідчить, що майже 60% офіцерів і прапорщиків (мічманів), які плануються до звільнення, ще не досягатимуть права на пенсійне забезпечення. Ця категорія військовослужбовців у першу чергу потребуватиме перенавчання та гарантованого працевлаштування, для чого виділяються відповідні кошти (**Схема № 54**).

Схема № 54											
Видатки на працевлаштування (перенавчання) військовослужбовців											
(тис. грн)											
	Роки										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Всього	9650,0	5550,0	5370,0	2590,0	1850,0	370,0	470,0	445,0	345,0	0,0	200,0

Крім того, Державна служба зайнятості здійснюватиме комплекс заходів щодо реалізації трудового потенціалу військовослужбовців, скорочених без права на пенсію, що звернулися до неї за допомогою у працевлаштуванні.

Водночас МО України планує близько 20 тисяч колишніх військовослужбовців працевлаштувати на підприємствах, що входять до його підпорядкування.

Бюджетом МО України передбачено також фінансування міжнародних зобов'язань нашої держави та військового співробітництва. На ці цілі виділяється більше 3,4 млрд грн (близько 3% від загального бюджету).

Таким чином, аналіз прогнозних показників фінансування на період до 2015 року дає можливість дійти висновку, що, за умов збереження тенденції щорічного зростання обсягу ВВП, відсутності різких інфляційних процесів, стабільності індексу споживчих цін та індексу цін виробників, заплановане фінансування ЗСУ в цілому дозволить забезпечити їх реформування, розвиток та досягнення обрису 2015 року.

Водночас зменшення з тих чи інших причин обсягу фінансування може негативно вплинути на терміни та якість виконання планів створення армії нового типу. Так, зниження обсягів видатків від ВВП на потреби МО України у порівнянні з наведеними на Схемі № 45 прогнозними показниками на 0,1% призведе, наприклад, до фактичного згортання програм будівництва (закупівлі) житла для військовослужбовців, та тих, хто звільняється із лав ЗСУ (3,729 млрд грн та 1,649 млрд грн відповідно).

Зменшення обсягів видатків на 0,2% практично унеможливить виконання програм бойової підготовки військ (потреба 13,541 млрд грн). Зменшення видатків на 0,3% забезпечить лише фінансування, утримання та експлуатацію ОБТ (потреба 8,185 млрд грн) та майже на 60% інвестиції в ОБТ (потреба 30,086 млрд грн), що не

забезпечить необхідні темпи переозброєння ЗСУ на нові та модернізовані зразки ОБТ.

Іншими словами, зменшення обсягів задоволення потреб МО України навіть на 0,1-0,3% може призвести до невиконання планів реформування та розвитку ЗСУ, перенесення термінів реалізації головних програм таких, як розвиток ОБТ, будівництво житла, підготовка військ (сил) та інших. Все це, разом взяте, неминуче призведе до зриву оборонної реформи в Україні, нанесе непоправної шкоди справі будівництва армії нового типу та іміджу нашої держави на міжнародній арені.

Виходячи із викладеного, головним завданням держави буде постійне опікування фінансуванням ЗСУ у межах прогнозних показників видатків на потреби оборони. Воно буде знаходитися на постійному контролі Міністерства фінансів України, бюджетного комітету Верховної Ради України, Рахункової палати України, Казначейства, Головного контрольно-ревізійного управління України та інших причетних до оборонної сфери державних структур.

Висновок

Реалізація Україною визначених у даному розділі напрямів та шляхів дасть можливість вивести ЗСУ до рівня, який буде відповідати вимогам збройних сил провідних держав.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Збільшення кількості та розширення географії збройних конфліктів як навколо України, так і у віддалених від неї регіонах свідчить про те, що глобальне середовище безпеки не стало кращим ніж 5-10 років тому назад. В цих умовах оборона держави, можливості ЗСУ, інших військових формувань адекватно реагувати на існуючі виклики та загрози і надалі залишатимуться

важливим інструментом у забезпеченні національної безпеки держави. Зазначений чинник, а також обраний Україною курс на євроатлантичну інтеграцію, її наміри брати активну участь у європейській політиці безпеки та оборони, інтенсивне використання нових технологій в управлінні військами (силами), оснащенні Збройних Сил ОБТ, існуючий стан в оборонній сфері викликає нагальну потребу у прискореному реформуванні ЗСУ та інших військових формувань.

До 2015 року повинні бути створені боєздатні ЗСУ 21 сторіччя, які були б належним чином оснащені, достатньо підготовлені і забезпечені та спроможні до ефективного виконання усього спектру завдань, що можуть виникати. Якість виконання вимог Стратегічного оборонного бюлетеня, успішна реалізація розроблених на його основі середньо- та короткострокових програм забезпечить досягнення головної мети – створення армії нового типу.

Додаток 1

Сутність і загальні риси процесу виникнення воєнного конфлікту

Необхідними передумовами виникнення воєнного конфлікту є:

антагоністичні протиріччя між сторонами конфлікту, які визначаються інтересами сторін і є об'єктивним (матеріальним) підґрунтям конфлікту;

достатня воєнна сила хоча б однієї зі сторін конфлікту, яка розглядається як спроможність для вирішення протиріч збройним шляхом;

потенційна агресивність хоча б однієї зі сторін конфлікту, яка розглядається як готовність або прагнення до застосування воєнної сили.

Процес виникнення воєнного конфлікту може мати декілька фаз:

перша - зародження протиріч, які характеризуються відсутністю принципів протиріч між сторонами. Наявні окремі протиріччя вирішуються за допомогою виключно невоєнних (політичних, економічних, тощо) інструментів, як правило, переговорним шляхом на основі пошуку компромісу;

друга - виникнення принципів протиріч,

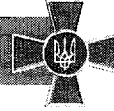
які вимагають суто комплексного вирішення. Протиріччя, як правило, вирішуються також невоєнними інструментами. Сторони можуть оцінювати наміри і дії один одного як потенційну небезпеку своїм інтересам і розпочинати непрямі воєнні приготування;

третя - виникнення антагоністичних протиріч, як наслідок розвитку принципів протиріч. Характер протиріч залишається таким, що припускає їх вирішення невоєнними інструментами. Сторони можуть оцінювати наміри і дії один одного як реальну небезпеку своїм інтересам, появу загроз і активізують безпосередні воєнні приготування;

четверта - загострення антагоністичних протиріч, в результаті якого протиріччя набувають незворотного характеру. Ефективність політичних, економічних, інших невоєнних інструментів різко зменшується. Наступає криза у відносинах між державами (коаліціями держав). Застосування воєнної сили стає неминучим, виникає воєнний конфлікт.

Слід зауважити, що, як правило, не вирішення протиріч на більш ранній фазі призводить до виникнення наступної.

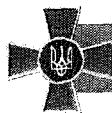

Додаток 2

Загальна структура використання прогнозних видатків за роками на період до 2015 року (тис. грн)									
Роки	Обсяги фінансування на рік	Обсяги фінансування за напрямками витрат (у % відношенні від загального обсягу)							
		Утримання ЗС		Підготовка ЗС		Інвестиції на ОВТ		Реформування та розвиток ЗС	
2004	4924933,3	3911737,9	79%	295528,5	6%	490796,9	10%	226870,0	5%
2005	6077500,0	4199070,0	69%	355990,0	6%	486500,0	8%	1035940,0	17%
2006	7140000,0	3979055,0	56%	1063920,0	15%	1459330,0	20%	637695,0	9%
2007	7824000,0	3969230,0	51%	1153360,0	15%	2191330,0	28%	510080,0	7%
2008	8722000,0	3864390,0	44%	1814770,0	21%	2820580,0	32%	222260,0	3%
2009	9764000,0	4087190,0	42,5%	2388435,0	24%	3168965,0	32%	119410,0	1,5%
2010	10708000,0	4479960,0	42%	2667240,0	25%	3523565,0	33%	37235,0	0,3%
2011	11678000,0	4915960,0	42%	2924515,0	25%	3821560,0	33%	15965,0	0,1%
2012	12660000,0	5262715,0	42%	3182670,0	25%	4203885,0	33%	10730,0	0,08%
2013	13786000,0	5706525,0	41%	3478205,0	25%	4593175,0	33%	8095,0	0,06%
2014	15064000,0	6287065,0	42%	3732430,0	25%	5041775,0	33%	2730,0	0,02%
2015	16446000,0	6852860,0	42%	4099740,0	25%	5486625,0	33%	6775,0	0,04%
Всього	124794433,3	57515757,9	46%	27156803,5	22%	37288086,9	30%	2833785,0	2%

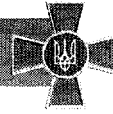

Додаток 3

Обсяги видатків на утримання та експлуатацію ОВТ												(млн грн)
Р о к и												Всього за 2004-2015 роки
2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
121,6998	174,0	184,0	207,0	232,0	260,0	322,0	672,0	975,0	1328,0	1688,0	2022,0	8185,6998

Додаток 4

Обсяги фінансування бойової підготовки та її матеріально-технічного забезпечення			(тис. грн)
Рік	Бойова підготовка	Матеріально-технічне забезпечення бойової підготовки	
2005	60000,0	30000,0	
2006	400000,0	300000,0	
2007	486000,0	300000,0	
2008	1100000,0	350000,0	
2009	1275000,0	750000,0	
2010	1400000,0	900560,0	
2011	1501000,0	1000315,0	
2012	1550000,0	1155000,0	
2013	1738850,0	1160000,0	
2014	1850000,0	1160000,0	
2015	2100690,0	1160000,0	
Всього	13541540,0	8297524,7	

Додаток 5

Інвестиції на утримання, експлуатацію та розвиток ОБТ, інфраструктури ЗСУ за роками перехідного періоду (тис. грн)													
Видатки	Роки												
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Всього
Сухопутні війська													
Утримання та експлуатація ОБТ	24339,96	34800,0	36800,0	41400,0	46400,0	52000,0	64400,0	134400,0	195000,0	265600,0	337600,0	404400,0	1637139,96
Розвиток ОБТ	73882,02	20022,0	170671,0	270072,0	376124,0	444088,2	512898,0	563332,0	731797,0	837953,0	942441,0	1053988,0	6017238,02
Будівництво об'єктів	6077,98	4000,0	29100,0	42194,0	49092,0	48000,0	48000,0	48000,0	46000,0	40000,0	36000,0	20600,0	417063,98
Всього для СВ	104299,96	58822,0	236671,0	353866,0	471816,0	544058,0	625298,0	765732,0	972797,0	1143553,0	1316041,0	1478988,0	8071441,96
Повітряні Сили													
Утримання та експлуатація ОБТ	54764,91	78300,0	82800,0	93150,0	104400,0	117000,0	144900,0	302400,0	438750,0	597600,0	759600,0	909900,0	3683564,91
Розвиток ОБТ	166234,545	45049,5	384009,75	607662,0	846279,0	999130,5	1154020,5	1312497,0	1646543,25	1885394,25	2120492,25	2371473,0	13538785,55
Будівництво об'єктів	13675,455	9000,0	65475,0	94936,5	110457,0	108000,0	108000,0	108000,0	103500,0	90000,0	81000,0	46350,0	938393,955
Всього для ПС	234674,91	132349,5	532284,75	795748,5	1061136,0	1224130,5	1406920,5	1722897,0	2188793,25	2572994,25	2961092,25	3327723,0	18160744,41
Військово-Морські Сили													
Утримання та експлуатація ОБТ	24339,96	34800,0	36800,0	41400,0	46400,0	52000,0	64400,0	134400,0	195000,0	265600,0	337600,0	404400,0	1637139,96
Розвиток ОБТ	73882,02	20022,0	170671,0	270072,0	376124,0	444058,2	512898,0	563332,0	731797,0	837953,0	942441,0	1053988,0	6017238,02
Будівництво об'єктів	6077,98	4000,0	29100,0	42194,0	49092,0	48000,0	48000,0	48000,0	46000,0	40000,0	36000,0	20600,0	417063,98
Всього для ВМС	104299,96	58822,0	236671,0	353866,0	471816,0	544058,0	625298,0	765732,0	972797,0	1143553,0	1316041,0	1478988,0	8071441,96
Зеднання, військові частини і установи центрального підпорядкування													
Утримання та експлуатація ОБТ	18254,97	26100,0	27600,0	31050,0	34800,0	39000,0	48300,0	100800,0	146250,0	199200,0	253200,0	303300,0	1227854,97
Розвиток ОБТ	55411,515	15016,5	128003,25	202554,0	282093,0	333043,5	384673,5	437499,0	548647,75	628464,75	706830,75	790491,0	4512928,515
Будівництво об'єктів	4558,485	3000,0	21825,0	31645,5	36819,0	36000,0	36000,0	36000,0	34500,0	3000,0	27000,0	15450,0	312797,985
Всього для ЦП	78224,97	44116,5	177428,25	265249,5	353712,0	408043,5	468973,5	574299,0	729597,75	857664,75	987030,75	1109241,0	6664872,2
Разом	521499,8	294110,0	1182855,0	1768330,0	2358080,0	2720290,0	3126490,0	3828660,0	4863985,0	5717765,0	6580205,0	7394940,0	40968500,53

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ	3
ВСТУПНЕ СЛОВО МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ	5
Вступ	7
РОЗДІЛ 1. Загальні умови реформування Збройних Сил та інших військових формувань України	9
1.1. Національні інтереси України, мета, завдання та принципи державної політики в галузі безпеки та оборони	10
1.2. Контроль за озброєннями та роззброєнням	11
1.3. Тенденції розвитку воєнно-політичної обстановки в світі та довкола України	12
1.4. Потенційні загрози воєнній безпеці України	14
1.4.1. Загрози суверенітету і територіальній цілісності України	14
1.4.2. Політична нестабільність, воєнно-політичні конфлікти поблизу кордонів України	15
1.4.3. Ймовірність втягування України в регіональні збройні конфлікти або воєнне протистояння між іншими державами	15
1.4.4. Неконтрольоване розповсюдження зброї масового ураження і технологій подвійного використання	15
1.4.5. Міжнародний тероризм	16
1.4.6. Загрози в інформаційній сфері і інформаційна безпека	16
1.4.7. Порушення постачання життєво необхідних ресурсів	17
1.4.8. Загрози для життя та безпеки громадян України	17
1.4.9. Виникнення воєнних конфліктів	17
1.5. Система державного управління в галузі безпеки і оборони	19
1.5.1. Механізм формування державної політики в галузі безпеки і оборони	19
1.5.2. Демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави	20
1.5.3. Публічне інформування	21
1.6. Аналіз і висновки із сучасного стану Збройних Сил, інших військових формувань України	22
1.6.1. Законодавча та нормативно-правова база з питань оборони	23
1.6.2. Система управління військами	23
1.6.3. Організаційна структура, бойовий та чисельний склад Збройних Сил, інших військових формувань України	24
1.6.4. Система комплектування Збройних Сил, інших військових формувань України, підготовки та накопичення мобілізаційних ресурсів	25
1.6.5. Система підготовки Збройних Сил, інших військових формувань України	27
1.6.6. Забезпеченість Збройних Сил, інших військових формувань України озброєнням, військовою і спеціальною технікою та їх стан	27
1.6.7. Системи технічного, тилового, медичного забезпечення	28
1.6.8. Стан військової інфраструктури	28
1.6.9. Воєнна наука	29
1.6.10. Міжнародне співробітництво Збройних Сил України	29

1.6.11. Миротворча діяльність	30
1.6.12. Фінансова політика та фінансування	31
1.6.13. Морально-психологічний стан військовослужбовців, цивільного персоналу Збройних Сил та інших військових формувань України	32
Висновок	32
РОЗДІЛ 2. Обрис Збройних Сил та інших військових формувань України 2015 року.....	33
2.1. Функції, завдання та цілі Збройних Сил, інших військових формувань України.....	34
2.2. Трансформація статусу та завдань інших військових формувань України.....	36
2.3. Загальний обрис Збройних Сил України	36
2.4. Система управління Збройних Сил України	38
2.5. Функціональні структури Збройних Сил України	41
2.6. Організаційні структури Збройних Сил України	42
2.6.1. Сухопутні війська Збройних Сил України	42
2.6.2. Повітряні Сили Збройних Сил України.....	43
2.6.3. Військово-Морські Сили Збройних Сил України.....	45
2.6.4. Командування сил підтримки та забезпечення	46
2.7. Система комплектування та накопичення мобілізаційних ресурсів	46
2.8. Системи підготовки та освіти, гуманітарного і соціального розвитку	47
2.9. Резервісти.....	50
2.10. Система всебічного забезпечення.....	50
2.11. Інфраструктура	51
2.12. Система медичного забезпечення	51
2.13. Воєнна наука	52
Висновок	52
РОЗДІЛ 3. Напрями та шляхи досягнення майбутнього обрису Збройних Сил України	53
3.1. Основні напрями досягнення майбутнього обрису ЗСУ.....	55
3.1.1. Етапи реформування та розвитку Збройних Сил України	56
3.1.2. Удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази з питань оборони та міжнародного співробітництва	57
3.1.3. Удосконалення системи управління	58
3.1.4. Збалансування структури та складу військ (сил).....	59
3.1.5. Кадрова політика, удосконалення системи освіти та підготовки військ (сил)	64
3.1.6. Удосконалення порядку комплектування Збройних Сил України, підготовки мобілізаційних резервів	69
3.1.7. Оснащення Збройних Сил України сучасними зразками ОВТ.....	70
3.1.8. Система матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України.....	70
3.1.9. Соціально-правове забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей	72
3.1.10. Розвиток воєнної науки	77
3.2. Євroatлантичні аспекти реформування Збройних Сил України.....	77
3.3. Миротворча діяльність	79
3.4. Система оборонного планування.....	80

3.5. Система керування процесом реформування та розвитку Збройних Сил України.....	81
3.6. Фінансово-економічне обґрунтування реформування та розвитку Збройних Сил України зразка 2015 року	83
Висновок.....	88
ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА	88
Додаток 1. Сутність і загальні риси процесу виникнення воєнного конфлікту.....	90
Додаток 2. Загальна структура використання прогнозних видатків за роками на період до 2015 року.....	91
Додаток 3. Обсяги видатків на утримання та експлуатацію ОБТ	92
Додаток 4. Обсяги фінансування бойової підготовки та її матеріально технічного забезпечення.....	92
Додаток 5. Інвестиції на утримання, експлуатацію та розвиток ОБТ, інфраструктури ЗСУ за роками перехідного періоду.....	93

ББК 68.49 (4УКР)
С83

С83 Стратегічний оборонний бюлетень України на період до 2015 року:
(Біла книга України)
К. Аванпост-прим, 2004.
ISBN 966-8571-06-1

Набрано ТОВ "Видавничий будинок "Аванпост-прим"
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК №1062 від 25.09.2002 р.
м. Київ, вул. Пилипа Орлика, 15

Підписано до друку 25.08.2004р. Друк ПП "Фірма Гранма".
Тираж 19000 прим. Завод №1 – 1000. Завод №2 – 18000.
Друк офсетний. Формат 64х90^{1/16}. Папір крейдований гляцевий 115 г/м².
Гарнітура Фрісет. Друк. арк. 12. Ум. друк. арк. 6

© Міністерство оборони України
© ТОВ "Корпорація ДДК", розробка, комп'ютерний дизайн